

**STRATEGIA ROZWOJU
MIASTA TORUNIA**

***Raport
o stanie miasta***

Toruń 2013

Opracowanie:
Wydział Rozwoju i Programowania Europejskiego
ul. Grudziądzka 126b
87-100 Toruń
tel. +48 56 611 85 54
wripe@um.torun.pl

WARUNKI NATURALNE

Miasto Toruń zlokalizowane jest na terasach rzeki Wisły we wschodniej części rozszerzenia dolinnego zwanego Kotliną Toruńską. Północna granica administracyjna miasta przylega do Wysoczyzny Chełmińskiej. Od południowego wschodu Toruń ograniczony jest ujściowym odcinkiem doliny rzeki Drwęcy.

Miasto leży w centrum województwa kujawsko-pomorskiego i graniczy od północy z Gminą Łysomice, od wschodu z Gminą Lubicz, od południa z Gminą Wielka Nieszawka, od zachodu z Gminą Zławieś Wielka.

Obszar miasta obejmuje 115,75 km². Gęstość zaludnienia wynosiła na dzień 31 grudnia 2012 roku 1.765 osób na 1 km² i spadła w porównaniu z końcem roku poprzedniego o 6 osób.

Rzeki, zbiorniki wodne

Przez Toruń przepływa rzeka Wisła o średniej szerokości koryta 300 - 500 m i głębokości około 2 m oraz Struga Toruńska. Południowo-wschodnią granicę miasta stanowi ujściowy odcinek rzeki Drwęcy wpadającej do Wisły.

Na terenie miasta znajdują się również zbiorniki wodne: Basen Portu Drzewnego (64 ha powierzchni), Starorzecza Wisły (10 ha), Jezioro Nagus (7,7 ha), Basen Portu Zimowego (5 ha), Kaszownik (1 ha).

Dane meteorologiczne

Pomiary prowadzone przez stację meteorologiczną Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowego Instytutu Badawczego w Toruniu przy ul. Storczykowej 124 wykazały, iż temperatura w ostatnim roku oscylowała w średnich wartościach z lat poprzednich. Nie odbiegała znacznie od średnich rocznych temperatur powietrza z ostatniego dziesięciolecia. Warte wskazania jest natomiast fakt, iż w ostatnim roku ponownie zanotowano bardzo niską roczną sumę opadów - roczna suma dla roku 2012 wyniosła 520 mm i była nieznacznie wyższa niż suma dla roku poprzedniego. Rok 2012 był także jednym z bardziej nasłonecznionych w przedziale 10 lat - roczna suma usłonecznienia w zeszłym roku wyniosła 1807 h. Średnia prędkość wiatru nie odstawała od wartości z lat ubiegłych i wyniosła 2,5 m/s.

Tabl. 1. Dane meteorologiczne
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lata	średnia roczna temperatura powietrza	roczna suma opadów	średnia prędkość wiatru	średnie zachmurzenie	usłonecznienie
2001	8,6° C	699 mm	2,3 m/s	5,4	1433 h
2002	9,5° C	622 mm	2,5 m/s	5,1	1577 h
2003	8,4° C	484 mm	2,3 m/s	4,8	1753 h
2005	8,6° C	459 mm	2,8 m/s	4,9	1917 h
2006	8,9° C	503 mm	2,6 m/s	4,9	1854 h
2007	9,5° C	666 mm	2,8 m/s	5,2	1742 h
2008	9,5° C	512 mm	2,8 m/s	5,2	1770 h
2009	8,5° C	527 mm	2,6 m/s	5,2	1785 h
2010	7,4° C	832 mm	2,6 m/s	5,4	1643 h
2011	9,0° C	467 mm	2,6 m/s	4,8	1950 h
2012	8,6° C	520 mm	2,5 m/s	5,1	1807 h

STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA

1. Dział przygotowano na podstawie danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Delegatura w Toruniu.

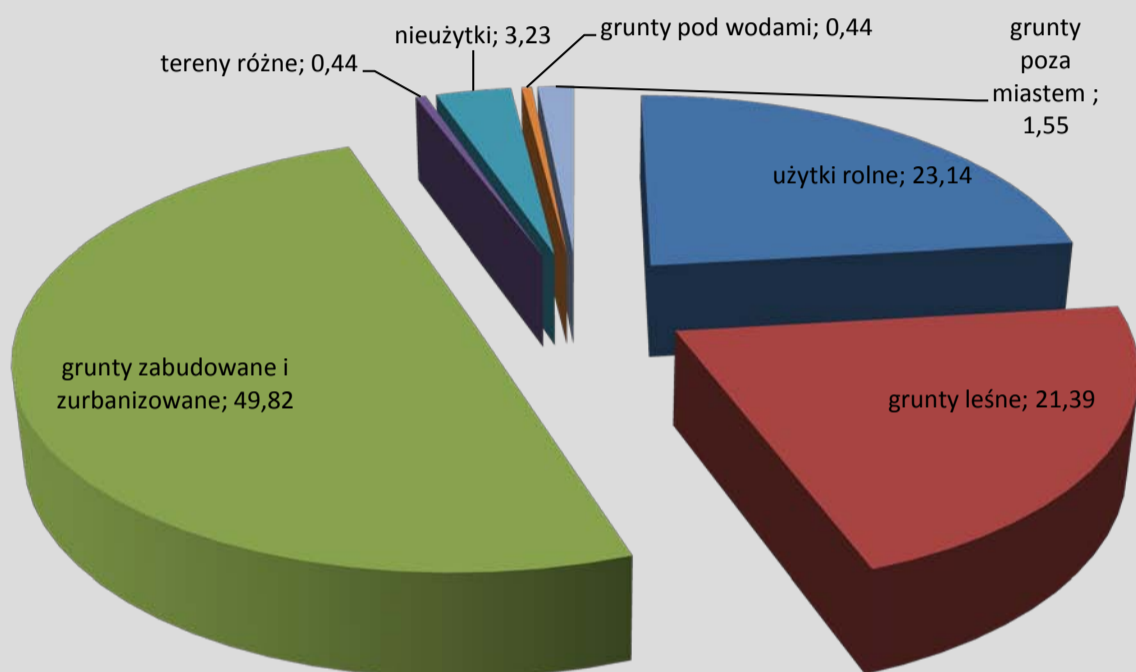
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

Grunty

Gmina Miasta Toruń zgodnie z danymi zawartymi w ewidencji prowadzonej przez Wydział Geodezji i Kartografii według stanu na koniec 2012 roku jest właścicielem 3.760 ha gruntów, w tym

grunty nieobciążone użytkowaniem wieczystym stanowią 2.973,0 ha tj. 79,08% ogólnej liczby gruntów miasta. Areal gruntów stanowiących majątek Gminy uległ zmniejszeniu w stosunku do 31.12.2012r. o ok. 39 ha, szacunkowa wartość metra kwadratowego gruntów o poszczególnych funkcjach została utrzymana na zbliżonym poziomie w stosunku do ostatniego roku. Wpływ na to miały m.in. postępowania o przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności (pow. gruntów oddanych w użytkowanie wieczyste zmniejszyła się o ok. 14 ha).

Rys. 1. Użytkowanie gruntów nieobciążonych użytkowaniem wieczystym
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wody podziemne

W roku 2012 Toruńskie Wodociągi Spółka z o.o. kontynuowały lokalny monitoring jakości wód ujęć: Mała Nieszawka, Wrzosa II, Jedwabno, Czerniewice.

W 2012 roku sieć wodociągowa w Toruniu zasilana była wodami podziemnymi w ilości 9287,8 tys. m³/dob, co stanowiło 65% przeciętnego dobowego zapotrzebowania miasta. Monitorowane ujęcia komunalne czerpią wodę z czwartorzędowego piętra wodonośnego.

Jakość otrzymanych wyników badań wód podziemnych oceniono na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dn. 23 lipca 2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz.U. nr 143 z dn.6.08.2008 r., poz. 896).

Ujęcie Mała Nieszawka

Ujęcie Mała Nieszawka, zlokalizowane w lewobrzeżnej części Torunia, jest największym ujęciem komunalnym wód podziemnych, dostarczającym w roku 2012 średnio 4903,3 tys. m³/dob wody. Monitoringiem objęto 19 studni ujęcia oraz 19 piezometrów i 1 źródło naturalne, położonych w strefie ochrony pośredniej. Badania laboratoryjne obejmowały 23 parametry fizykochemiczne i 5 bakteriologicznych, w 2 seriach pomiarowych. Jakość wód na ujęciu oraz w strefie pośredniej zakwalifikowano do II klasy. Nieznacznie podwyższone wartości stężeń niektórych elementów fizykochemicznych wynikały z naturalnego składu wód pochodzenia geogenicznego i nie wskazywały na wpływy antropogeniczne.

W roku 2012 nie stwierdzono niekorzystnych trendów zmian jakości wód w studniach ujęcia.

Ujęcie Wrzosa II

Ujęcie Wrzosa II zlokalizowane jest w północnej części Torunia. W roku 2012 pobierano średnio 1399,8 tys. m³/dob wody. Program monitoringu lokalnego ujęcia Wrzosa II obejmował 2 serie pomiarowe jakości wód (21 wskaźników fizykochemicznych i 5 bakteriologicznych) z 6 studni i 11 piezometrów. Oddzielnie analizowano strop i spąg warstwy wodonośnej. Wyniki badań laboratoryjnych potwierdziły pionowe zróżnicowanie jakości wody. W studniach i piezometrach ujmujących spąg warstwy zdecydowanie przeważały wody o bardzo dobrej i dobrej jakości (I i II klasa). Wskaźnikami wpływającymi na jakość wód były żelazo, mangan, wapń i wodorowęglany. Woda pobrana z piezometrów ujmujących strop warstwy wodonośnej spełniała również wymogi I i II klasy, jednak incydentalnie w piezometrze P-1b stwierdzono 62,3 mg/l azotanów, kwalifikując wodę do IV klasy – słabej jakości. Taki wynik należy kojarzyć z wyraźnym oddziaływaniem antropogenicznym. Nie stwierdzono obecności związków WWA. W stosunku do roku ubiegłego, klasa jakości wód studni i piezometrów zasadniczo nie uległa zmianie.

Ujęcie Jedwabno

Ujęcie stanowi bariera studni, zlokalizowanych na odcinku 600 m wzdłuż Drwęcy. W rejonie ujęcia obserwuje się infiltrację wód z rzeki do warstwy wodonośnej. Badania wykazały, że woda powierzchniowa zasila ujęcie w 10 – 50%. W roku 2012 z tego ujęcia pobierano średnio 2856,4 tys. m³/dob wody. Monitoringiem objęto 12 studni, spośród 18 istniejących na ujęciu oraz 5 piezometrów, położonych w strefie ochrony pośredniej ujęcia. Badania analityczne zakwalifikowały wody ujęcia do II klasy – dobrej jakości wód. Stężenia oznaczonych wskaźników nie odbiegały znacząco od wyników z lat wcześniejszych.

Ujęcie Czerniewice

Ujęcie w Czerniewicach jest najmniejszym ujęciem, z którego pobierano w roku 2012 średnio 128,3 tys. m³/dob wody. Badania monitoringowe prowadzono w 3 eksploatowanych studniach oraz w 2 piezometrach, zlokalizowanych w strefy ochrony pośredniej ujęcia. Analiza laboratoryjna wykazała, że nadal utrzymywała się bardzo dobra jakość wód (klasa I), co oznacza, że wartości stężeń mieściły się w zakresie tła hydrogeochemicznego. Woda nie jest uzdatniana, a jedynie stabilizowana bakteriologicznie za pomocą lampy UV. Woda z tego ujęcia od lat charakteryzuje się najlepszą jakością spośród ujęć eksploatowanych przez Toruńskie Wodociągi, Sp. z o.o.

Ocena jakości powietrza atmosferycznego

Dla oceny stanu zanieczyszczenia powietrza prowadzony jest monitoring emisji zanieczyszczeń, który odzwierciedla rzeczywisty poziom zanieczyszczeń pochodzących ze wszystkich źródeł. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy - Delegatura w Toruniu prowadził w 2012 roku pomiary emisji zanieczyszczeń powietrza na terenie Torunia w stacjach „Policja” (ul. Dziewulskiego), „Kaszownik” (ul. Przy Kaszowniku) oraz przy ul. Wały Gen Sikorskiego. Uzupełnieniem pomiarów prowadzonych na stacjach stałych są pomiary przy użyciu metody pasywnej: stężeń dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i benzenu. W 2012 roku realizowano je w 19 punktach na terenie miasta: 18 w przypadku SO₂ i NO₂ oraz 1 w przypadku benzenu.

Toruń wzbogacił się w 2012 roku o nową stację pomiarową zanieczyszczeń powietrza (zdjęcie poniżej). Jedno z urządzeń typu AIRPOINTER, zakupionych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2007-2013, zostało usytuowane na terenie Toruńskiej Starówki przy ul. Wały Gen. Sikorskiego 12 przy budynku Wydziału Środowiska i Zieleni Urzędu Miasta Torunia. Badanie jakości powietrza atmosferycznego w tym rejonie miasta związane jest bezpośrednio z realizacją programu ochrony powietrza (POP) dla strefy miasta Torunia. Urządzenie AIRPOINTER pracuje w trybie ciągłego monitorowania. Mierzone są

następujące zanieczyszczenia: dwutlenek siarki, tlenki azotu, pył zawieszony PM10 oraz parametry meteorologiczne. Wybór lokalizacji rejonu pomiarów miał na celu przedstawienie stopnia zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w centralnej części miasta, gdzie nakładają się na siebie zanie-

czyszczenia komunikacyjne, zanieczyszczenia pochodzące z palenisk domowych z terenu Starówki oraz zanieczyszczenia napływające z innych rejonów miasta.

W 2012 roku przekroczenia dopuszczalnego stężenia 24-godzinowego pyłu zawieszonego PM10 (50 µg/m³) wystąpiły na stacji „Policja” (33 razy w przypadku pomiarów manualnych i 46 razy w przypadku pomiarów automatycznych), 16 razy na stacji „Kaszownik” i 47 razy na stacji AIRPOINTER, przy dopuszczalnych 35 przekroczeniach w roku. W związku z przekroczeniem poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 oraz poziomu docelowego dla benzo(α)pirenu (1,4 ng/m³ przy poziomie docelowym 1 ng/m³), Gminie Miasto Toruń nadano klasę C.

Toruń stanowi odrębną strefę w rozumieniu corocznych ocen jakości powietrza, a jakość powietrza klasyfikowana jest ze względu na ochronę zdrowia ludzi. Na podstawie dotychczasowych ocen (z lat 2002-2012) strefa „miasto Toruń” znalazła się w najmniej korzystnej klasie C ze względu na:

- pył zawieszony PM10 w latach: 2005, 2006, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012,
- benzo(α)piren w pyłe zawieszonym PM10 w latach: 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012,
- pył zawieszony PM2,5 w roku 2010.

Klasa C nadawana jest wówczas, jeśli stężenia zanieczyszczeń przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, a w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – przekraczają poziomy dopuszczalne albo poziomy docelowe. Na podstawie oceny z 2005 roku, która wykazała przekroczenie poziomu dopuszczalnego stężenia 24-godzinowego pyłu zawieszonego PM10 (pow. 35 razy w roku) został sporządzony Program Ochrony Powietrza (POP) dla strefy Miasta Torunia (rozporządzenie Wojewody Kujawsko-Pomorskiego Nr 17/07 z dnia 27 grudnia 2007 roku). Termin realizacji POP ustalono dzień 31 grudnia 2015 roku, a za podstawowe działanie wskazane do realizacji uznano redukcję niskiej emisji.

Natomiast w roku 2011 została przyjęta Uchwała Nr XVI/302/11 Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2011 r. w sprawie określenia programu ochrony powietrza dla 15 stref województwa kujawsko – pomorskiego pod względem przekroczeń docelowych benzo(α)piranu. Program powstał na podstawie oceny rocznej jakości powietrza sporządzonej za rok 2007, a objął zasięgiem m.in. miasto Toruń jako jedną z 15 stref w województwie. Nośnikiem benzo(α)pirenu w powietrzu jest pył, dlatego jego oddziaływanie jest ściśle związane z oddziaływaniem pyłu. Modelowanie rozkładu przestrzennego benzo(α)pirenu, wykonane w ramach POP wykazało, że w Toruniu najwyższe wartości stężeń rocznych pochodzą od emisji z ogrzewania indywidualnego, co szczególnie widoczne jest na terenie Chełmińskiego Przedmieścia i w centrum miasta. Najwyższe stężenia benzo(α)piranu pochodzące z emisji komunikacyjnej występują wzdłuż drogi nr 15 i 80 oraz w centrum Torunia. Natomiast najwyższe wartości stężeń pochodzące od łącznej emisji wszystkich typów występują na terenie Chełmińskiego Przedmieścia i Mokrego.

Wyznaczone zostały trzy obszary przekroczeń poziomu docelowego benzo(α)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 (1 ng/m³) na terenie miasta, zajmujące łącznie 39 % powierzchni miasta.

Zakres działań naprawczych niezbędnych do przywrócenia standardów jakości środowiska – poziomu docelowego benzo(α)pirenu dla miasta Torunia zawiera 4 elementy:

- ograniczenie emisji komunalno – bytowej poprzez zmianę sposobu ogrzewania na ekologiczny (podłączenia do sieci ciepłowniczej podmiotów ogrzewanych indywidualnie, wymiana nieekologicznych pieców na ogrzewane paliwami ekologicznymi lub ekogroszkiem oraz na źródła odnawialne),

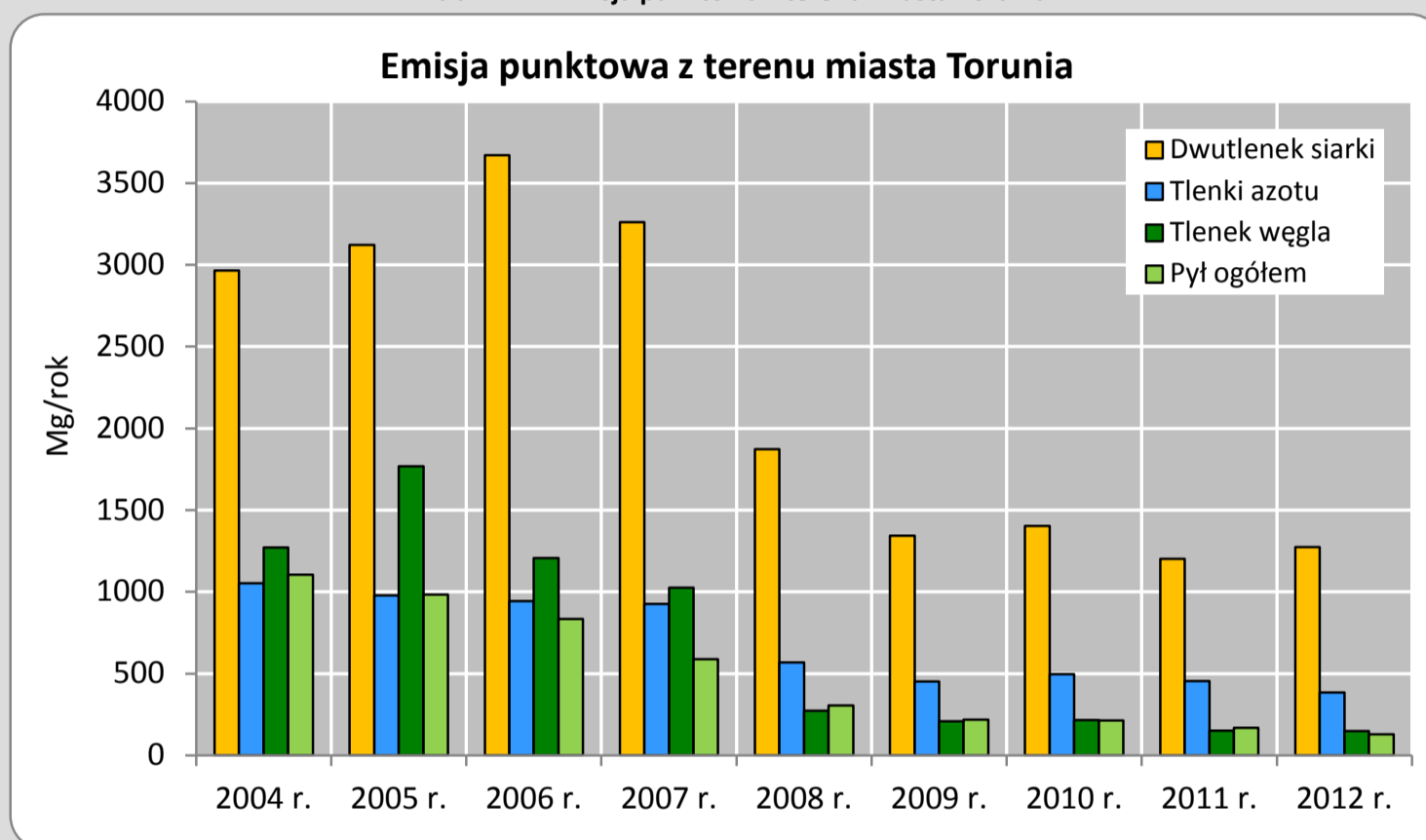
- b) ograniczenie emisji komunalno – bytowej dzięki wprowadzeniu zapisów do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:
- dla centrów miast – zakaz instalowania kominków dla nowych budynków jednorodzinnych,
  - stosowanie ogrzewania proekologicznego,
- c) ograniczenie emisji B(α)P na terenie ogródków działkowych – uregulowanie prawne związane z zamieszkaniem na terenach miejskich ogródków działkowych (ewidencja ludności i sposobu ogrzewania) oraz zakaz palenia liści i śmieci na terenach ogródków działkowych i ogrodów przydomowych,
- d) edukacja ekologiczna.

W 2013 roku uchwalono „Program ochrony powietrza dla strefy miasto Toruń ze względu na przekroczenie poziomu docelowego i dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5” (Uchwała nr XXX/535/13 Sejmiku Województwa Kujawsko - Pomorskiego z dnia 28 stycznia

2013 r. w sprawie określenia programu ochrony powietrza dla strefy miasto Toruń ze względu na przekroczenie poziomu docelowego i dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5). Termin realizacji programu ustalono na dzień 31 grudnia 2020 roku. Modelowanie wykazało, iż przekroczenia dopuszczalnego stężenia średniorocznego pyłu zawieszonego PM2,5 powiększonego o margines tolerancji (w 2010 roku 29 µg/m³) występują głównie w prawobrzeżnej części miasta obejmując 40 km² i ok. 100 tys. mieszkańców, na obszarze osiedli: Koniuchy, Chełmińskie Przedmieście, Stare Miasto, Mokre, Jakubskie Przedmieście, Rubinkowo, Winnica i Bielawy.

Obecnie przygotowwany jest projekt „Aktualizacji programu ochrony powietrza dla miasta Torunia, w którym przekroczony został poziom dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10”, z którego wynika, że na terenie miasta występują obszary przekroczeń zarówno poziomu dopuszczalnego 24-godzinnego pyłu zawieszonego PM10, jak i poziomu dopuszczalnego określonego dla roku kalendarzowego.

Tabl. 2. Emisja punktowa z terenu miasta Torunia

Tabl. 3. Roczna emisja zanieczyszczeń powietrza na terenie Torunia (mg/rok)

Nazwa substancji	2005	2006 ^{a)}	2007 ^{a)}	2008 ^{a)}	2009 ^{a)}	2010 ^{a)}	2011 ^{b)}	2012 ^{b)}
Dwutlenek siarki	3.121	3.672	3.262	1.872	1.343	1.404	1.201	1.273
Tlenki azotu	978	944	925	569	452	497	455	385
Tlenek węgla	1.769	1.208	1.026	273	208	215	152	149
Pył ogółem	983	835	588	305	219	213	169	129
Dwutlenek węgla	845.244	730.357	629.958	437.428	387.720	414.625	335.078	318.223
Inne zaniecz. technolog. gazowe	433	371	281	182	175	205	167	201

Objasnienia: Emisja „punktowa” - na podstawie danych zebranych:

^{a)} za pomocą ankiet wysyłanych do zakładów

^{b)} w bazie „Ekoinfonet” Systemu Informacyjnego Inspekcji Ochrony Środowiska. Podane wartości są zaniżone w stosunku do lat 2004-2010, ponieważ uwzględniają emisję z podmiotów, które podały jej wielkość w sprawozdaniach dotyczących opłat za korzystanie ze środowiska, natomiast nie uwzględniają podmiotów, które rozliczają się na podstawie zużycia paliwa.

Hałas

Od roku 2011 podstawowym źródłem informacji na temat hałasu w mieście jest mapa akustyczna Torunia, która została utworzona w celu oceny klimatu akustycznego. Mapa ta nie jest pojedynczą mapą, ale zbiorem informacji opisowych i graficznych. W jej skład wchodzi zestaw map obrazujących długookresowe średnie poziomy dźwięku dla pory dzień-wieczorowo-nocnej (wskaźnik L_{DWN}) oraz nocnej (wskaźnik L_N). Każdy z tych wskaźników został obliczony dla czterech rodzajów źródeł hałasu: drogowego, kolejowego, tramwajowego i przemysłowego.

Na potrzeby mapy akustycznej powstała także mapa wrażliwości hałasowej obszarów. Celem tej mapy jest wskazanie określonych wartości dopuszczalnych poziomów hałasu dla określonych obszarów na terenie Torunia.

Mapa akustyczna Torunia jest wstępem do opracowania programu ochrony przed hałasem, którego celem jest dostosowanie poziomu hałasu do wymaganych standardów jakości środowiska.

Główną przyczyną uciążliwości akustycznej w Toruniu jest hałas komunikacyjny (drogowy, kolejowy i tramwajowy). Toruń jest znaczącym węzłem komunikacyjnym w systemie dróg krajowych obecnie głównie przez autostradę A-1 oraz drogę ekspresową S-10.

Od oddania do użytku w październiku 2011 r. nowy odcinek autostrady A-1 (od węzła Nowe Marzy do węzła Lubicz), odciążył w sposób znaczny ciąg drogi krajowej nr 1. Most autostradowy stanowi alternatywę dla przebiegu drogi nr 10 przez Toruń. Obwodnica S-10 i most autostradowy przejęły większość ruchu tranzytowego na trasie Bydgoszcz (i Pomorze Zachodnie) – Warszawa, prowadzonego obecnie drogami nr 10 i nr 80, zmniejszając obciążenie ruchem ulic Torunia.

Z danych zawartych w mapie akustycznej wynika, że w Toruniu problem jest hałas drogowy, którym zagrożonych jest ok. 1,41% mieszkańców, przy czym niespełna 0,12 % na przekroczenia większe niż 10 dB. Hałasem kolejowym jest zagrożonych 0,01 % mieszkańców miasta (wskaźnik L_{DWN} i L_N). Natomiast obserwowany jest niski, ale większy niż hałas szynowy odsetek osób narażonych na uciążliwość powodowane hałasem przemysłowym. Z analiz wynika, że prawie ok. 0,5% mieszkańców Torunia narażonych jest na hałas przekraczający ustalone wartości dopuszczalne określone wskaźnikiem L_{DWN} i 1,3 % określone wskaźnikiem L_N . W odniesieniu do hałasu tramwajowego w Toruniu nie występują przekroczenia wskaźników L_{DWN} i L_N . Tereny zagrożone hałasem drogowym położone są wzdłuż:

- dróg krajowych – Nr 91, Nr 15 i Nr 80;
- drogi wojewódzkiej – Nr 553;
- dróg zbiorczych i nielicznych lokalnych na terenie miasta.

Tereny zagrożone hałasem kolejowym położone są wzdłuż linii kolejowych nr 18 i powodują niewielkie przekroczenia na terenach chronionych.

Zauważalne zagrożenie klimatu akustycznego powoduje także hałas przemysłowy, jednak nie stanowi on wielkiej uciążliwości ze względu na jego charakter lokalny. Tereny zagrożone hałasem przemysłowym zlokalizowane na terenach w bezpośrednim sąsiedztwie zakładów przemysłowych, sklepów i parkingów na terenach mieszkaniowych.

Oddziaływanie hałasu lotniczego jest niewielkie z uwagi na wyłącznie sportowy charakter lotniska i jego położenie na obrzeżach miasta poza terenem zabudowy mieszkaniowej.

Hałas rekreacyjny pochodzący ze stadionu żużlowego, który do końca 2008 roku stanowił źródło konfliktów społecznych został rozwiązany z uwagi na likwidację stadionu położonego w centrum osiedla mieszkaniowego i wybudowanie nowego.

Hałas kolejowy w związku z usytuowaniem linii kolejowych, za wyjątkiem rejonu stacji Toruń Miasto, nie powoduje uciążliwości dla mieszkańców miasta.

Również linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia rzędu 110 kV są oddalone od terenów zabudowy mieszkaniowej i nie stanowią uciążliwości dla mieszkańców Torunia.

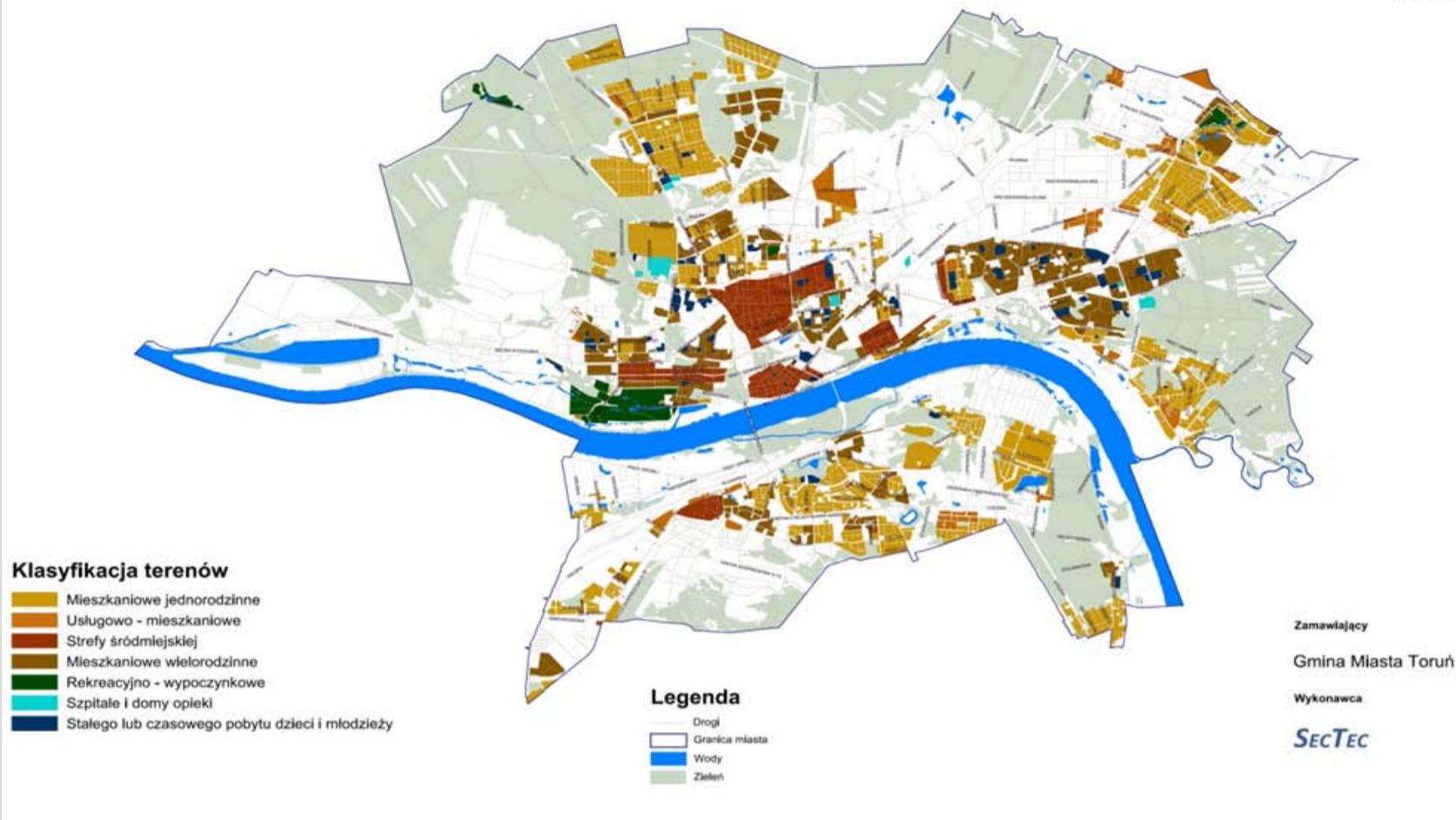
Dla terenu miasta Torunia nie wykonywało wcześniej mapy akustycznej, tym samym nie można dokładnie określić tendencji zmian klimatu akustycznego środowiska w odniesieniu o wskaźniki hałasu dzień-wieczór-noc i hałasu nocnego. Prawidłową analizę porównawczą aktualnego stanu akustycznego środowiska ze stanami przeszłymi można dokonać, o ile informacje o stanach przeszłych i stanie aktualnym byłyby wyrażone takimi samymi wielkościami lub wielkościami dającymi się sprowadzić do wielkości porównywalnych. W ramach realizacji mapy akustycznej wyznaczonych zostało szereg wielkości, które charakteryzują klimat akustyczny miasta Torunia. Jednak z braku wymienionych danych z lat poprzednich dla obszaru całego miasta, nie można dokonać porównań i opisać dokładnie trendu zmian. Opracowane dane będą z pewnością wykorzystane do analizy trendów w przyszłych aktualizacjach map hałasu. Jednakże dane te nie wystarczają do formułowania jednoznacznych wniosków dotyczących trendów zmian klimatu akustycznego w stosunku do stanu aktualnego. Raporty o stanie środowiska opracowywane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy zawierają, co prawda wyniki pomiarów w kilku punktach na obszarze miasta, ale są to z reguły, w kolejnych latach inne punkty, odnoszące się do innych odcinków ulic lub obszarów miasta. Ponadto inny rodzaj i metodyka wyznaczania wskaźników hałasu w przeszłości i obecnie połączeniu z niedokładnością w odtworzeniu na aktualnej mapie hałasu punktów pomiarowych wykorzystywanych w przeszłości, uniemożliwiają jednoznaczną analizę trendu na podstawie dostępnych wyników pomiarów z lat ubiegłych. Jedynie na podstawie danych z lat ubiegłych dotyczących natężenia ruchu drogowego, kolejowego, tramwajowego można sformułować bardzo ogólne wnioski dotyczące trendu zmian klimatu akustycznego w stosunku do ostatnich 5-10 lat.

MAPA 1

Mapa wrażliwości hałasowej

MAPA AKUSTYCZNA MIASTA TORUNIA

Mapa wrażliwości hałasowej

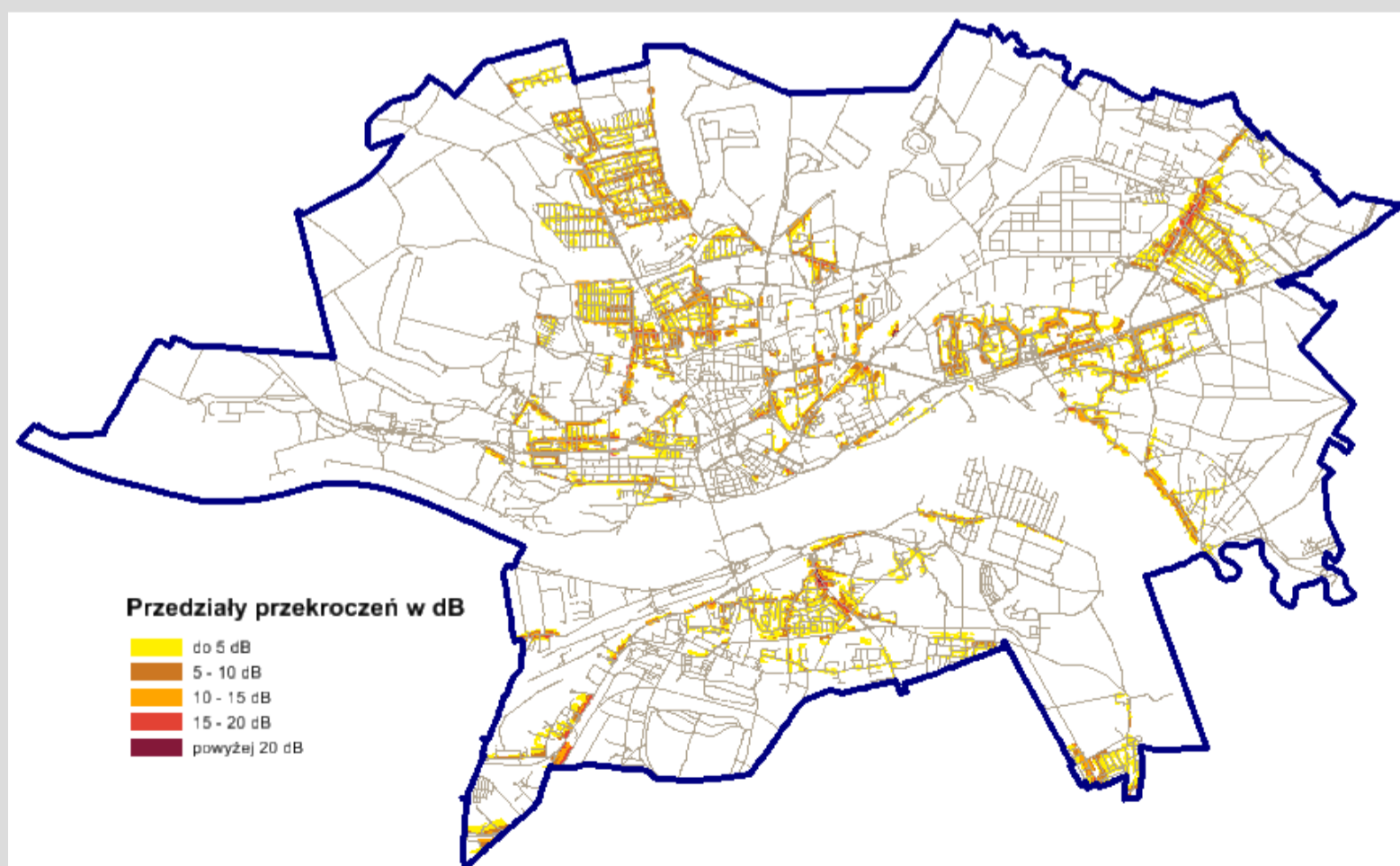
Hałas komunikacyjny drogowy

Tereny zagrożone hałasem drogowym to przede wszystkim obszary położone w sąsiedztwie głównych ciągów komunikacyjnych (DK1, DK15, DK80, DW553, DW585) położone w obrębie osiedli:

Bydgoskie Przedmieście, Rybaki, Wrzosa, Rubinkowo, Na Skarpie, Bielawy, Podgórz, Stawki, Rudak.

MAPA 2

Mapa terenów zagrożonych hałasem drogowym - Ldwn

Materiałem porównawczym były raporty o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego z lat 2000-2010 (badania monitoringowe hałasu wykonywane przez Inspekcję Ochrony Środowiska Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy wybranych punktów w mieście) oraz pomiary uzyskane w ramach prac nad mapą akustyczną Torunia.

W Toruniu do 2000 roku ruch tranzytowy był w mieście kierowany przez centrum w przebiegu dróg krajowych nr 1, 10 i 52. Od 2001 roku, droga nr 10 została skierowana na obrzeża Torunia, co pozwoliło transportowi ciężkiemu na ominięcie centrum. Alternatywną drogą dla pojazdów poruszających się drogą nr 1, mającą największy wkład w natężenie ruchu w mieście, stanowiła oddana w 1998 r. druga przeprawa mostowa przez Wisłę wraz z odcinkiem autostradowym A-1.

Analiza wyników monitoringu w latach 2000-2010 wskazuje na wysoki i bardzo wysoki równoważny poziom dźwięku. Miejsca krytyczne, ze względu na wysokie natężenia dźwięku (powyżej 70 dB) i lokalizację zabudowy, występowały przy ulicach: Szosa Lubicka, Poznańska, Grudziądzka, Kraszewskiego i Łódzka. W 2001 roku największy stopień degradacji klimatu akustycznego miał miejsce przy ul. M. C. Skłodowskiej i wiązał się to z ponad 35% udziałem transportu ciężkiego w ogólnym natężeniu ruchu. W następnych latach udział pojazdów ciężkich w strumieniu ruchu ulegał zmniejszeniu (2007-12%) i w pomiarach z 2011r osiągnął 8%.

W obrębie Starego Miasta natężenia ruchu pojazdów są niewielkie poniżej i nie odnotowano tam przekroczeń poziomów dopuszczalnych (ul. Piekary).

W związku z uruchomieniem w 2006 roku południowej obwodnicy Torunia, tzw. Drogi Poligonowej, która stanowi dogodnie połączenie w kierunku wschód-zachód przeprowadzono badania monitoringowe odcinka S-10 drogi krajowej nr 10 na dwóch stanowiskach pomiarowych. Wartości w punktach monitorowanych przy

południowej obwodnicy Torunia S-10 uśrednione wynosiły: w punkcie nr 1 - 65,5 dB (10 m od krawędzi jezdni na wysokości 1,5 m), w punkcie nr 2 - 66,7 dB (10 m od krawędzi jezdni na wysokości 1,5 m).

Pomiary wykonane na drogach lokalnych takich jak Krasińskiego i Mickiewicza, wskazują na duże natężeniu ruchu i przekraczanie dopuszczalnych wartości hałasu.

Dodatkowo zmiany poziomów hałasu można zaobserwować przy nowo oddawanych obiektach drogowych. Na terenie miasta w 2010 roku monitoringiem hałasu drogowego objęto dwa obszary, tj. osiedle domów jednorodzinnych w Czerniewicach, gdzie klimat akustyczny kształtowany jest przez ruch pojazdów na moście autostradowym trasy A-1 i drodze krajowej nr 1. W rejonie osiedla Czerniewice wartości w punktach na wysokości linii pierwszej zabudowy znajdują się w przedziale 51,8-59,0 dB w porze dziennej oraz w przedziale 47,4-53,9 dB w porze nocnej. Wyniki badań wykazują niewielkie przekroczenia dopuszczalnego poziomu.

Obserwując zmiany klimatu akustycznego w latach 2000-2010, nie zauważa się znaczących wzrostów lub spadków wartości poziomu dźwięku oraz natężenia ruchu na istniejących drogach. Nowe inwestycje powodują powstawanie uciążliwego hałasu dla zabudowy chronionej.

W czasie prac nad mapą akustyczną (w tym pomiarami natężeń ruchu) oddano do użytku fragment autostrady Nowe Marzy-Lubicz oraz wprowadzono od 2 stycznia 2012 r. zakaz wjazdu do centrum samochodów ciężkich o masie całkowitej powyżej 18 ton. Zakaz obowiązuje we wszystkie dni tygodnia w godz. 6-9 i 13-19. Działania te spowodują wyeliminowanie ruchu tranzytowego przez Toruń, co wpłynie na poziom hałasu emitowany przez ulice: Szosę Bydgoską, Szosę Chełmińską, Olsztyńską, Łódzką i Poznańską.

LUDNOŚĆ

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Dane o stanie ludności na terenie miasta podaje się na podstawie bilansów i struktury ludności faktycznie zamieszkującej dany obszar.
4. Przez ludność w wieku produkcyjnym (Tabl. 7) rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, a dla kobiet 18-59 lat. Pod pojęciem wieku nieprodukcyjnego rozumie się wiek przedprodukcyjny, tj. ludność do 17 lat i wiek poprodukcyjny, tj. mężczyźni powyżej 65 lat i kobiety powyżej 60 lat.

5. Przyrost naturalny (Tabl. 8) stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.
6. Współczynnik dynamiki demograficznej jest to stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w danym okresie.
7. Wskaźniki podawane w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców obliczone są w stosunku do ludności wg faktycznego miejsca zamieszkania.

Stan i struktura ludności

Według stanu na 31 grudnia 2012 roku Toruń liczył 204.299 mieszkańców (109.392 kobiety i 94.907 mężczyzn). W porównaniu do roku 2011 liczba mieszkańców spadła o 622 osoby (tj. o 0,3%).

Tabl. 4. Ludność
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lata	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
1990	202.218	107.613	94.605
1996	205.120	108.831	96.289
2000	204.322	108.233	96.089
2002	210.702	112.714	97.988
2004	208.278	111.546	96.732
2006	207.190	111.116	96.074
2008	206.013	110.667	95.346
2009	205.718	110.465	95.253
2010	205.312	110.357	94.955
2011	204.921	109.657	95.264
2012	204.299	109.392	94.907

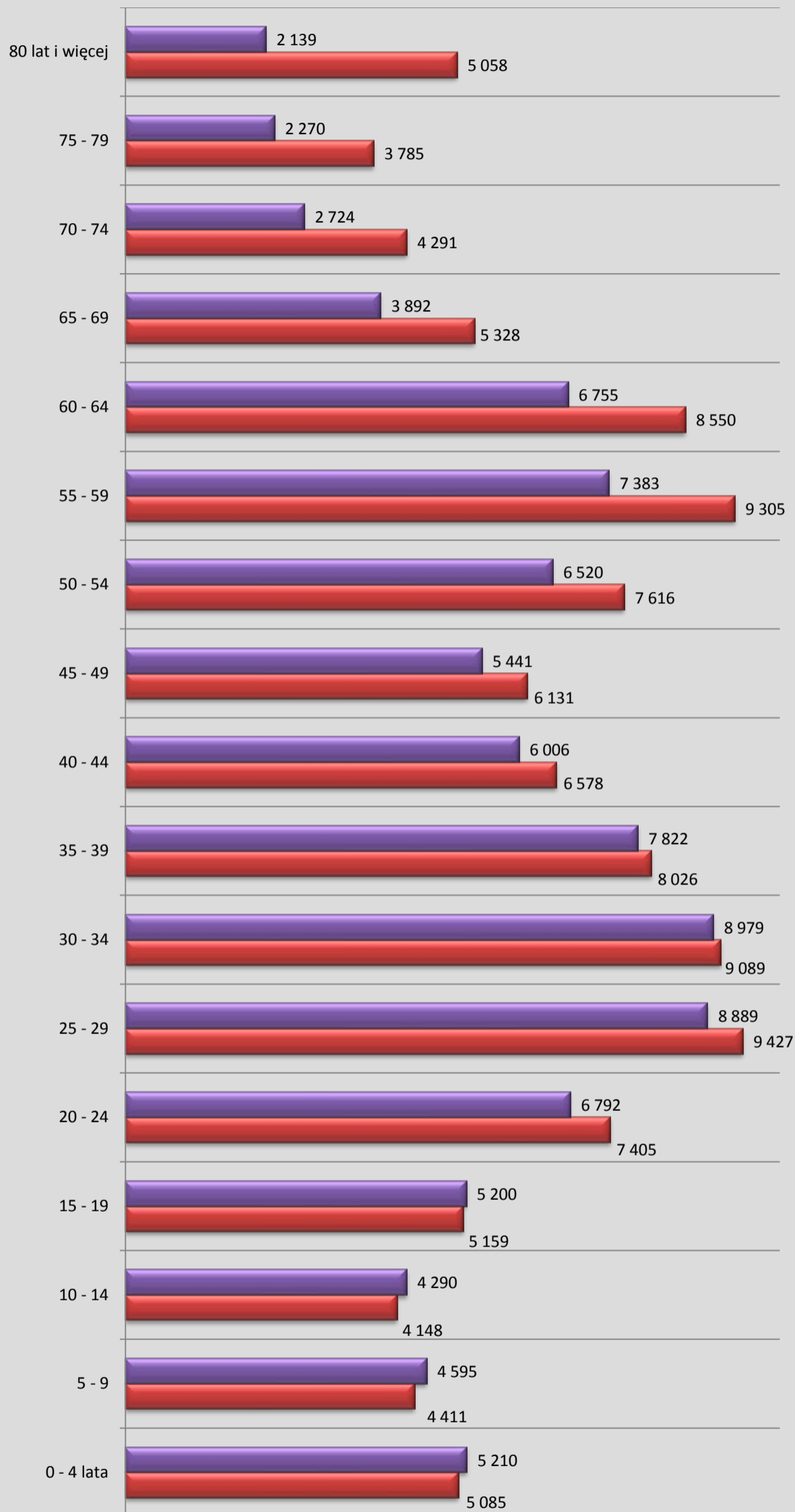
W ogólnej liczbie mieszkańców miasta kobiety stanowią 53,5%. Oznacza to, że na każdych 100 mężczyzn przypada 115 kobiet. Wysoki współczynnik feminizacji utrzymuje się na stałym poziomie i przewyższa współczynnik krajowy dla miast, który wynosi 111 kobiet na 100 mężczyzn.

Analizując strukturę wiekową ludności miasta należy zwrócić uwagę na najwyższy udział osób w wieku 25-29 lat (8,96%) i 30-34 (8,84%). Najmniej liczną grupą wiekową są osoby w wieku 75-79 lat (2,96%).

Tabl. 5. Ludność według wieku
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Grupy wieku (lata)	1995	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012
0 - 4	10.891	10.044	9.463	9.242	8.967	8.970	9.507	9.863	10.073	10.376	10.295
5 - 9	13.347	11.652	11.295	10.249	9.342	9.051	8.759	8.677	8.568	8.688	9.006
10 - 14	17.873	15.410	13.990	12.668	11.598	10.466	9.504	9.043	8.800	8.615	8.438
15 - 19	18.773	18.986	19.937	17.647	15.441	14.026	12.932	12.424	11.787	10.599	10.359
20 - 24	17.702	19.607	20.159	21.907	21.522	20.202	17.839	16.676	15.864	15.597	14.197
25 - 29	12.648	14.349	16.502	18.084	18.731	19.247	19.734	19.534	19.146	18.847	18.316
30 - 34	13.125	12.695	13.020	14.143	15.384	16.689	17.631	18.225	18.710	17.758	18.068
35 - 39	17.644	14.211	13.229	12.600	12.300	12.833	13.881	14.707	15.230	15.396	15.848
40 - 44	18.896	18.935	17.466	15.189	13.189	12.252	11.850	11.718	11.887	12.101	12.584
45 - 49	16.943	18.306	18.392	18.247	17.492	15.477	13.196	12.523	12.010	11.924	11.572
50 - 54	9.538	12.920	16.330	17.379	17.329	17.185	17.167	16.616	15.695	15.146	14.136
55 - 59	9.433	9.250	9.050	10.793	13.604	15.933	16.178	16.237	16.328	16.475	16.688
60 - 64	8.589	8.827	8.850	8.791	8.562	9.042	11.268	12.659	14.233	15.083	15.305
65 - 69	7.083	7.648	7.917	8.084	8.126	8.014	7.860	7.718	7.559	8.327	9.220
70 i więcej	12.175	13.318	14.594	-	-	-	-	-	-	-	20.267
70 - 74	-	-	-	6.615	6.841	7.106	7.196	7.215	7.117	7.119	7.015
75 - 79	-	-	-	4.641	4.898	5.219	5.550	5.669	5.767	5.995	6.055
80 lat i więcej	-	-	-	4.423	4.952	5.478	5.961	6.214	6.538	6.875	7.197
OGÓŁEM	204.660	206.158	210.194	210.702	208.278	207.190	206.013	205.718	205.312	204.921	204.299

Rys. 2. Ludność według wieku i płci
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

W stosunku do 1995 roku największy spadek liczebności odnotowano wśród dzieci 10-14-letnich – o 9.435 osób (tj. o 51,18%) oraz w grupie 15-19 latków – o 8.414 dzieci (tj. 55,18%). Największe przyrosty wystąpiły zaś wśród 55-59-latków – o 7.255 osób (tj. o 76,91%) oraz w grupie 60-64 latków o 6.716 osób (tj. o 78,19%). Na podstawie danych można zaobserwować, iż w grupach wieko-

wych 50-54 wzwyż następuje stały wzrost liczby ludności (największy w grupie 60-64 latków o 78,19%). Należy odnotować, iż od 2004 roku zaczęła rosnać liczba dzieci najmłodszych w grupie wiekowej 0-4 lata. Liczba osób w pozostałych grupach wiekowych zmienia się nieznacznie bądź podlega wahaniom.

Tabl. 6. Ludność według ekonomicznych grup wieku

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lata	Ogółem	w wieku		
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
1990	202.218	59.360	121.180	21.678
1996	205.120	51.537	128.915	24.668
2000	204.322	44.819	132.587	26.916
2002	210.702	41.734	140.227	28.741
2004	208.278	38.214	140.392	29.672
2005	208.007	37.244	140.820	29.943
2006	207.190	36.403	139.917	30.870
2008	206.013	34.826	138.271	32.916
2009	205.718	34.389	137.413	33.916
2010	205.312	33.987	136.311	35.014
2011	204.921	33.719	134.415	36.787
2012	204.299	33.421	132.841	38.037

W Toruniu obserwuje się stały spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym. Od 1990 roku wyniósł on 25.939 osób (tj. 56,3%). Obserwuje się natomiast tendencję wzrostową liczby osób, które przekroczyły potencjalny wiek zdolności do pracy (kobiety – 60 lat, mężczyźni – 65 lat). Liczba osób w wieku poprodukcyjnym od 1990 roku wzrosła o 16.359 osoby (tj. o 75,46%). Potencjalne zasoby pracy wykazywały tendencję wzrostową do roku 2005, ale od tego czasu spadają. Liczba ludności w wieku produkcyjnym wzrosła od 1990 roku o 11.661 osób (tj. o 9,62%).

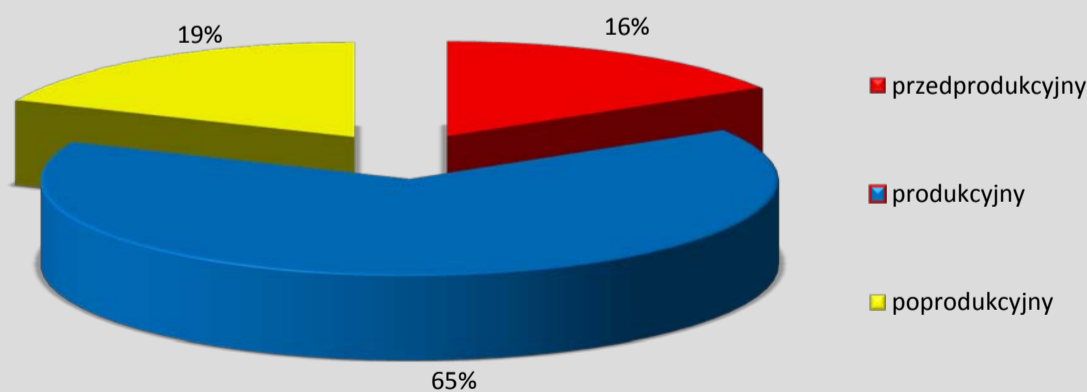
Konsekwencją zmian struktury wieku ludności jest kształtowanie się wskaźnika obciążenia demograficznego ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym). Wskaźnik obciążenia demograficznego na koniec 2012 (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku pro-

dukcyjnym) wyniósł 53,8 i wzrósł w porównaniu z analogicznym okresem z ubiegłego roku z poziomu 52,5. Dla ludności mieszkającej w miastach Polski wskaźnik obciążenia demograficznego wyniósł na koniec 2012 roku 55,8. Systematycznie rośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 1990 roku wskaźnik ten wyniósł 17,9 a w 2012 roku 28,6.

Mimo odnotowanych zmian, struktura wieku mieszkańców Torunia jest nadal korzystna ze względu na utrzymujący się wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym i niski w wieku poprodukcyjnym. Należy jednak wskazać, że odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej systematycznie rośnie (od 9,4 w roku 1990 do 14,4% w 2012 roku), co świadczy o postępującym procesie starzenia się ludności miasta.

Rys. 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Ruch naturalny ludności

Ilość zawieranych małżeństw jest jednym z zasadniczych czynników wpływających na poziom urodzeń. Liczba zawieranych małżeństw w okresie 1990-2005 ulegała wahaniom. W 2004 roku, po raz pierwszy od 10 lat, spadła poniżej 1.000, jednak w ostatnich latach systematycznie rosła osiągając w 2008 roku najwyższą od 1990 r. wartość. W ostatnim roku zawarto 1.022 małżeństwa.

Liczba urodzeń żywych w latach 1990-2003 ulegała stałemu zmniejszaniu. W latach Widoczny począwszy od 2004 roku trend

rosnący liczby urodzeń odwrócony został w roku 2010, kiedy to zanotowano spadek liczby urodzeń w stosunku do poprzedniego roku. Rok 2012 pokazuje wzrost liczby urodzeń – o 38 w stosunku do roku 2011. W 2012 roku liczba urodzeń w porównaniu do 2003, w którym zanotowano najniższą od 1990 roku liczbę urodzeń, była wyższa o 236, tj. o 13,3%.

Od roku 1990 znacznie zmniejszył się współczynnik dynamiki demograficznej. W 1990 wynosił 1,436, a w 2012 roku 1,055. W roku 2012 odnotowano 1.903 zgonów. Współczynnik zgonów na

1.000 mieszkańców wyniósł 9,3. Zaobserwowany wzrost urodzeń żywych, przy jednocześnie wysokim poziomie zgonów spowodował

obniżenie się przyrostu naturalnego na 1.000 mieszkańców z 3,9 w 1990 roku do 0,51 w roku 2012.

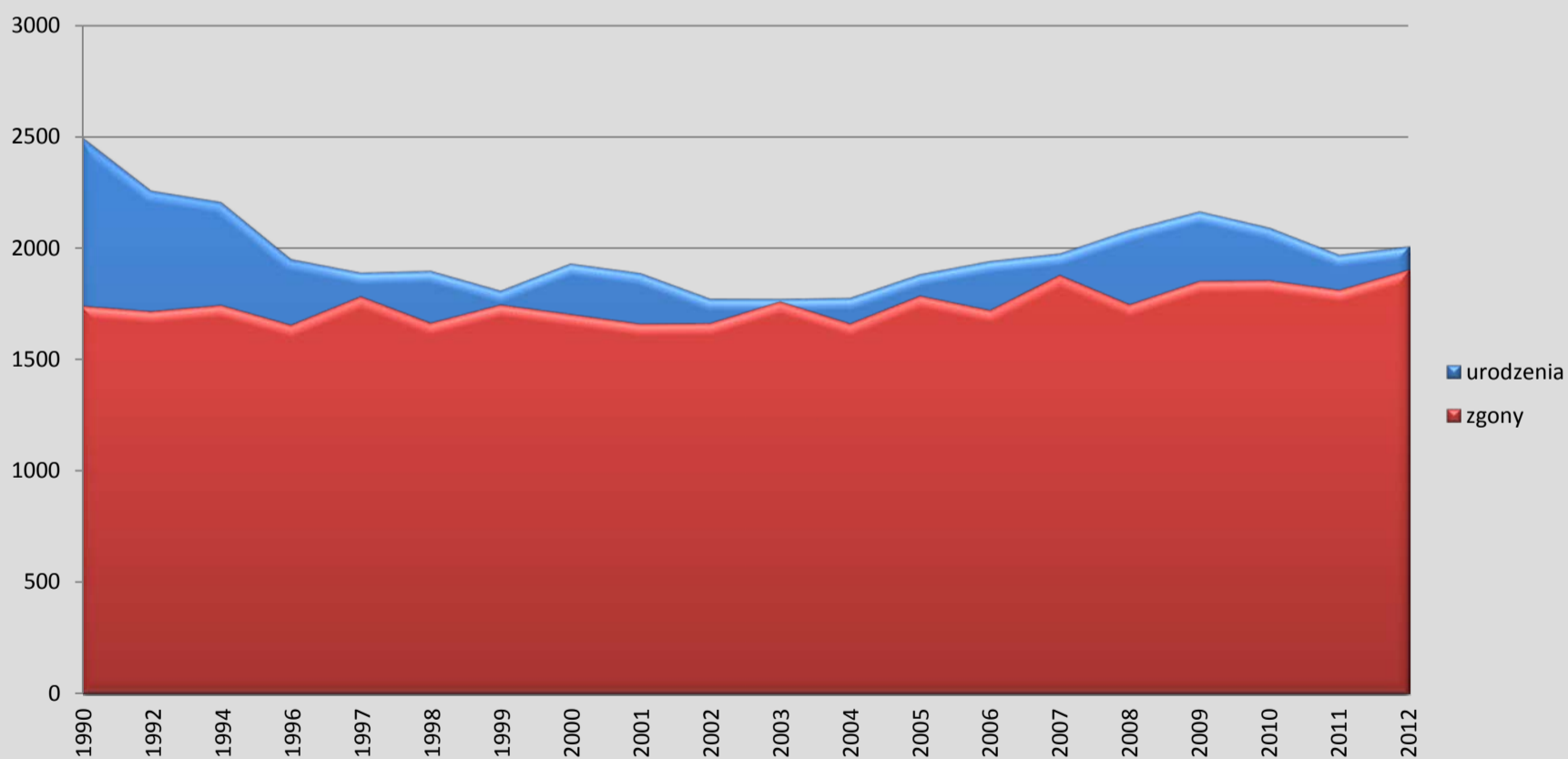
Tabl. 7. Ruch naturalny ludności
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lata	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony		Przyrost naturalny
			ogółem	w tym: niemowląt	
1990	1.202	2.500	1.741	39	759
1996	1.037	1.950	1.655	28	295
2000	1.228	1.930	1.703	10	227
2002	1.044	1.772	1.663	8	109
2003	1.055	1.771	1.760	16	11
2004	999	1.776	1.661	14	115
2005	1.145	1.882	1.786	11	96
2006	1.206	1.941	1.721	6	220
2008	1.381	2.081	1.747	11	334
2009	1.348	2.164	1.852	13	312
2010	1.207	2.091	1.855	12	236
2011	1.046	1.969	1.812	8	157
2012	1.022	2.007	1.903	13	104

W migracjach ludności w Toruniu do 1999 roku saldo było dodatnie. Od 2000 roku odpływ przeważa nad napływem ludności i saldo to jest coraz większe. W 2012 roku odpływ był większy niż

napływ o 427 osób. Największe saldo migracji dotyczy ruchu ludności pomiędzy miastem a wsią i wynosi 634 osoby.

Rys. 4. Ruch naturalny ludności w latach 1990-2012
Migracje ludności

RYNEK PRACY

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy oraz Powiatowego Urzędu Pracy dla Miasta Torunia.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Do pracujących zaliczono:
  - osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy,
  - właściciele i współwłaściciele jednostek prowadzących działalność gospodarczą łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin,
  - osoby wykonujące pracę nakładczą,
  - agentów oraz osoby zatrudnione przez agentów,
  - członków spółdzielni produkcji rolniczej.

Stan, struktura i dynamika zatrudnienia

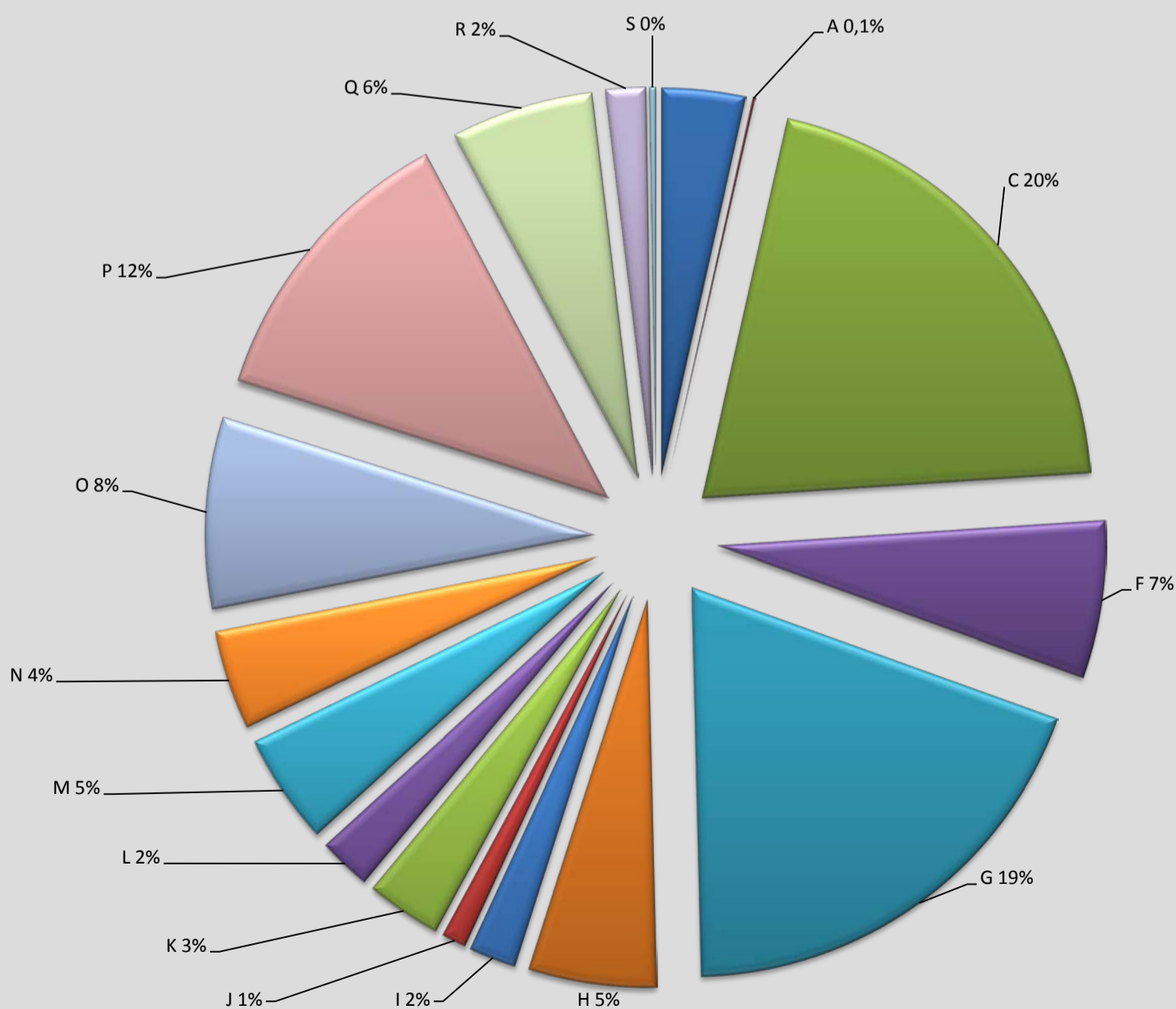
Od 1999 roku nastąpiła zmiana sposobu agregacji danych o pracujących. Są one zbierane w jednostkach, w których liczba zatrudnionych przekracza 9 osób (do 1998 roku - 5 osób).

Dane za 2012 rok przedstawione są wg nowej klasyfikacji - PKD 2007. W związku z tym brak możliwości porównania danych, w szczególności dla klas H, L, S oraz nowo wydzielonych J, M, N, R.

4. Dane o zatrudnionych nie obejmują osób zatrudnionych w jednostkach budżetowych resortu obrony narodowej i resortu spraw wewnętrznych, osób fizycznych i spółek cywilnych prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących nie przekracza 9 osób, rolnictwa indywidualnego oraz duchowieństwa.
5. Definicja osoby bezrobotnej (Tabl. 10) podana jest w Ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. Nr 99, poz. 1001).
6. Dane o szkoleniach pozyskano z opracowania PUP dla Miasta Torunia Sytuacja osób bezrobotnych i poszukujących pracy – analiza poziomu bezrobocia w mieście Toruniu w 2012 roku.

Jednym z mierników służących do oceny faktycznego zaangażowania ludności w procesie pracy jest wskaźnik zatrudnienia ilustrujący udział ludności pracującej w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W 2012 wskaźnik ten wyniósł 47,33%, (w roku 2000 przekraczał 50%).

Rys. 5. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Tabl. 8. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD

Stan w dniu 31 XII 2012 r. (30 IX dla roku 1998)

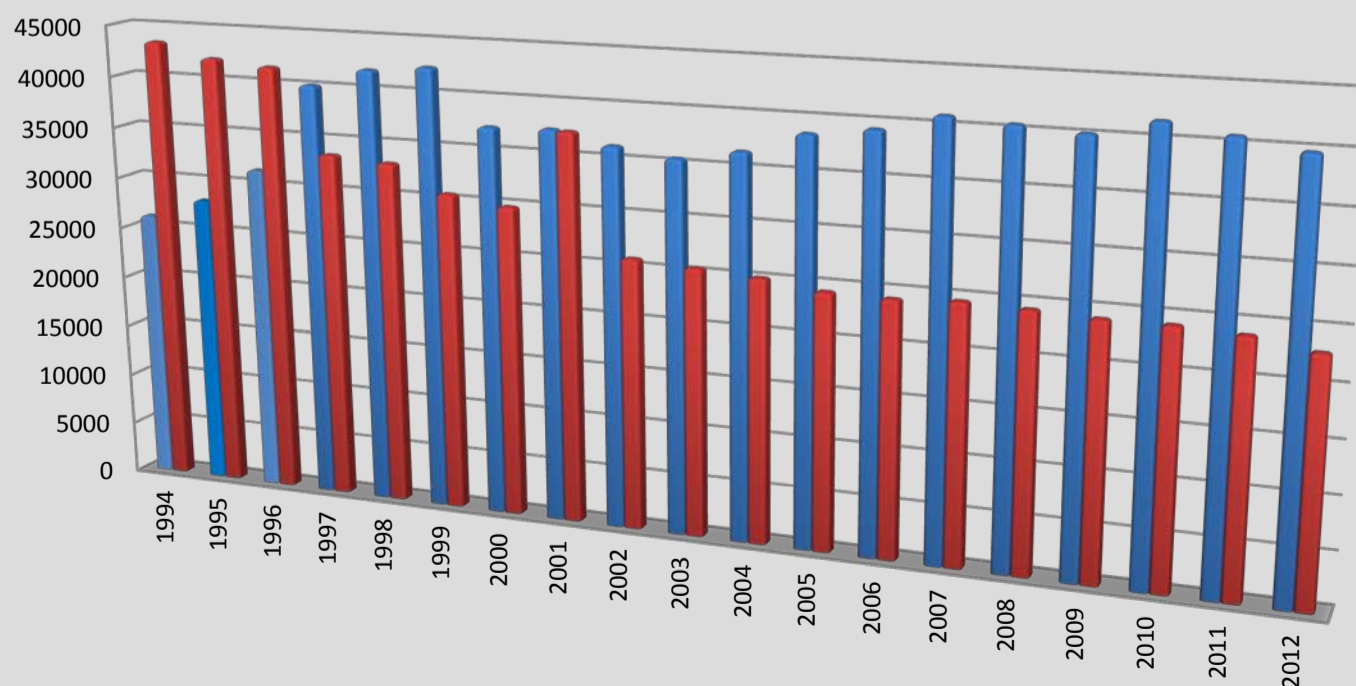
Sekcje PKD*		1994	1998	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	269	278	357	166	164	198	168	152	143	60
C	Przetwórstwo przemysłowe	26.228	25.961	20.239	19.253	17.883	16.621	13.059	13.197	12.770	12.971
F	Budownictwo	5.093	5.409	2.944	2.818	3.767	4.795	4.674	4.457	4.994	4.144
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	5.984	8.994	7.396	8.566	9.949	10.888	12.607	12.465	12.728	12.148
H	Transport i gospodarka magazynowa	5.778	5.210	4.445	4.081	3.999	3.968	3.754	3.534	3.479	3.364
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	915	1.034	798	758	957	853	1.145	1.214	1.254	1.248
J	Informacja i komunikacja	-	-	-	-	-	-	679	609	609	648
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1.967	2.548	1.751	1.941	2.025	2.003	1.997	2.618	2.017	1.993
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3.064	4.647	4.785	4.754	5.587	5.726	1.320	1.395	1.361	1.393
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	-	-	-	-	-	-	1.878	2.725	2.985	2.910
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	-	-	-	-	-	-	2.422	2.707	2.050	2.614
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	2.553	3.085	3.289	3.691	3.988	4.610	5.042	5.160	5.013	5.045
P	Edukacja	7.528	7.790	7.801	8.318	8.060	8.169	8.217	8.271	8.153	7.844
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	6.043	6.283	4.950	4.030	3.960	3.965	3.919	3.934	3.762	3.739
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	-	-	-	-	-	-	1.025	1.016	1.075	1.038
S	Pozostała działalność usługowa	2.204	2.112	1.829	1.725	1.631	1.853	345	329	193	156
Ogółem		69.561	75.096	62.269	61.811	63.754	65.099	64.411	65.892	64.762	62.877

* nazewnictwo wg PKD 2007, dane do roku 2008 wg wcześniejszych klasyfikacji

W stosunku do roku poprzedniego 2011, udział pracujących w sektorze prywatnym ustabilizował się na zbliżonym poziomie (63% w roku 2011, do 63,33% w roku 2012). Systematycznie natomiast na przestrzeni kilku ostatnich lat można natomiast zauważyć wzrost udziału pracujących w sektorze prywatnym (55,5% w roku 2000), a tym samym spadek pracujących w sektorze publicznym.

W Toruniu najwięcej osób pracuje w sekcjach: Przetwórstwo przemysłowe (20,63%), Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów (19,32%), Edukacja (12,47%). Analogicznie jest w innych miastach Polski - te same sekcje zatrudniają w nich najwięcej osób.

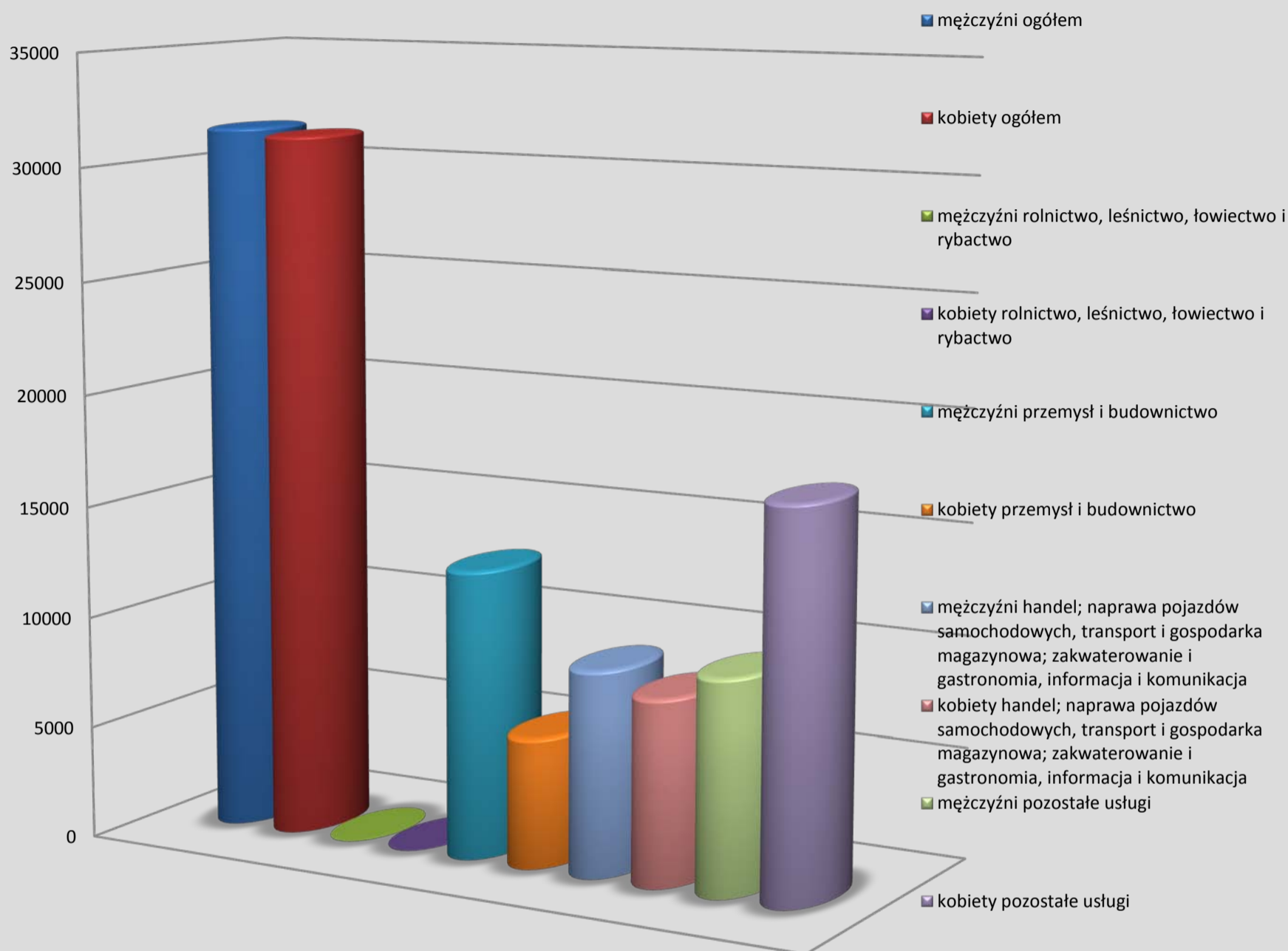
Rys. 6. Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów w latach 1994-2012

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
■ sektor prywatny	26129	28109	31532	40143	41932	42505	37289	37471	36314	35578	36614	38613	39402	40972	40596	40190	41651	40777	39819
■ sektor publiczny	43432	42116	41633	33555	33164	30650	29884	37373	25955	25599	25197	24449	24352	24681	24503	24221	24241	23991	23058

Rys. 7. Pracujący zatrudnieni i przeciętne zatrudnienie według płci i grup sekcji PKD

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Poziom i stopa bezrobocia

Liczba osób bezrobotnych w Toruniu, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy dla Miasta Torunia wyniosła na koniec 2012 roku 8.808 osób. Poziom liczby bezrobotnych na koniec roku się wzrósł w porównaniu do tego samego okresu z roku 2011 o 1428 osób tj. o 1,5%.

Stopa bezrobocia w grudniu 2012 roku wyniosła w Toruniu 9,5%, tj. o 19% więcej niż rok wcześniej. W porównaniu do 2011 roku w 2012 r. odnotowano wzrost ogólnej ilości osób zarejestrowanych jako bezrobotne o 304 (w 2011 r. – 12.867 osób, w 2012 r. – 13.171 osób).

Struktura bezrobotnych

Przyczyną wciąż dużej liczby osób bezrobotnych w mieście jest brak doświadczenia i kwalifikacji osób pozostających bez pracy lub niedostosowanie tych znajdujące się w grupach kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, zwłaszcza osoby będące w szczególnej sytuacji na

rynku pracy. Struktura ta na koniec 2012 roku najbardziej licznych grup przedstawia się następująco:

- długotrwale bezrobotni – 3.886 osoby (wzrost w porównaniu do 2011 r. o 24 osoby),
- młode osoby bezrobotne (do 25 roku życia) – 1.317 osób (nastąpił spadek w porównaniu do 2011 r. o 1.620 osoby),
- osoby w przedziale wiekowych 25-34 lata – 2.634 osoby (nastąpił wzrost w porównaniu do 2011 r. o 359 osób),
- powyżej 50 roku życia – 2.319 osób (wzrost w porównaniu do 2011 r. o 58 osób),
- osoby bez kwalifikacji zawodowych – 1.763 osoby (wzrost w porównaniu do 2011 r. o 360 osób).

Bezrobotne kobiety stanowiły 52% ogółu bezrobotnych, tj. na 100 osób – 48 osób stanowili mężczyźni, a 54 kobiety. Rok wcześniej podział ten przedstawiał się bardzo podobnie 46/54.

Tabl. 9. Bezrobotni
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

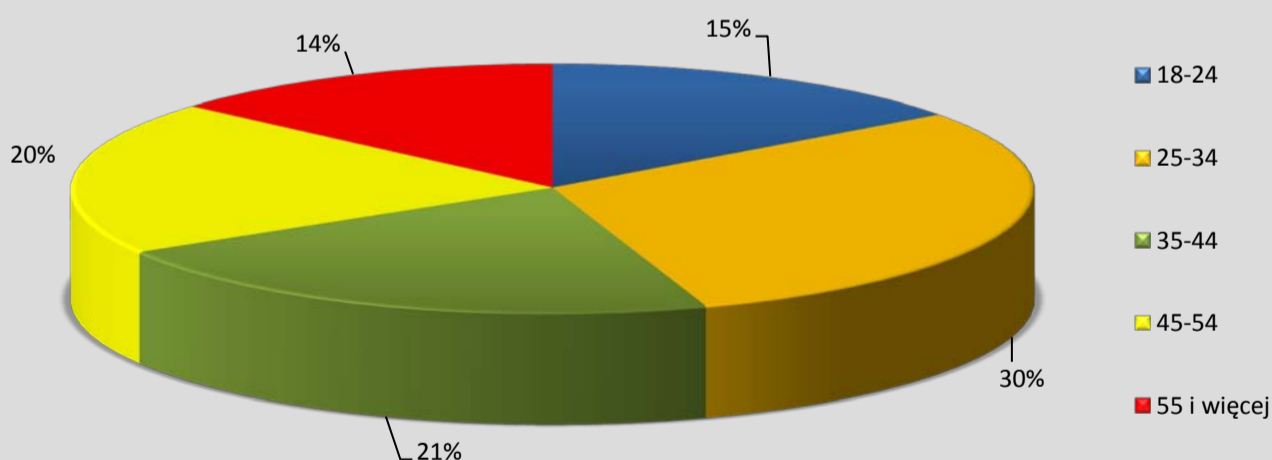
Lata	Ogółem	w tym:		
		bez prawa do zasiłku	ze zwolnień grupowych	absolwenci
1993	20.466	12.612	4.824	1.099
1995	13.965	5.147	1.569	1.248
1996	11.950	4.902	1.159	320
1998	6.727	5.202	475	454
2000	11.492	9.780	718	887
2002	13.852	12.256	1.263	1.001
2003	14.317	12.681	1.245	1.090
2004	12.180	10.935	825	-
2005	11.117	9.827	696	-
2006	8.969	7.883	511	-
2007	5.802	4.679	493	-
2008	5.589	4.466	X	-
2009	7.653	5.978	X	-
2010	7.481	6.036	264	-
2011	7.380	5.922	237	-
2012	8.808	7220	224	-

* - od 1 czerwca 2004r. w myśl nowej ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004r. nie ma pojęcia absolwent. Osoby te znajdują się w grupie osób do 25-go roku życia.

Analiza struktury osób bezrobotnych ze względu na wiek pokazuje, że najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 25-34 (2.634 osoby) oraz 35-44 lata (1.893 osoby). Zarejestrowanych osób do 25 roku życia w 2012 roku było 1.317 (w porównaniu do ubiegłego roku

nastąpił wzrost – o 212 osób). Spadek ten jest wynikiem występującego spowolnienia gospodarczego, które dosięgnęło regionu.

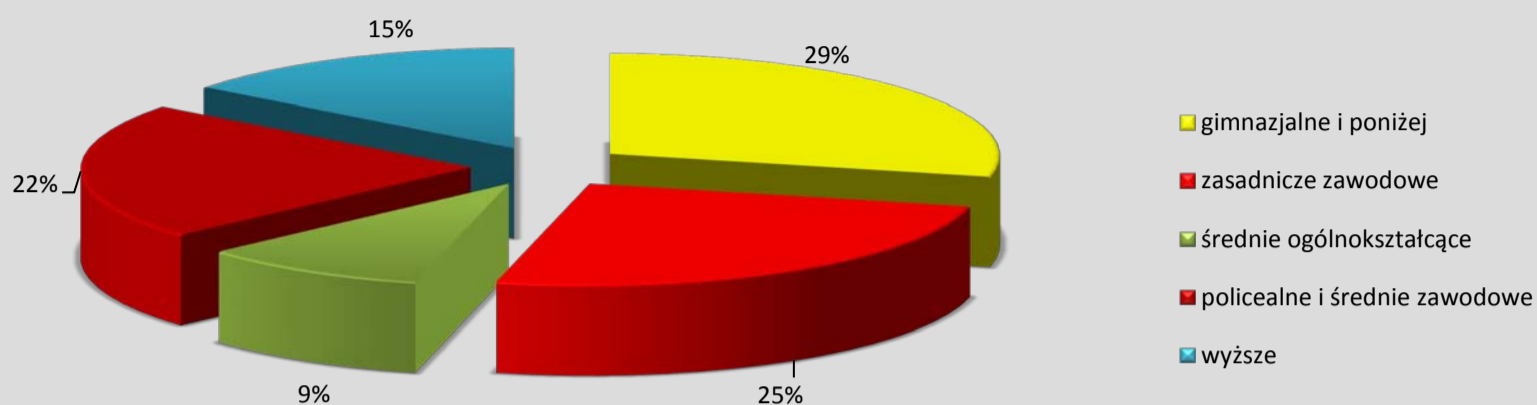
Rys. 8. Bezrobotni według wieku
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

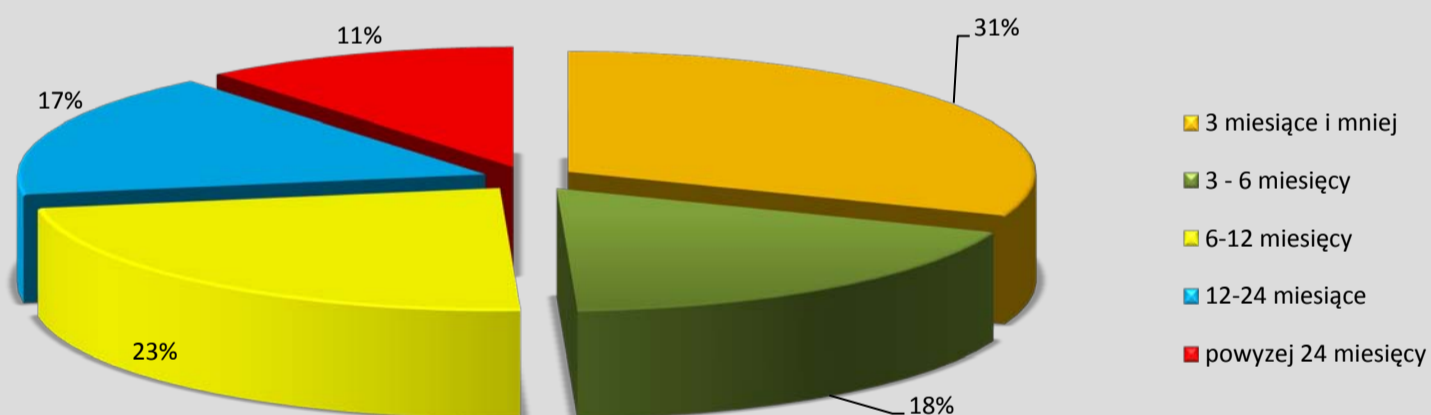
Na koniec 2012 roku najwięcej osób bezrobotnych posiadało wykształcenie gimnazjalne i niższe – 2.524, najmniej wykształcenie

średnie ogólnokształcące – 833 osób oraz wyższe – 1.291 osób. Tendencja taka utrzymuje się od 1993 roku.

Rys. 9. Bezrobotni według wykształcenia
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Rys. 10. Bezrobotni według czasu oczekiwania na pracę
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Dokonując analizy osób bezrobotnych ze względu na okres pozostawania bez pracy należy zauważyć, że od dwóch lat grupa z najdłuższym okresem pozostawania bez pracy jest najmniej liczna.

Szkolenia

Jedną z bardziej aktywnych form aktywizacji zawodowej osób zarejestrowanych w PUP przewidzianych przez ustawę o promocji

zatrudnienia i instytucjach rynku pracy są szkolenia. W 2012 roku z tej formy wsparcia skorzystało 505 osób, w tym 499 bezrobotnych. Efektywność ukończenia szkoleń była na poziomie 98,2%. Przeciętny czas szkolenia wynosił 28 dni, a przeciętny koszt szkolenia ze stypendiami i składkami to 2.207 zł.

INFRASTRUKTURA

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz podmiotów realizujących stosowne zadania
2. Prezentowane dane – jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą miasta Torunia.
3. Dane o długości sieci gazowej (Tabl. 15) dotyczą sieci tzw. „rozdzielczej” (bez połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów).
4. Przez połączenie gazowe (Tabl. 15) prowadzące do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania, jak np. hotele pracownicze, domy studenckie i internaty, domy opieki społecznej) rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią uliczną.
5. Dane o ludności korzystającej z gazu (Tabl. 15) obejmują ludność w mieszkaniach wyposażonych w instalację gazu sieciowego, bez

odbiorców korzystających z gazomierzy zbiorczych oraz ludność w budynkach zbiorowego zamieszkania.

6. Dane o liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej nie obejmują gospodarstw domowych, których głównym źródłem utrzymania jest dochód z użytkowanego gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie. Dane o zużyciu energii i gazu sieciowego ustalono w oparciu o przeciętną liczbę odbiorców w roku.

7. Przez linię komunikacyjną (Tabl. 17) rozumie się trasę łączącą krańcowe punkty przebiegu wozów oznaczonych tym samym numerem lub znakiem literowym. Jako długość linii komunikacyjnych przyjęto sumę długości wszystkich stałych dziennych linii autobusowych, tramwajowych, po których kursują wozy oznaczone odrębnymi numerami (znakami literowymi). Długość tras jest to długość odcinków ulic, po których kursują autobusy i tramwaje.

8. Dane o przewozach pasażerów przyjęto szacunkowo w oparciu o sprzedaż biletów miesięcznych i jednorazowych.

Tabl. 10. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lata	sieć wodociągowa (km)	sieć kanalizacyjna (km)
1990	189,5	156,4
1994	190,3	159,2
1998	266,6	194,7
2002	260,0	212,8
2005	454,6	297,4
2006	459,9	312,3
2008	484,2	366,7
2009	496,6	500,1
2010	508,8	524,9
2011	549,2	538,9
2012	557,4	548,5

A. WODOCIĄGI I KANALIZACJA

Jednostką zaopatrującą miasto w wodę i sprawującą nadzór nad funkcjonowaniem systemu wodno-kanalizacyjnego są Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o.

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Odsetek ludności korzystających z sieci wodociągowej, według faktycznego miejsca zamieszkania wyniósł w 2012 roku – 97%, korzystających z sieci kanalizacyjnej – 95%.

W Toruniu zużycie wody na mieszkańca ulegało w analizowanym okresie wahaniom. Można jednak zaobserwować znaczny trend spadkowy. Zużycie w 2012 roku było najmniejsze od 1990 roku i wyniosło 62 litrów na dobę na 1 mieszkańca.

Stan techniczny sieci wodociągowej jest zadowalający. Sieć ta rozbudowywana jest od 1893 roku (kiedy to powstał wodociąg komunalny) w zależności od potrzeb i możliwości finansowych. Ilość awarii sieci wodociągowej w ostatnich latach jest zmienna, jednak ich uciążliwość dla mieszkańców jest mniejsza, gdyż dzięki nowym rozwiązaniom technologicznym skróceniu uległ czas ich usuwania.

Długość sieci kanalizacyjnej na koniec 2012 r. wyniosła łącznie 548,53 km. Ilość przyłączy wyniosła 11.334. Odnotowano 24 awarie sieci kanalizacyjnej, a ich ilość w ostatnich latach nie podlegała znacznym wahaniom.

Tabl. 11. Awarie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej

Lata	sieć wodociągowa	sieć kanalizacyjna
2001	83	44
2002	94	33
2003	71	33
2004	54	44
2005	91	21
2006	178	35
2007	130	29
2008	109	29
2009	91	30
2010	89	23
2011	175	25
2012	149	24

Zaopatrzenie w wodę

Łączne zdolności produkcyjne ujęć komunalnych (wynikające z pozwoleń wodno-prawnych) wyniosły w 2012 roku 131,2 tys. m³ na dobę, co w pełni pozwala na pokrycie zapotrzebowania miasta. Łączne zdolności produkcyjne ujęć komunalnych wynoszą ponad 92 tys. m³/dobę. Zdolności produkcyjne ujęć wody wykorzystywane są w stosunkowo niskim stopniu - niespełna 42% w 2012 roku.

Od roku 1990 odnotowuje się ciągły spadek produkcji wody. W roku 2012 w stosunku do 1990 roku wyprodukowano 24.939,2 tys. m³/dob mniej wody. Na ujęciu powierzchniowym Drwęca w 2012 roku w stosunku do 1990 roku zanotowano około siedmiokrotny spadek produkcji wody (33.909,8 tys.m³/dob w 1990 roku, 4.896,0 tys.m³/dob w 2012 roku).

Wzrasta natomiast wykorzystanie ujęć głębinowych – w 2012 roku produkcja wody z ujęć głębinowych wyniosła 9.287,8 tys. m³/dob. Produkcja wody z ujęć powierzchniowych w 2012 r. wyniosła 4.896,0 tys. m³/dob.

W 2012 roku stacja uzdatniania wody „Drwęca-Jedwabno” pracowała bez poważnych awarii i zakłóceń, dostarczając do sieci wodę spełniającą wszystkie kryteria jakościowe.

Jakość wody z ujęć „Mała Nieszawka” i „Czerniewice” spełnia najbardziej rygorystyczne normy UE. Stale prowadzone są inwestycje

wpływające na dalsze polepszenie jakości wody ze wszystkich ujęć. Pośród tych inwestycji wymienić można chociażby realizację instalacji odwadniania osadów technologicznych, modernizację układu do odzysku wody technologicznej z osadników pionowych oraz remont pilotowej stacji uzdatniania w stacji „Drwęca-Jedwabno”, rozpoczęcie wymiany zbiorników filtracyjnych w stacji „Mała Nieszawka”, a także zakończenie realizacji projektu zmiany technologii płukania filtrów w ujęciu „Wrzosa II”.

Gmina miasta Toruń jest właścicielem 2 studni publicznych, ujmujących kredowy poziom wodonośny w olalizacjach przy ul. Bażyńskich 30/36 (przy ZS Nr 7) oraz ul. Malinowskiego 4 (Na Skarpie). Eksploatacje tych studni prowadzi TW Sp. z o.o. Woda ze studni kredowych reprezentuje różne typy hydrogeochemiczne wód i w związku z tym jakość wody należy analizować oddzielnie w każdej ze studni. Od 10 kwietnia 2013 roku punkt przy ul. Żółkiewskiego 13/29 został wyłączony z eksploatacji aż do odwołania. Natomiast od października 2011 roku w czynnym punkcie poboru wody przy ul. Legionów 70/76 (przed budynkiem Państwowej Straży Pożarnej) nie płynie już popularna "kredówka". Ujęcie zostało podłączone do sieci wodociągowej, a to oznacza, że dostępna jest tam ta sama woda, która trafia do kranów toruńskich gospodarstw domowych.

Tabl. 12. Produkcja wody

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lata	Ogółem	Ujęcia				
		Drwęca	Jedwabno	Mała Nieszawka	Wrzosa II	Czerniewice
w tysiącach metrów sześciennych						
1990	39.123,0	33.909,8	144,8	3.762,8	1.305,6	-
1992	35.842,5	25.921,6	2.773,2	5.626,4	1.512,1	9,2
1994	32.727,8	18.355,5	5.099,8	7.228,3	2.006,7	37,5
1996	28.814,1	16.666,9	3.641,4	6.712,2	1.749,1	44,5
1998	24.989,6	14.161,6	2.619,2	6.412,1	1.723,9	72,8
2000	24.810,1	12.607,3	3.979,1	6.365,9	1.802,3	55,5
2002	21.011,3	11.103,8	2.361,6	5.748,8	1.728,6	68,5
2004	18.517,7	9.886,1	2.183,3	4.796,6	1.543,0	108,7
2005	17.717,2	7.944,3	2.249,5	5.799,3	1.592,4	131,7
2006	21.080,7	12.904,4	1.645,6	5.004,4	1.363,9	162,4
2007	18.080,5	8.557,6	2.638,8	5.182,4	1.564,9	136,8
2008	17.706,2	7.995,1	3.568,0	4.668,6	1.342,7	131,8
2009	17.059,7	7.724,6	3.231,7	4.558,9	1.416,6	127,9
2010	16.642,8	7.055,5	3.672,4	4.434,1	1.339,2	141,6
2011	15.321,1	6.324,3	3.236,1	4.063,6	1.561,0	136,1
2012	14.183,8	4.896,0	2.856,4	4.903,3	1.399,8	128,3

Odprowadzanie ścieków

Wraz ze spadkiem sprzedaży wody, następuje spadek ilości ścieków odprowadzanych przez dostawców. Od 1990 roku spadek ten

wyniósł 19.724,3 tys. m³ (tj. 67%). W porównaniu do ubiegłego roku zaobserwowano wzrost w przemyśle – o 135,7 tys. m³ (tj. 2,7%) pierwszy od dziesięciu lat.

Tabl. 13. Ścieki odprowadzone według grup dostawców

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lata	Ogółem	Grupa dostawców		
		mieszkalnictwo	przemysł	pozostali
		w tysiącach metrów sześciennych		
1990	29.396,3	14.538,1	11.063,6	3.794,6
1992	27.023,0	15.803,8	8.166,4	3.052,8
1994	24.062,8	13.333,1	7.975,1	2.754,6
1996	21.108,1	11.248,2	7.355,9	2.504,0
1998	18.055,6	8.965,2	6.725,5	2.364,9
2000	16.362,2	8.067,8	6.362,0	1.932,4
2002	15.008,9	7.746,4	5.527,8	1.734,7
2003	14.778,8	7.602,9	5.651,6	1.524,3
2004	13.364,9	7.522,8	4.589,2	1.252,9
2005	12.328,2	6.955,8	3.894,1	1.478,3
2006	12.332,3	6.894,2	3.798,7	1.639,4
2007	11.902,0	6.795,7	3.569,3	1.537,0
2008	10.881,8	6.872,8	2.501,0	1.508,0
2009	10.277,8	6.985,8	1.861,1	1.430,9
2010	9.957,0	6.964,3	1.574,9	1.417,8
2011	9.592,9	6.775,9	1.405,2	1.411,8
2012	9672,0	6.697,7	1.540,9	1.433,4

Mieszkalnictwo posiada największy udział w odprowadzaniu ścieków. W roku 2012 udział ten wyniósł 69,2% i był najwyższy w analizowanym okresie.

Miejska oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest przy Szosie Bydgoskiej w Toruniu. Jej maksymalna przepustowość – 90 tys. m³ na dobę, w pełni pokrywa zapotrzebowanie miasta. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna z automatycznym sterowaniem

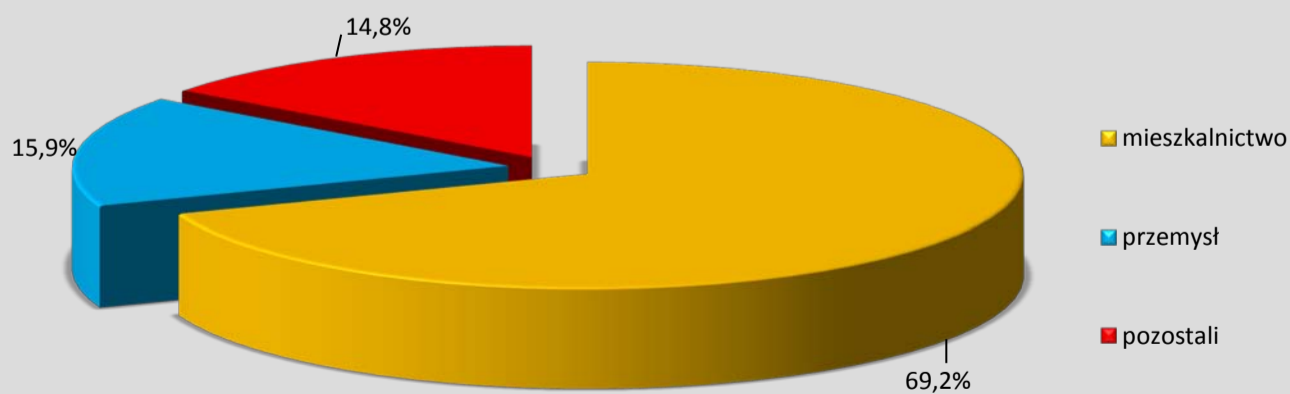
procesem napowietrzania oraz stabilizacją i utylizacją osadu pościekowego. Została ona oddana do użytku w 1998 roku.

Poza oczyszczalnią „Centralną” funkcjonują:

- oczyszczalnia „Czerniewice” o przepustowości 553 m³ na dobę, pracująca w oparciu o technologię dwufazowego osadu czynnego: denitryfikacja - nitryfikacja,

Rys. 11. Ścieki odprowadzone według grup dostawców

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Tabl. 14. Sieć gazowa, odbiorcy i zużycie gazu sieciowego w gospodarstwach domowych

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1990	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012
Sieć rozdzielcza w km (stan w dniu 31 XII)	232,6	274,1	293,0	322,5	332,2	325,0	353,9	376,3	383,1	400,4	404,3
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych (stan w dniu 31 XII)	5.902	7.193	7.589	8.391	8.836	8.801	9.351	9.889	10.095	10.280	10.520
Odbiorcy gazu sieciowego	55.232	61.885	63.652	64.864	65.400	65.500	65.900	65.800	65.800	65.835	66.154
Zużycie gazu na 1 odbiorcę w m ³	820,0	1.024,1	354,0	321,6	345,2	342,4	324,3	343,8	350,5	323,8	346,9

Tabl. 15. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1990	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012
Odbiorcy (stan w dniu 31 XII)	60.392	65.554	73.315	75.600	76.500	76.600	80.300	80.925	81.700	82.599	82.741
Zużycie na 1 odbiorcę w kWh	1.891	1.706	1.758,7	1.746,0	1.846,9	1.884,1	1.854,3	1.844,4	1.869,9	1.764,1	1.584,3
Zużycie na 1 mieszkańca w kWh	571,0	542,0	621,6	624,9	677,8	696,2	721,0	725,6	742,5	711,05	641,62

Tabl. 16. Komunikacja miejska

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1990	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012
Czynne trasy autobusowe w km	94	107	114	116	114	116	127	128	127	130	130
Czynne trasy tramwajowe w km	25	22	22	22	22	22	22	22	22	21	21
Tabor autobusowy	127	140	147	145	138	130	130	122	125	132	135
Tabor tramwajowy	68	56	56	55	55	55	55	55	55	55	55
Miejsca w autobusach	13.970	15.244	15.730	15.455	14.664	13.829	13.882	14.012	13.277	13.711	13.991
Miejsca w tramwajach	8.836	6.975	6.915	6.875	6.731	6.731	6.719	6.719	6.464	6.671	6.671

B. ZAOPATRZENIE W GAZ

Dostawy gazu na terenie miasta realizowane są przez Pomorską Spółkę Gazownictwa – Zakład Gazowniczy w Bydgoszczy – Rejon Dystrybucji Gazu w Toruniu, który rozprowadza gaz wysokometanowy „GZ-50”. Zdolność przesyłowa miejskiej sieci rozdzielczej ograniczona jest przepustowością istniejących dwóch stacji redukcyjno-przesyłowych I-go stopnia i wynosi 21.000 m³ gazu na godzinę. Największym odbiorcą gazu w mieście są gospodarstwa domowe.

Długość sieci gazowej w porównaniu z 1990 rokiem wzrosła o 171,7 km (tj. o 73,8%), natomiast liczba przyłączy zwiększyła się o 4.618 (tj. o 78,2%). Liczba odbiorców gazu sieciowego systematycznie rośnie. W stosunku do 1990 roku liczba odbiorców wzrosła o 10.922 (tj. o 19,8%). Odsetek ludności korzystających z sieci gazowej, według faktycznego miejsca zamieszkania wyniósł w 2012 roku - 81,5%. W analizowanym okresie roczne zużycie gazu na 1 odbiorcę ulegało znacznym wahaniom. W 2012 roku wyniosło 346,9 m³.

C. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ

Jednostką zaopatrującą miasto w energię elektryczną jest Koncern Energetyczny Energa SA Oddział w Toruniu (dawny Zakład Energetyczny Toruń SA). Obejmuje swym zasięgiem byłe województwo toruńskie i włocławskie o powierzchni 9.634,4 km².

Energetyka zawodowa nie posiada w Toruniu własnych źródeł energii elektrycznej i prąd dostarczany jest przede wszystkim z krajowego systemu elektroenergetycznego.

Ciągłe unowocześnianie infrastruktury elektroenergetycznej (ponad 25 tys. km linii i około 9 tys. stacji transformatorowych o napięciu do 110 kV, nowoczesne technologie w eksploatacji i budownictwie sieci) pozwala energetyce toruńskiej bezpiecznie, bez zakłóceń, w sposób przyjazny dla środowiska, dostarczać energię elektryczną klientom oraz poszerzać zakres świadczonych usług, zachowując przy tym ich najwyższą jakość.

W strukturze sprzedaży energii największy udział ma przemysł, a gospodarstwa domowe zajmują drugą pozycję.

Od 1990 roku liczba gospodarstw domowych korzystających z energii elektrycznej wzrosła o 37%, tj. o 22.349 odbiorców. Wielkość zużycia energii na 1 odbiorcę ulegała wahaniom i w 2012 roku wyniosła 1.584,3 kWh. Zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2012 roku obniżyło się znacznie w stosunku do zużycia w roku poprzednim (711,05 kWh) i wyniosło 641,62 kWh. Obie wielkości są niższe w porównaniu z wynikami ogólnymi dla polskich miast.

D. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ CIEPLNĄ

EDF Toruń to producent i dostawca ciepła do ponad 100 tys. mieszkańców Torunia oraz toruńskich przedsiębiorstw i instytucji. Dysponuje mocą cieplną 374,5 MWt, elektryczną 2,2 MW i jest właścicielem miejskiej sieci ciepłowniczej o długości ok. 230 km.

EDF Toruń należy do Grupy EDF, który jest trzecim pod względem wielkości wytwórcą energii elektrycznej w Polsce i liderem światowej elektroenergetyki. Grupa EDF jest największym inwestorem zagranicznym w polskim sektorze energetycznym.

EDF Toruń pokrywa 99% potrzeb miejskiej sieci ciepłowniczej, natomiast pozostałą część (ok. 1%) ciepła dostarcza Biogaz Inwestor Sp. z o. o., wykorzystując ciepło ze spalania biogazu uzyskanego z miejskiego wysypiska śmieci.

Podstawowym przedmiotem działalności EDF Toruń jest wytwarzanie i zaopatrywanie odbiorców w czynnik grzewczy na cele: centralnego ogrzewania, ciepłej wody użytkowej oraz wytwarzanie, przesyłanie i dystrybucja energii elektrycznej.

W roku 2012 produkcja ciepła brutto wyniosła łącznie 2.625 TJ. Na koniec 2012 r. Spółka miała podpisanych 1.165 umów sprzedaży ciepła, 25 porozumień na odsprzedaż energii elektrycznej oraz 1 umowę sprzedaży energii elektrycznej.

Na sprzedaż ciepła mają wpływ działania termomodernizacyjne odbiorców ciepła, zmniejszenia mocy zostają wyrównane przez przyłączenia nowych obiektów. W 2012 przyłączono obiekty do miejskiej sieci ciepłowniczej o łącznej mocy ponad 10 MW.

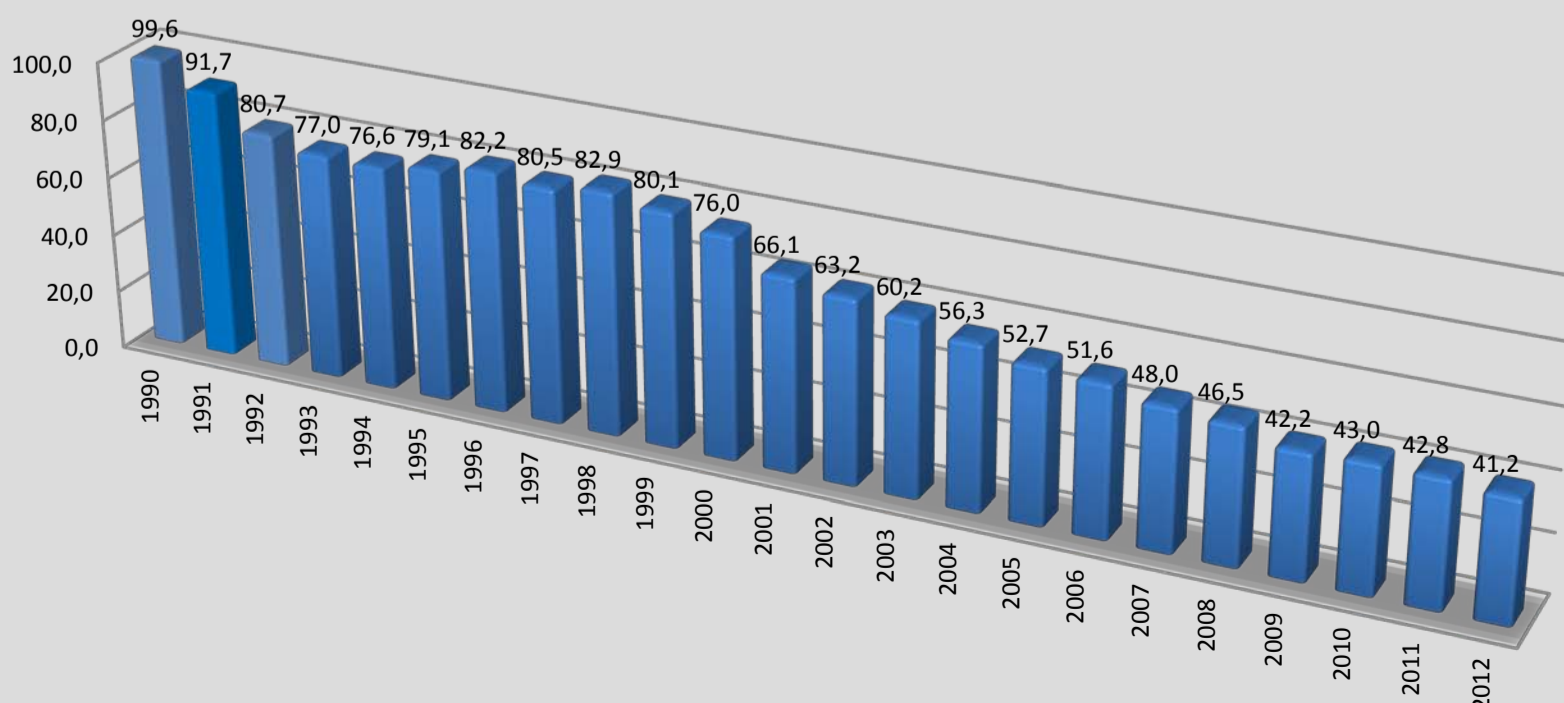
Rozliczenia z odbiorcami ciepła odbywają się na podstawie cen i stawek opłat określonych w taryfie dla ciepła, która jest zatwierdzana przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki. Priorytetami Spółki są m.in. zapewnienie klientom wysokiej jakości obsługi oraz rozwój rynku ciepła.

E. KOMUNIKACJA MIEJSKA

Jednostką realizującą zadania z zakresu komunikacji publicznej jest Miejski Zakład Komunikacji. Komunikacją miejską objętych jest około 83% dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie miasta. Dla ogólnej liczby dróg ulepszonych w mieście wskaźnik ten wynosi około 63%. Brak możliwości objęcia komunikacją publiczną innych ulic miasta wynika głównie z ich nieodpowiednich parametrów (wąskie jezdnie, brak miejsc na przystanki). Od 1990 roku odnotowano przyrost długości tras autobusowych o 36 km (tj. o 38,3%). W tym okresie objęto komunikacją autobusową prawie wszystkie ulice, których parametry pozwalają na kursowanie autobusów. Długość tras tramwajowych utrzymuje się od 1991 roku na niezmiennym poziomie.

Rys. 12. Przewozy pasażerów w latach 1990-2012

w mln osób

Ogólna liczba taboru pozostaje na niemal niezmiennym poziomie, mimo zakupu nowych jednostek (autobusów). Zjawisko to spowodowane jest zużyciem już istniejących jednostek. W porównaniu z 1990 rokiem liczba miejsc spadła o 2.144, tj. o 9,4%. Główną przyczyną spadku jest zmniejszenie taboru tramwajowego. Średni wiek taboru autobusowego wynosi 9,3 roku, tramwajowego 29,3 lat.

Od roku 1990 znacząco spada liczba osób korzystających z komunikacji miejskiej. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX wieku liczba przewozów przekraczała 80 milionów pasażerów rocznie. W 2012 roku wyniosła około 41,2 mln pasażerów, ponad połowę mniej niż w roku 1990.

F. ODPADY

Jednostką odpowiedzialną za utrzymanie czystości oraz wywóz, składowanie i utylizację odpadów stałych jest Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o.

W dniu 31 grudnia 2009 roku uruchomiono nowe składowisko odpadów w Zakładzie Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych przy ul. Kociewskiej. Jednocześnie zamknięto Miejskie Składowisko Odpadów, którego eksploatacja trwała od 1964 roku.

Ilość odpadów przyjętych do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w 2012 roku wyniosła 111 713,2 Mg (o blisko 13 % więcej niż w 2011 r.). Wśród dostarczanych odpadów dominują odpady zielona i bioodpady z gospodarstw domowych oraz zbliżone do nich składem i właściwościami z obiektów handlowych, usługowych, produkcyjnych oraz użyteczności publicznej), odpady wielkogabarytowe, budowlane, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz odpady niebezpieczne.

W stosunku do 2011 r. ilość przetworzonych w ZUOK odpadów wzrosła o ponad 47%, tym samym ilość odpadów skierowanych ostatecznie do składowania po raz kolejny spadła i wyniosła 70 084,1 Mg.

Od maja 1994 roku na terenie miasta prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów w zakresie makulatury, tworzyw sztucznych, stłuczki szklanej i puszek.

Selektywna zbiórka odpadów, w wyniku rosnącej świadomości ekologicznej społeczeństwa i rosnących opłat za odbiór odpadów komunalnych zmieszanych, rokrocznie rośnie – w 2012 roku uzyskano wzrost ilości zebranych odpadów o 8,5% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Tabl. 17. Selektywna zbiórka nieczystości

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012
	Mg			
Papier i tektura	703,4	742,5	714,8	753,6
Tworzywa sztuczne	792,4	752,7	676,2	716,8
Odpady suche	703,0	2.112,6	2.368,3	2.620,2
Szkło	887,9	926,2	1.088,7	1.174,6
Razem	3.086,7	4.534,0	4.848,0	5.265,2

G. TRANSPORT

System transportowy jest jednym z podstawowych czynników warunkujących sprawne funkcjonowanie oraz możliwości rozwoju miasta. Jednostką zajmującą się nadzorem nad stanem i funkcjonowaniem miejskiej sieci drogowo-ulicznej jest Miejski Zarząd Dróg.

Ustawa z dnia 13 października 1998 roku - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133) wprowadziła od 1 stycznia 1999 roku podział dróg na krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Przez Toruń przebiega Transeuropejski Korytarz Transportowy (tzw. VI korytarz TINA) biegnący z Gdańska do Cieszyna i dalej przez

Słowację i Czechy na Bałkany. W korytarzu tym biegnie droga krajowa Nr 1.

Pozostałe drogi krajowe posiadają następujące numery i przebiegi:

Nr S10 – Droga ekspresowa Szczecin-Toruń-Warszawa - od węzła autostradowego „Lubicz” przez węzeł „Czerniewice”, tzw. trasą poligonową do Małej Nieszawski i dalej do Bydgoszczy przez Przyłubie.

Nr 15 – Wrocław-Toruń-Olsztyn - od ul. Gniewkowskiej przez Most Piłsudskiego do ulicy Olsztyńskiej.

Nr 80 – łącząca Toruń z Bydgoszczą po prawej stronie Wisły - od Szosy Bydgoskiej do węzła autostradowego „Lubicz”.

Tabl. 18. Sieć drogowo-uliczna

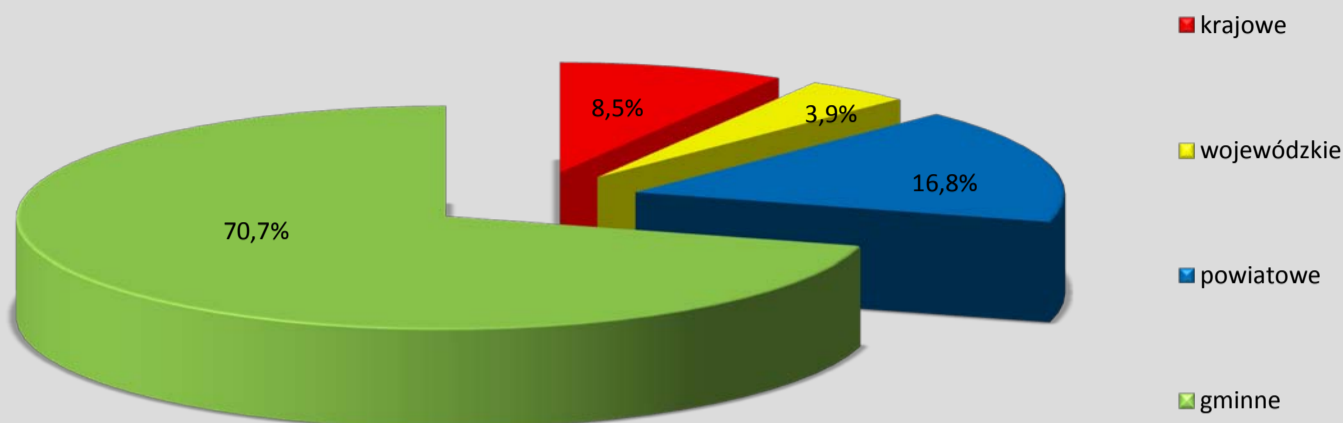
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem w km	344,2	397,4	430,2	440,8	454,2	453,3	453,3	461,3	455,3	461,3
Drogi krajowe w km	41,5	39,2	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3
Drogi wojewódzkie w km	13,9	18,3	18,3	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2
Drogi powiatowe w km	71,6	71,5	75,1	75,1	75,1	76,3	76,3	77,7	79,0	77,7
Drogi gminne w km	217,2	268,6	297,5	308,1	321,5	319,4	319,4	326,1	318,8	326,11

Zmiany długości ulic powstały w wyniku szczegółowych pomiarów wykonanych w ramach prac nad systemem zarządzania drogami i ruchem drogowym WZDR. Pomiary wykonano w 2001r.

Rys. 13. Drogi na terenie Gminy Miasta Toruń
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Od 2003 dokonano zgodnie z pismem z MZD korekty długości dróg wojewódzkich z 18,3 na 18,2. Drogi krajowe oraz wojewódzkie i powiatowe posiadają nawierzchnię bitumiczną. Drogi gminne są utwardzone w około 60%.

Na koniec 2012 roku zarejestrowanych było 118.838 pojazdów, w tym 87.519 osobowych. Liczba samochodów osobowych wzrosła od 1990 roku ponad trzykrotnie (o 63.172 pojazdy). W porównaniu do zeszłego roku liczba pojazdów osobowych wzrosła o 2311 (tj. 2,71%).

W ramach realizacji Programu komunikacji rowerowej na lata 2007-2015 oraz w ramach inwestycji drogowych rozbudowywana jest w Toruniu infrastruktura rowerowa. Długość dróg rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych na koniec roku 2012 wynosiła 67,2 km. Rocznie oddaje się średnio 5-7 km nowych tras dla rowerzystów.

Przez miasto przebiegają linie kolejowe w czterech kierunkach: Kutno – Piła, Poznań - Skandawa. Stacją obsługującą ten czterokierunkowy ruch jest Toruń Główny. Obie linie są liniami pierwszorzędowymi, dwutorowymi i zelektryfikowanymi. Część transportu kolejowego obsługiwana jest również przez stację Toruń Wschodni.

Jednym z kluczowych problemów infrastrukturalnych Torunia jest system transportowy warunkujący sprawne funkcjonowanie oraz możliwości rozwoju miasta. Najistotniejszymi mankamentami dzisiejszego układu komunikacyjnego Torunia są:

- wyczerpywanie się przepustowości jedynej drogowej przeprawy mostowej przez Wisłę tj. mostu im. Józefa Piłsudskiego,
- mały udział ulic dwujezdniowych,
- niewystarczająca sieć ulic związanych z trasami wylotowymi.

W związku z powyższym za priorytetowe uznano inwestycje poprawiające ten stan. Szereg przedsięwzięć zrealizowanych w 2012 r. usprawniło istotnie poruszanie się po mieście i to zarówno kierowcom samochodów, rowerzystom i pieszym. Szczególnie ważnymi inwestycjami były zakończone przebudowy odcinków ulic: Polnej, M. Skłodowskiej – Curie, Gen. J. Bema, Turystycznej oraz przebudowa skrzyżowania na Pl. prof. A. Hoffmanna i skrzyżowania Kościuszki – Grudziądzka.

Poza tym rozpoczęto przebudowę odcinków ulic: Nieszawskiej, Okrężnej oraz budowę Trasy Średnicowej na odcinku od ul. Grudziądzkiej do ul. Szosa Chełmińska. Trwa budowa mostu drogowego przez Wisłę. Nowa przeprawa będzie miała 540 metrów długości o konstrukcji stalowej, łukowej z podwieszonym pomostem, z jedną podporą w nurcie rzeki. Oprócz mostu powstanie wiadukt nad linią kolejową, tunel pod Placem Daszyńskiego, podziemne przejście dla pieszych w rejonie ulicy Rypińskiej oraz estakada. Termin zakończenia zadania to grudzień 2013 r. Kolejny ważny element systemu komunikacji drogowej Torunia to Trasa Staromostowa. Zrealizowano północną część tej trasy na odcinku od ul. Polnej do granicy miasta. Inwestycja ta stanowiła jednocześnie połączenie z przebudowaną drogą wojewódzką nr 553 między Toruniem a Unisławiem. Południowa część Trasy Staromostowej jest w trakcie przygotowania projektowego i przy współudziale z Generalną Dyрекcją Dróg i Autostrad będzie skomunikowana z drogą ekspresową S-10.

Istotnym elementem komunikacji jest transport zbiorowy. Dąży się do sytuacji, w której transport zbiorowy będzie sprawnie funkcjonował, będzie atrakcyjnym środkiem podróżowania, a przez to poprawiał stan bezpieczeństwa w transporcie drogowym i optymalizował rozkładu ruchu z preferencją dla transportu zbiorowego. Podejmuje się przedsięwzięcia takie jak: budowa systemu zarządzania ruchem drogowym, przebudowa systemu sygnalizacji świetlnej (uwzględniającego priorytet dla komunikacji tramwajowej) oraz modernizacja przystanków tramwajowych dla potrzeb obsługi osób niepełnosprawnych, optymalizacja transportu lokalnego i przeciwdziałanie zmniejszającej się liczbie osób korzystających ze środków komunikacji publicznej. Ważnymi elementami tych działań są także prace planistyczne, stworzenie systemu informacji pasażerskiej w czasie rzeczywistym oraz budowa trasy tramwajowej do Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (Kampusu Bielańskiego). Szansą dla regionu jest realizacja projektu „Szybkiej Kolei Metropolitalnej w bydgosko – toruńskim obszarze metropolitalnym BiT-City”. Zbliżając do siebie Toruń i Bydgoszcz, stanie się on nie tylko sposobem na szybkie i wygodne podróżowanie, ale przede wszystkim stanowi będzie fundament rozwoju społeczno-gospodarczego naszego regionu.

MIESZKANIA

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą miasta Torunia
3. Informacje o zasobach mieszkaniowych (Tabl. 20) i mieszkaniach oddanych do użytku dotyczą mieszkań w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Nie obejmują one lokali zbiorowego zamieszkania (np. hoteli pracowniczych, domów studenckich, internatów, domów opieki społecznej) oraz pomieszczeń nieprzeznaczonych na cele mieszkalne, a okresowo zamieszkałych (np. pomieszczenia inwentarskie, piwnice, barakowozy, statki, wagony).
4. Mieszkanie jest to lokal składający się z jednej lub kilku izb łącznie z pomieszczeniami pomocniczymi, wybudowany lub przebudowany dla celów mieszkalnych dla jednej rodziny, konstrukcyjnie wydzielony trwałymi ścianami w obrębie budynku, do którego to lokalu prowadzi niezależne wejście z klatki schodowej, ogólnego korytarza, wspólnej sieni, bądź bezpośrednio z ulicy, podwórza lub ogrodu.

5. Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.
6. Dane o mieszkaniach oddanych do użytku (Tabl. 21) dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych oraz uzyskanych w wyniku adaptacji inwestycyjnej. Jako kryterium opracowania informacji przyjęto przynależność organizacyjną inwestora, a nie właściciela lub użytkownika.

Zasoby mieszkaniowe

Według stanu na 31 grudnia 2012 roku zasób mieszkaniowy Torunia stanowiło 84.966 mieszkań. Do 2003 roku ponad 50% zasobów mieszkaniowych stanowiły mieszkania spółdzielcze. Od roku 2004 zmieniono sposób agregacji danych zliczając razem wszystkie ich rodzaje poza indywidualnymi.

Tempo przyrostu zasobów mieszkaniowych jest słabe. W stosunku do 1990 roku liczba mieszkań wzrosła o 24.909 (tj. o 41,48%). Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania utrzymuje się w ostatnich latach na zbliżonym poziomie – w 2012 r. 58,5 m².

Tabl. 19. Zasoby mieszkaniowe zamieszkane

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

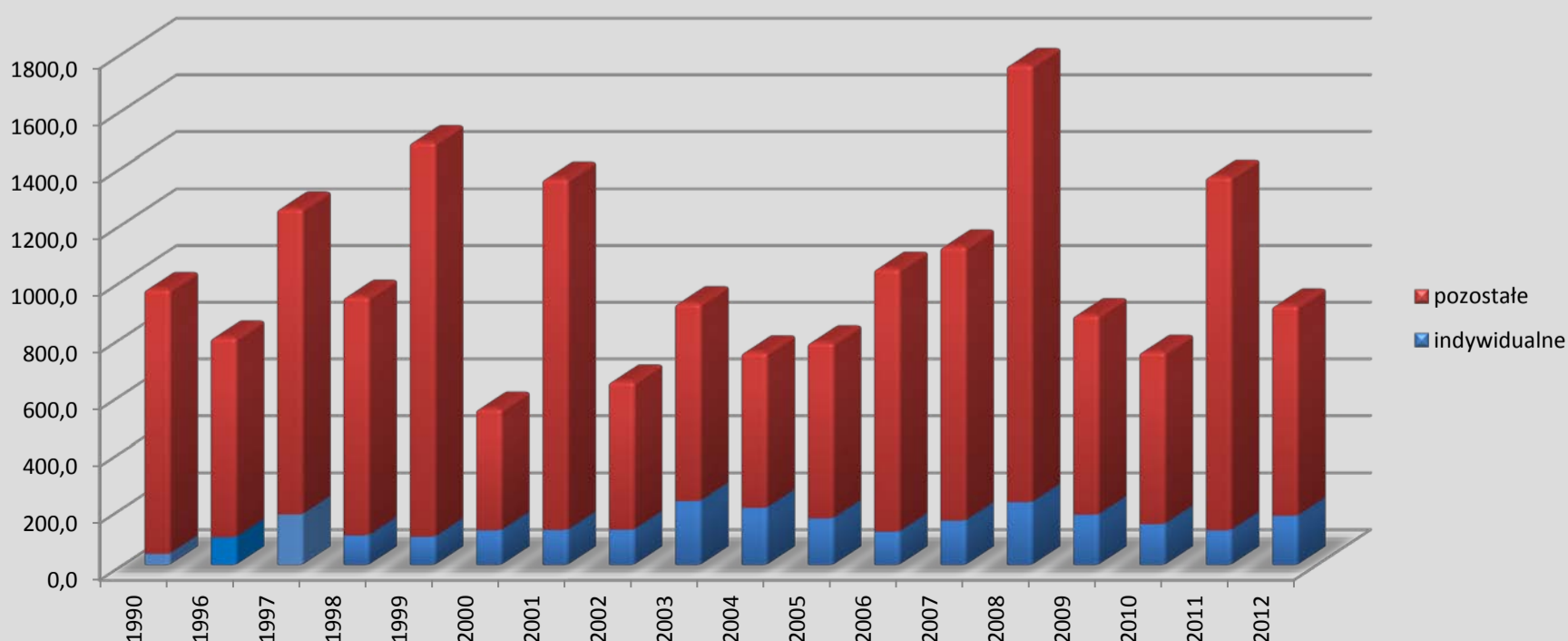
Lata	Mieszkania	Ludność w mieszkaniach	Przeciętna liczba osób w mieszkaniu	Przeciętna pow. użytkowa mieszkania w m ²
1990	60.057	193.118	3,22	52,5
1996	66.763	195.889	2,93	53,7
2000	70.820	195.127	2,76	54,3
2002	74.780	206.638	2,76	56,7
2004	76.351	208.278	2,73	57,0
2006	78.065	207.190	2,65	57,2
2008	80.901	206.013	2,55	57,5
2009	81.778	205.718	2,52	57,7
2010	82.526	205.312	2,49	58,0
2011	83.500	b.d.	b.d.	57,2
2012	84.966	b.d.	b.d.	58,5

Mieszkania oddane do użytku

Liczba mieszkań oddawanych do użytku w latach 1990-2012 ulegała wahaniom. Po rekordowym 2008 roku w kolejnym oddano do użytku ponad połowę mniej mieszkań. Rok 2012 z kolei przyniósł

spadek liczby oddanych mieszkań w stosunku do roku poprzedniego o 33,3 %. Na przestrzeni lat wzrósł udział budownictwa indywidualnego – z 4,02% w roku 1990 do 19% w roku 2012.

Rys. 14. Mieszkania oddane do użytku według inwestorów w latach 1996-2012

Tabl. 20. Mieszkania oddane do użytku według inwestorów

Stan w dniu 31 XII 2012 r

Lata	Ogółem	Budownictwo				
		indywidualne	spółdzielcze	społeczne czynszowe	komunalne	Inne
1990	969	39	894	-	22	X
1996	798	97	352	-	-	349
2000	547	122	77	90	-	258
2002	643	124	137	168	10	204
2004	746	201		545		
2006	1.041	117		924		
2008	1.757	221		1.536		
2009	877	177		700		
2010	748	144		604		
2011	1.365	122		1.243		
2012	911	173		738		

W celu zaspokojenia rosnących potrzeb mieszkaniowych Rada Miasta Torunia w 1996 roku podjęła decyzję o utworzeniu przez Gminę Toruńskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego Spółka z o.o. Towarzystwo rozpoczęło działalność w czerwcu 1997 roku, a przedmiotem jego działania jest budowa domów mieszkalnych i ich eksploatacja na zasadach najmu.

TTBS realizuje budownictwo mieszkaniowe o umiarkowanych czynszach, skierowane do osób średnio zarabiających. W swej działalności inwestycyjnej preferuje rozwiązania zapewniające umiarkowane koszty budowy i eksploatacji zasobu mieszkaniowego przy zachowaniu środowiska przyjaznego człowiekowi. Toruńskie TBS realizuje politykę mieszkaniową Gminy, budując przeciętnie około 90 mieszkań rocznie. Do końca 2012 roku Toruńskie TBS zarządzało 1296 mieszkaniami (wynajmowanymi) i 86 mieszkaniami (sprzedanymi), z tego wybudowanymi przez TTBS 1.312 mieszkań. W ilości 1296 mieszkań znajdowały się mieszkania wynajęte : 63 w Chełmży, 150 w Lubiczu oraz 1.083 w Toruniu. Mieszkania sprzedane (86) znajdują się również w Toruniu. W ilości 1.312 mieszkań wybudowanych przez TTBS znajdowały się: 63 mieszkania w Chełmży, 150 mieszkań w Lubiczu oraz 1.099 w Toruniu. 70 mieszkań w Toruniu zostało wniesionych do Spółki przez Miasto. W 2012 roku TTBS oddało do użytku w Toruniu 144 mieszkania wybudowane przez Spółkę. W 2012 r. spółka wybudowała 144 mieszkań w tym 120 mieszkań na wynajem w budynkach przy ul. Gerwazego 4-22, Podgórskiej 14 d, oraz okólnej 13-13B. Budynki należące do Toruńskiego TBS znajdują się w różnych dzielnicach Torunia, a także w Lubiczu i w Chełmży. Większość budynków zlokalizowana jest na dużych osiedlach mieszkaniowych: Solanki, Winnica, Olsztyńska, Lubicz, Gerwazego. Obecnie TTBS realizuje projekty, dzięki którym planuje oddać do użytku 78 mieszkań w roku 2013 w Toruniu rejonie ul. Szczecińskiej 15-19. Przygotowuje się również do inwestycji do realizacji w roku 2013 w rejonie ul. Armii Ludowej 75, ul. Podgórskiej 14c oraz na terenie JAR-u.

Zasoby komunalne

Jednostką zarządzającą w imieniu Gminy całością substancji mieszkaniowej w budynkach stanowiących własność komunalną,

a od 1995 roku stanowiących także własność wspólnot mieszkaniowych, jest Zakład Gospodarki Mieszkaniowej. ZGM zarządza tylko tymi wspólnotami mieszkaniowym, w których Gmina posiada swoje zasoby. Zarządzanie nieruchomościami Gminy Toruń oraz nieruchomościami stanowiącymi własność wspólnot mieszkaniowych odbywa się przez terenowe Administracje Domów Mieszkalnych. Aktualnie na terenie miasta działają trzy ADM-y.

Od roku 1995, tj. od czasu wejścia w życie ustawy o własności lokali, zarządzane zasoby dzieli się na własność Gminy i własność wspólnot mieszkaniowych. Od 1990 roku odnotowano spadek o 254 (tj. o 27,5 %) liczby budynków administrowanych przez ZGM. W 1996 roku budynki będące własnością wspólnot mieszkaniowych, którymi zarządza ZGM stanowiły 31,6% ogółu budynków. W 2011 roku udział ten wyniósł 38,6%.

W latach 1990-2010 ilość lokali mieszkalnych administrowanych przez ZGM spadła. Jednak w ostatnim okresie utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Udział lokali mieszkalnych stanowiących własność Gminy w ogólnej liczbie lokali administrowanych przez ZGM wynosił w 1996 roku 87,8%, a w roku 2011 spadł do 70,9%.

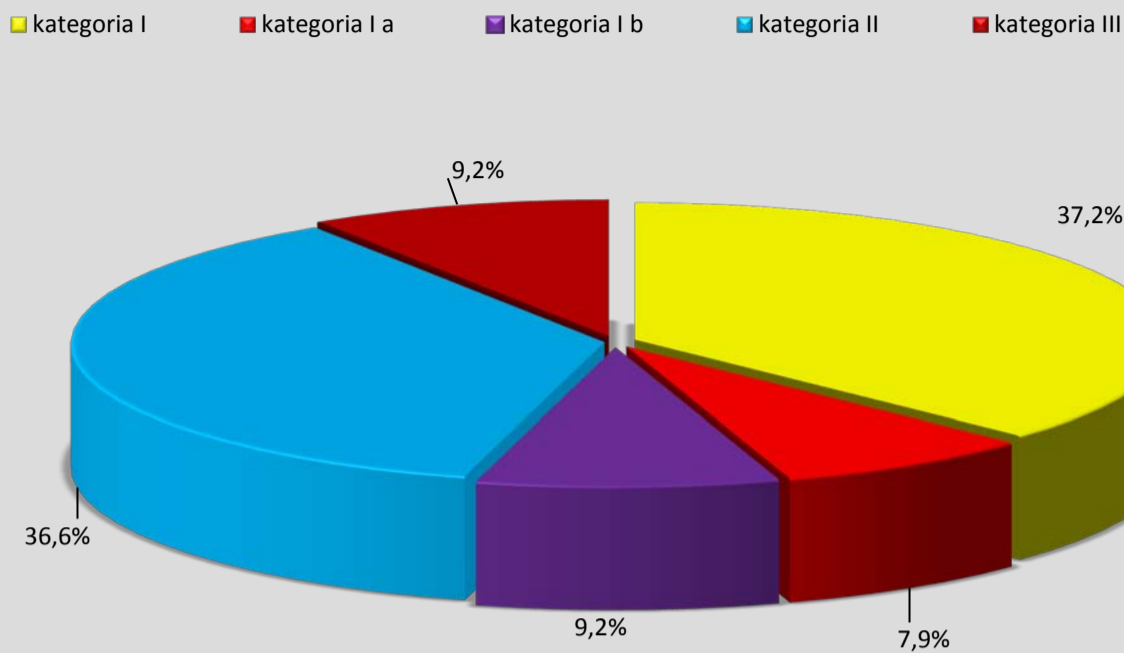
W roku 2012 ZGM pozyskał 46 lokali, w tym:

- 30 lokali mieszkalnych oraz 10 socjalnych przy ul. Andersa 79,
- 1 lokal mieszkalny przy ul. Szosa Chełmińska 159,
- 1 lokal mieszkalny przy ul. Bema 38,
- 1 lokal mieszkalny przy ul. Suleckiego 2b,
- 3 lokale mieszkalne przy ul. Małe Garbary 5.

W 1996 roku udział powierzchni mieszkań komunalnych w stosunku do ogólnej powierzchni mieszkań administrowanych przez ZGM wyniósł 87,8%. W 2011 roku udział ten spadł do 70,9%.

Największy odsetek (36,6%) powierzchni mieszkaniowej stanowiącej własność Gminy znajduje się w budynkach kategorii II - budynki o konstrukcji mieszanej (stropy drewniane, ściany murowane). Zbliżony udział (37,2%) ma również powierzchnia mieszkalna kategorii I (budynki konstrukcyjnie trwałe wybudowane po 1 stycznia 1961 roku).

Rys. 15. Zasoby komunalne według kategorii
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Tabl. 21. Zasoby komunalne
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1990	1992	1994	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012
Budynki	923	928	895	889	859	839	791	779	751	753	734	687	669
Budynki wspólnot mieszkaniowych				284	327	323	316	304	294	294	282	276	258
Budynki komunalne				605	532	516	490	486	457	459	452	411	411
Lokale mieszkalne	9.307	9.480	9.296	9.285	9.491	9.445	8.513	8.655	8.978	9.109	8.842	8.657	8.451
Lokale wspólnot mieszkaniowych				1.133	2.609	2.815	2.688	2.689	2.794	2.872	2.723	2.610	2.461
Lokale komunalne				8.152	6.882	6.630	6.298	5.744	6.184	6.237	6.119	6.047	5.990
Pow. użytkowa mieszkań w m ² :	424.758	428.342	422.279	436.208	426.948	437.298	384.953	392.002	413.924	426.046	421.911,91	414.747	398.38
Powierzchnia mieszkań wspólnot mieszkaniowych				72.228	129.871	138.854	136.980	139.049	138.386	146.640	146.400,43	141.138	127.428
Powierzchnia mieszkań komunalnych				363.980	297.077	298.444	247.972	252.952	275.538	279.406	275.511,48	273.608	270.958
Kategoria I	121.142	128.627	131.845	112.834	79.716	73.283	80.487	79.716	82.661	90.678	92.432	98.918	100.749
Kategoria I a	68.588	68.588	68.588	58.236	29.719	23.809	26.707	29.719	24.440	23.933	22.754	22.754	21.311
Kategoria I b	43.763	41.222	41.044	36.398	25.326	27.495	23.573	25.326	27.389	26.594	25.903	26.263	24.820
Kategoria II	135.536	131.919	126.296	105.555	94.402	106.060	119.070	94.402	112.199	110.249	110.249	99.276	99.125
Kategoria III	55.729	57.986	54.506	50.957	17.829	23.305	27.224	17.829	28.849	27.952	27.952	26.397	24.953

* z uwagi na dokładne określenie poszczególnych kategorii w roku 2002 nastąpiły przesunięcia przynależnych powierzchni w stosunku do lat ubiegłych.

PRZEMYSŁ

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Informacje działu dotyczą działalności podmiotów gospodarczych zaliczonych do sekcji PKD Przemysł (sekcje: Górnictwo i wydobywanie; Przetwórstwo przemysłowe; wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją), w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

4. Produkcja sprzedana dotyczy całokształtu działalności podmiotu gospodarczego, tj. zarówno działalności przemysłowej jak i nieprzemysłowej. Produkcja sprzedana przemysłu obejmuje: wartość sprzedanych wyrobów gotowych (niezależnie od tego czy otrzymano za nie należne opłaty), półfabrykatów i części własnej produkcji; wartość robót i usług świadczonych odpłatnie zarówno przemysłowych jak i nieprzemysłowych; zryczałtowaną odpłatność agenta w przypadku zawarcia umowy na warunkach zlecenia; pełne przychody agenta w przypadku zawarcia umowy agencyjnej.

5. Dane o zatrudnieniu i wynagrodzeniu obejmują zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w pełnym oraz niepełnym wymiarze czasu pracy, po przeliczeniu na pełne etaty, w jednostkach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Tabl. 22. Przemysł: produkcja sprzedana, zatrudnienie i wynagrodzenia

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lata	Produkcja sprzedana tys. złotych (ceny bieżące)	Przeciętne zatrudnienie	Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto w złotych
1993	912.067,1		
1996	2.111.125,9	26.703	885
2000	2.934.283,7	23.889	1.835
2002	3.021.976,7	22.887	1.979
2004	5.201.887,4	26.640	2.206
2005	4.103.080,2	22.990	2.313
2006	4.150.156,6	21.634	2.489
2008	4.290.002,2	19.695	2.913
2009	4.176.313,5	16.447	3.035
2010	4.360.264,4	17.087	3.041
2011	5.072.647,0	15.937	3.266
2012	5.498.024,1	15.525	3.408

Tabl. 23. Przetwórstwo przemysłowe: produkcja sprzedana, zatrudnienie i wynagrodzenia

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lata	Produkcja sprzedana tys. złotych (ceny bieżące)	Przeciętne zatrudnienie	Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto w złotych
1993	873.637,8		
1996	1.856.503,2	24.323	853
2000	2.600.793,8	21.498	1.777
2002	2.584.592,3	20.379	1.882
2004	4.514.308,7	24.203	2.128
2005	3.953.942,0	21.865	2.281
2006	3.945.652,8	20.605	2.460
2008	4.063.695,8	18.833	2.885
2009	3.881.817,8	15.007	3.014
2010	4.045.565,9	15.418	3.026
2011	4.749.520,6	14.320	3.245
2012	5.171.574,7	14.140	3.383

Produkcja sprzedana

W związku ze zmianą sposobu agregacji danych nie ma możliwości porównania danych od roku 2003 z latami wcześniejszymi. Ponadto z uwagi na przekształcenia w sektorze energetycznym dane od roku 2005 również są nieporównywalne z poprzednimi.

W roku 2012 produkcja sprzedana przemysłu (w cenach bieżących) wzrosła w porównaniu do roku 2011 o 425.377,1 zł, tj. o 8,4%. Dla produkcji sprzedanej sekcji przetwórstwo przemysłowe nastąpił wzrost wartości o 422.054,1 tys. złotych (8,9%).

Udział sekcji przetwórstwo przemysłowe w wartości produkcji sprzedanej przemysłu ulegał nieznacznym wahaniom – w 2012 roku udział ten wyniósł 94%. W ramach tej sekcji największą wartość pro-

dukcji sprzedanej odnotowuje się w podsekcji produkcja artykułów spożywczych i napojów (54%).

Liczba osób zatrudnionych w przemyśle ulega wahaniom. W 2012 roku w stosunku do roku 2011 odnotowano spadek zatrudnienia o 412 osób (tj. o 2,6%). W sekcji przetwórstwo przemysłowe nastąpił spadek zatrudnienia w porównaniu do 2011 r. o 180 osób (tj. 1,3%).

W 2012 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (bez wypłat z zysku) w przemyśle wyniosło 3.408 zł. W sekcji produkcja napojów było ono najwyższe i wyniosło 5.309,90 zł.

BUDOWNICTWO

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia
3. Informacje działu dotyczą działalności podmiotów gospodarczych zaliczonych do sekcji PKD Budownictwo, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
4. Do produkcji podstawowej zaliczono wykonywane na terenie kraju roboty budowlano-montażowe w zakresie inwestycji, remontów,

konserwacji, budownictwa tymczasowego na placach budów. Wartość robót produkcji podstawowej obejmuje produkcję własną, tj. wykonaną siłami własnymi jednostki.

5. Dane o zatrudnieniu i wynagrodzeniu dotyczą pracowników pełnozatrudnionych (łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo) oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełne etaty, w jednostkach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. Dane nie obejmują uczniów.

Tabl. 24. Produkcja budowlano-montażowa, zatrudnienie i wynagrodzenia w budownictwie

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lata	Produkcja budowlano-montażowa tys. złotych (ceny bieżące)	Przeciętne zatrudnienie	Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto w złotych
1993	63.369,0	3.891	314
1996	130.903,3	2.674	743
2000	426.604,0	4.128	1.730
2001	389.628,1	4.183	1.752
2002	254.076,3	3.028	1.836
2004	236.093,2	2.593	1.796
2006	432.734,6	2.993	1.981
2008	619.767,0	3.652	2.902
2009	482.205,6	3.741	2.744
2010	549.848,2	3.852	2.667
2011	582.714,3	3.986	3.062
2012	670.168,5	3.880	3.270

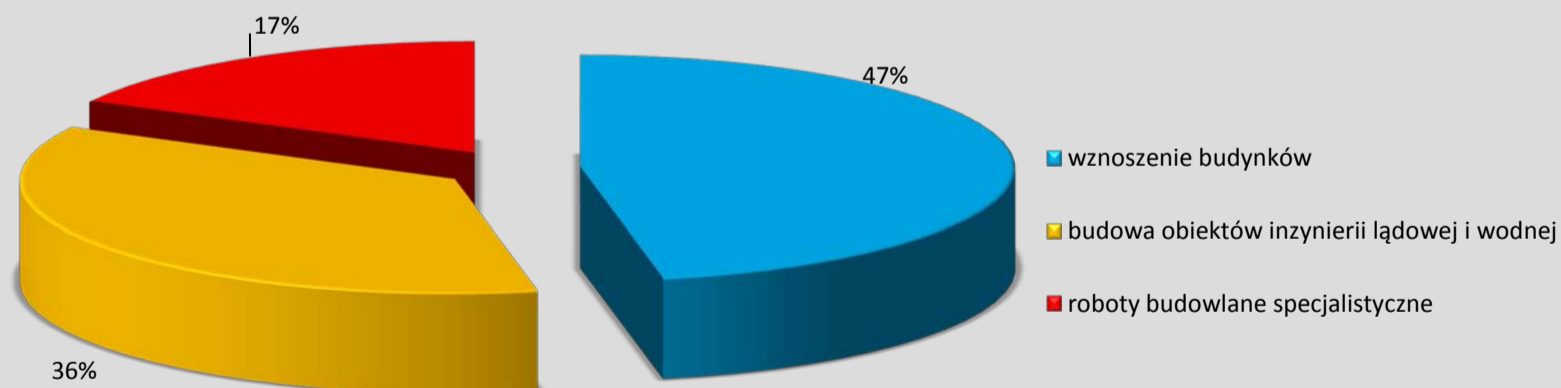
Produkcja budowlano-montażowa

W 2011 roku produkcja budowlano-montażowa była zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 87.454,2 tys. złotych, tj. 15%. W strukturze produkcji dominowały roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków 314.686,20 tys. zł (nastąpił wzrost

w stosunku do roku poprzedniego o 39,2%). Wartość robót związanych z budową obiektów inżynierii lądowej i morskiej wyniosła 239.392,7 tys. zł (spadek do 2011 r. o 15,1%). Pozostałą wartość tj. 116.089,6 tys. zł stanowiły roboty budowlane specjalistyczne (wzrost do roku ubiegłego o 55,4%).

Rys. 16. Produkcja budowlano-montażowa wg grup PKD

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Zatrudnienie i wynagrodzenia

Od roku 1993 dwukrotnie mieliśmy do czynienia z istotnymi spadkami zatrudnienia w przedsiębiorstwach budowlanych (w latach 1993-95 i 2002-2003). Od tego czasu zatrudnienie nieprzerwanie rośnie. W 2012 roku było o 2,7% niższe niż w poprzednim, i nie przekroczyło wyniku z rekordowego 2001 roku.

Większość zatrudnionych pracowało przy wznoszeniu budynków mieszkalnych i niemieskalnych – 48,1%

Sektor prywatny zatrudnia 100% ogółu zatrudnionych w przedsiębiorstwach budowlanych. W 1993 roku odsetek ten kształtował się na poziomie 42,1%.

Wynagrodzenia w budownictwie ogółem i poszczególnych grupach były poniżej poziomu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Po spadku w ostatnim roku, w roku 2012 wynagrodzenia ponownie wzrosły o 6,8 %.

FINANSE PRZEDSIĘBIORSTW

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia
3. Dane obejmują podmioty, w których liczba pracujących przekracza 49 osób i które prowadzą księgi handlowe (z wyłączeniem banków, instytucji ubezpieczeniowych i szkół wyższych oraz osób fizycznych prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne).
4. Przychody z działalności gospodarczej obejmują otrzymane i należne kwoty: ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług), towarów i materiałów, składników majątkowych (środków trwałych, materiałów, wyposażenia, inwestycji itp.), z operacji finansowych, z dotacji przedmiotowych i innych zwiększeń przychodów.
5. Koszty uzyskania przychodów obejmują: koszt własny sprzedanych produktów (wyrobów i usług), wartość w cenach zakupu (nabycia)

sprzedanych towarów i materiałów, pozostałe koszty operacyjne, koszty finansowe (odsetki, prowizje od pożyczek i kredytów itp.).

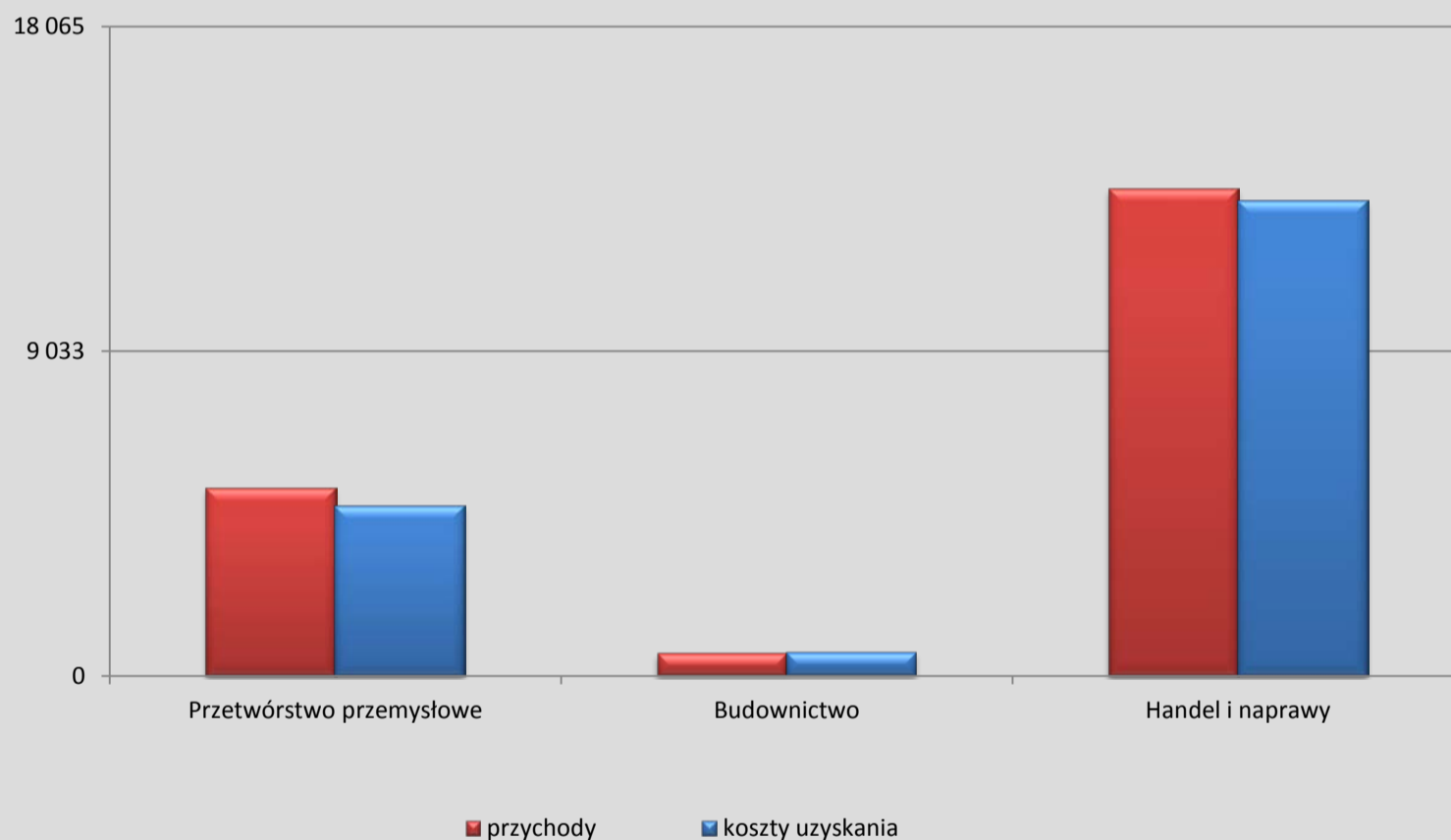
6. Wynik finansowy brutto (zysk lub strata) stanowi różnicę pomiędzy przychodami z działalności gospodarczej a kosztami uzyskania tych przychodów skorygowaną o saldo strat i zysków nadzwyczajnych.

7. Wynik finansowy netto (zysk lub strata) wynika z pomniejszenia zysku brutto o obowiązkowe odpisy (w szczególności podatek dochodowy) lub powiększenia straty brutto o obowiązkowe odpisy na rzecz budżetu państwa.

Przychody, koszty i wyniki finansowe

Od 1993 roku przychody z działalności gospodarczej przedsiębiorstw wyraźnie wzrosły, jednak dane w poszczególnych latach są nieporównywalne z uwagi na zmiany w sposobie agregacji danych. Największy udział w wartości przychodów przedsiębiorstw miały: handel i naprawy (64,3%) oraz przetwórstwo przemysłowe (24,7%).

Rys. 17. Przychody i koszty przedsiębiorstw wg sekcji PKD w 2012 roku (w mln zł)

Tabl. 25. Przychody, koszty i wyniki finansowe przedsiębiorstw wg sekcji PKD

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie		1993	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
		w tys złotych									
Ogółem	przychody	1.634.286	6.250.260	7.741.111	8.324.214	13.341.622	13.657.965	16.812.801	18.128.343	21.478.154	21.054.054
	koszty	1.527.942	6.040.945	7.514.879	7.959.734	12.432.202	12.985.804	16.429.868	17.367.265	20.321.372	19.841.967
	wynik brutto	101.885	211.466	225.317	365.871	911.220	673.086	382.849	763.576	1.153.297	1.212.077
	Wynik netto	32.318	114.483	130.807	257.405	690.071	522.354	278.591	572.014	937.426	986.075
Przetwórstwo przemysłowe	przychody	932.205	2.800.310	3.914.341	5.045.629	6.459.561	5.844.176	5.924.858	4.301.304	4.850.380	5.203.941
	koszty	859.430	2.701.793	3.752.047	4.728.564	5.860.260	5.469.499	5.824.393	3.928.862	4.156.281	4.381.584
	wynik brutto	72.775	98.517	162.294	317.065	599.301	375.604	100.392	372.233	690.633	822.661
	wynik netto	15.575	50.794	93.383	224.237	445.595	276.680	56.062	264.639	566.025	683.980
Budownictwo	przychody	76.008	369.843	443.994	321.969	185.889	438.647	699.360	687.172	776.882	625.333
	koszty	77.921	337.130	432.203	323.535	178.373	407.557	634.157	693.763	764.045	639.955
	wynik brutto	-1.913	32.713	11.791	-1.566	7.516	31.090	65.203	-6.591	12.822	-14.622
	wynik netto	-5.121	21.389	5.219	-3.761	5.994	25.478	53.036	-8.727	7.657	-18.562
Handel i naprawy	przychody	221.401	1.848.738	2.105.126	2.529.680	4.977.426	6.445.914	9.102.967	11.768.768	14.259.650	13.537.781
	koszty	220.019	1.816.759	2.086.312	2.492.850	4.740.175	6.212.878	8.957.892	11.450.479	13.896.510	13.216.183
	wynik brutto	1.382	31.979	18.814	36.830	237.251	233.040	145.067	320.987	363.136	321.586
	wynik netto	-1.237	20.304	12.625	28.158	192.118	196.729	114.822	263.441	302.554	261.280

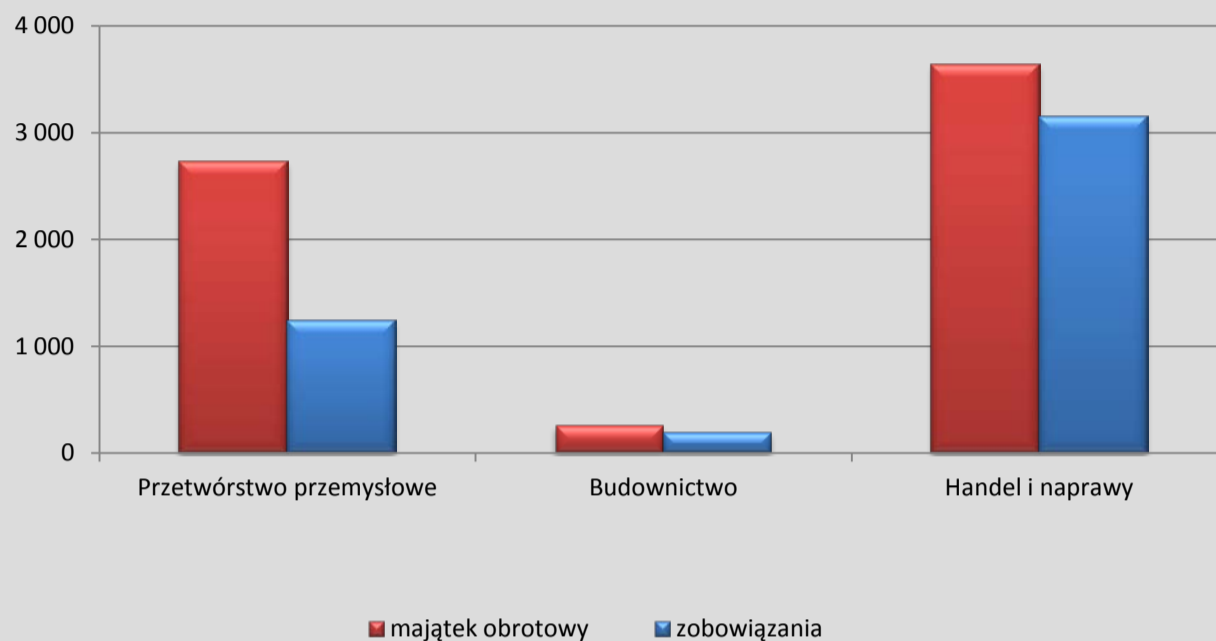
Tabl. 26. Majątek obrotowy i zobowiązania przedsiębiorstw

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1993	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
	w tys złotych									
Majątek obrotowy ogółem	481.033	1.629.499	2.092.623	2.370.182	4.514.770	5.012.880	5.495.747	6.327.630	7.341.442	7.086.262
w tym:										
- należności i roszczenia	263.641	899.875	1.272.578	1.437.855	2.034.896	2.182.214	2.624.569	2.980.921	3.257.661	2.960.311
- zapasy	159.306	556.056	626.548	672.821	2.032.193	2.292.082	2.278.385	2.265.060	2.701.258	2.818.512
Zobowiązania ogółem	521.123	1.392.546	1.891.832	2.266.888	3.840.086	3.995.933	4.413.248	4.961.299	5.404.602	5.082.836
w tym:										
- kredyty i pożyczki	179.863	457.445	614.773	735.413	1.526.459	1.300.261	1.387.469	1.243.109	1.053.982	1.146.884

Rys. 18. Majątek obrotowy i zobowiązania przedsiębiorstw wg sekcji PKD w 2012 roku (w mln zł)

Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach (relacja kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności) w 2012 roku wyniósł 94,2%.

Najlepsze wyniki finansowe wypracowane zostały w sekcji przetwórstwo przemysłowe, która osiągnęła wskaźnik rentowności obrotu netto (relacja wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności) na poziomie 13,1%.

Majątek obrotowy, kredyty i zobowiązania przedsiębiorstw

Majątek obrotowy przedsiębiorstw rośnie nieprzerwanie od 1993 roku, aczkolwiek w ostatnim roku spadł w porównaniu do roku

poprzedniego. W porównaniu do ubiegłego roku wartość majątku obrotowego spadła o 255.180 zł, tj. o 3,5%. W strukturze majątku obrotowego w 2012 roku najczęściej stanowiły należności i roszczenia - ich udział wyniósł 41,8%.

Największy udział w wartości majątku obrotowego przedsiębiorstw miała sekcja Handel i naprawy – 55%. W 2012 roku wzrosły wartości zapasów i zobowiązań, oraz należności i saldo kredytów i pożyczek, które stanowiły 22,6% wartości zobowiązań.

EDUKACJA I WYCHOWANIE

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia. Z dniem 1 września 1999 roku rozpoczęto wprowadzanie reformy ustroju szkolnego, której zasady reguluje ustawa z 8 stycznia 1999 roku - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. Nr 12, poz. 96). W roku szkolnym 1999/2000 w miejsce dotychczasowych ośmioletnich szkół podstawowych powstały sześciolatte szkoły podstawowe i trzyletnie gimnazja, w których nauka jest obowiązkowa.

3. Dane dotyczące szkół podstawowych, gimnazjów, szkół zawodowych oraz liceów ogólnokształcących – jeśli nie zaznaczono inaczej – wykazano łącznie ze szkołami specjalnymi.

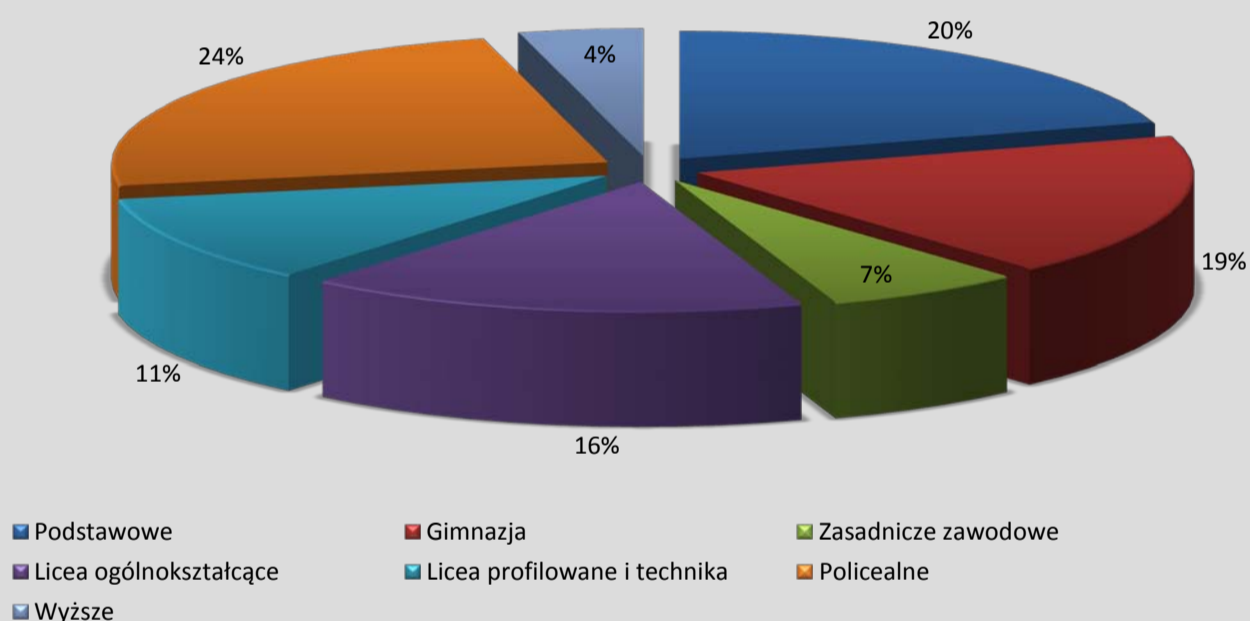
4. W szkolnictwie zawodowym za szkołę uznaje się każdą szkołę zawodową określonego typu i rodzaju o odrębnej podbudowie programowej, bez względu na to czy szkoła posiada wspólną administrację, czy jest samodzielną oraz bez względu na czas trwania nauki i prowadzone specjalności szkolenia.

W szkolnictwie zawodowym przyjęto podział szkół na:

- zasadnicze szkoły zawodowe;

- średnie / ponadgimnazjalne szkoły zawodowe, do których zaliczono: technika zawodowe i równorzędne szkoły zawodowe, licea zawodowe, średnie studia zawodowe oraz szkoły artystyczne II stopnia;
  - policealne szkoły zawodowe (m.in. nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia nauczycielskie - w których absolwentom nie nadaje się tytułu licencjata).
5. Pomieszczenia do nauczania nie obejmują pomieszczeń w szkołach specjalnych.
6. Dane o absolwentach szkół ogólnokształcących i zawodowych dotyczą poprzedniego roku szkolnego, szkół wyższych - roku kalendarzowego. Informacje o absolwentach szkół wykazano łącznie z eksternami. Dane o absolwentach szkół wyższych dotyczą liczby wydanych dyplomów ukończenia studiów wyższych zawodowych i magisterskich (jednolitych i uzupełniających).
7. Informacje dotyczące szkolnictwa ogólnokształcącego i zawodowego podano według stanu na początku roku szkolnego, a dotyczące szkolnictwa wyższego według stanu w dniu 31 XII.
8. Od roku szkolnego 2003/2004 nie są agregowane dane dotyczące nauczycieli. Wcześniejsze znajdują się w poprzednich edycjach „Raportu o stanie miasta”.

Rys. 19. Szkolnictwo według typów szkół
Rok szkolny 2012/2013

A. DANE ZBIORCZE

W stosunku do roku szkolnego 2011/12 liczba placówek szkolnych pozostaje niemal na takim samym poziomie. Zmiany jakie nastąpiły w roku szkolnym 2012/13 to zmniejszenie się liczby gimnazjów i liczby szkół policealnych i zwiększenie się ilości szkół podstawowych. W strukturze szkół w dalszym ciągu dominują szkoły policealne.

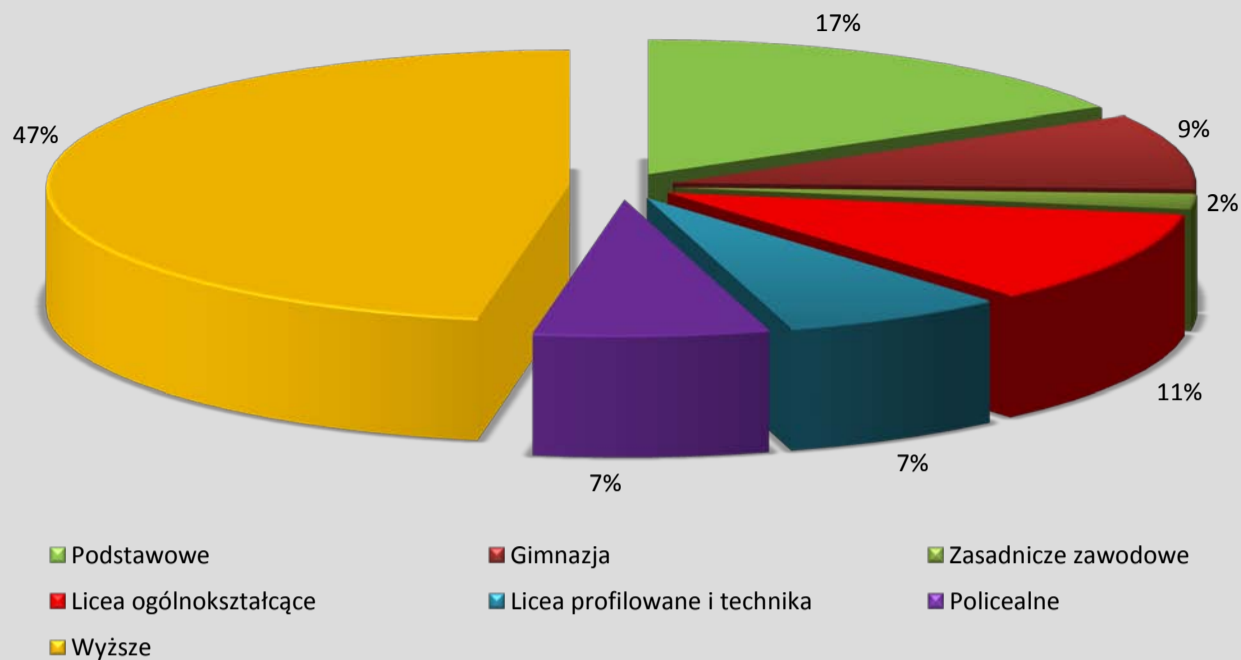
W stosunku do roku szkolnego 1990/91 przyrost liczby uczniów i studentów odnotowano w szkolnictwie wyższym, policealnym i liceach ogólnokształcących. Największy przyrost – o 230% (tj. o 21.178 osób) odnotowano wśród studentów. Największy spadek – o 84% (6.282 uczniów) – nastąpił w szkolnictwie zasadniczym zawodowym.

W roku szkolnym 2012/13, w porównaniu do roku poprzedniego, nie zanotowano znaczących różnic w strukturze uczniów

i studentów. Na uwagę zasługuje jednak fakt spadku ilości uczniów w każdym rodzaju szkół łącznie z wyższymi, za wyjątkiem szkół podstawowych.

Udział liczby studentów w ogólnej liczbie uczących się w Toruniu był najwyższy w roku szkolnym 2005/06 osiągając 47,7% (wobec 15,9% w 1990/91 roku). W obecnym roku szkolnym udział ten wynosi 47,2%. Wyraźnie zmieniały się ilości uczniów w szkołach średnich (obecnie ponadgimnazjalnych) – do roku 1998/99 więcej uczniów uczyło się w szkołach zawodowych, od roku 1999/2000 większy udział mają uczniowie liceów ogólnokształcących. Systematycznie spada również udział uczniów zasadniczych szkół zawodowych z 12,9% w 1990/91 roku do 1,86% w roku 2012/13. Odnotowano również spadek liczby osób studiujących w roku akademickim 2012/2013 W stosunku do roku poprzedniego liczba ta spadła o 1540 osób (tj. o 4,82%).

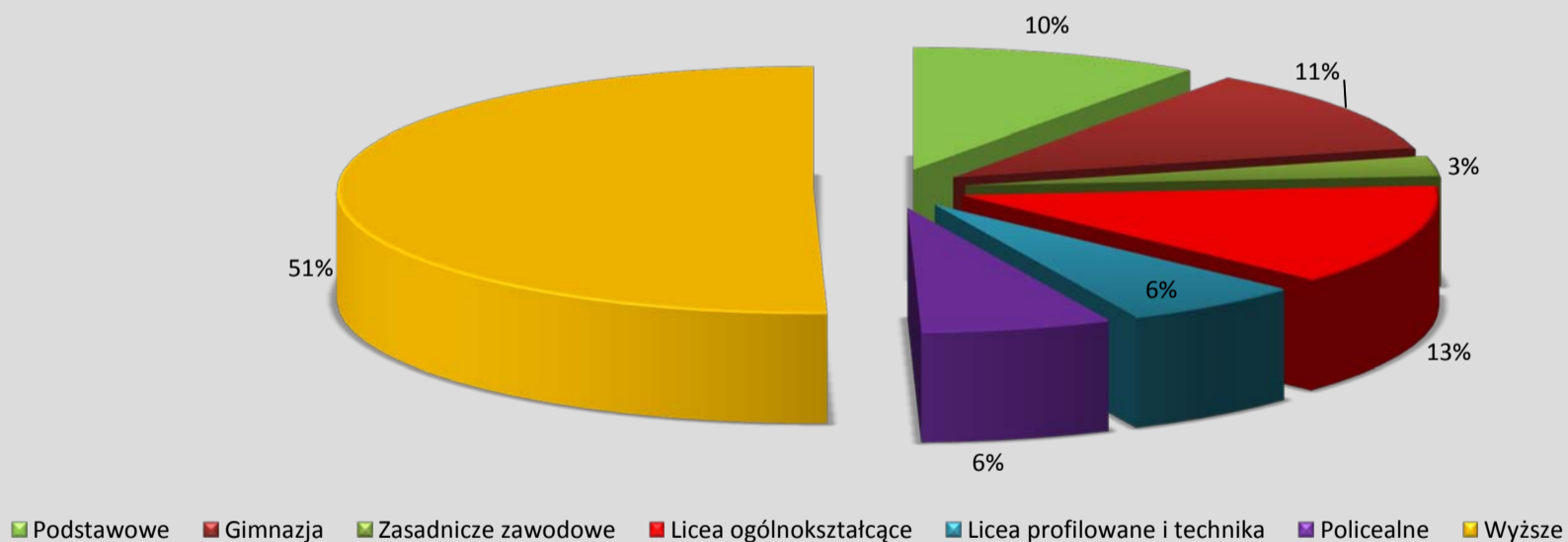
Rys. 20. Szkolnictwo według liczby uczniów i studentów
Rok szkolny 2012/2013

Od roku szkolnego 2002/03 znacząco wzrosła liczba absolwentów w wyniku pojawienia się pierwszego rocznika absolwentów gimnazjów. W roku 2012/13 w porównaniu do roku ubiegłego zanotowano spadek liczby absolwentów szkół zawodowych (o 6,47%). W porównaniu z rokiem 1990/91 największy przyrost absolwentów - prawie ośmiokrotny - zanotowały szkoły wyższe. W odniesieniu do roku ubiegłego wystąpił minimalny spadek liczby absolwentów szkół wyższych o 10 osób.

Szkoły wyższe zdecydowanie dominują także w strukturze absolwentów, wydając 50,5% wszystkich absolwentów. W strukturze tej odnotowano od początku lat dziewięćdziesiątych zasadnicze zmiany. Udział absolwentów szkół wyższych wzrósł z 18%. Spadł natomiast znacząco udział absolwentów szkół zasadniczych zawodowych z 35,39% do 2,7% w roku 2012/13.

Rys. 21. Szkolnictwo według liczby absolwentów
Rok szkolny 2012/2013

B. SZKOLNICTWO OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

Szkolnictwo podstawowe (bez szkół specjalnych)

W roku szkolnym 2012/2013 roku w Toruniu funkcjonowało 31 szkół podstawowych. Liczba uczniów uczęszczających do tych szkół wynosiła 10.754.

W szkołach podstawowych w ostatnich latach występowała malejąca tendencja liczby uczniów za wyjątkiem ostatniego roku kiedy liczba uczeni w stosunku do ostatniego roku wzrosła o 194. W roku szkolnym 2008/09 największa liczba uczniów pobierała naukę w klasach trzecich (17,5%). W roku szkolnym 2012/2013 najliczniejszą grupę stanowili pierwszoklasiści - 18,2%. W roku 2012/2013 szkołę podstawową ukończyło 1.596.

Ze względu na zmianę metodologii klasyfikacji szkół artystycznych (w roku szkolnym 1990/91 szkoły artystyczne I stopnia zaliczono do szkolnictwa zawodowego) nie jest możliwe dokładne określenie skali zmian w szkolnictwie podstawowym w stosunku do roku szkolnego 1990/91.

Natomiast w stosunku do roku szkolnego 1991/92 odnotowano przyrost szkół podstawowych o 4 placówki (tj. o 15%). W porównaniu do roku szkolnego 2011/2012 spadła liczba pomieszczeń do nauczania o 52 (tj. o 9,6%). Liczba absolwentów szkół podstawowych ulega wahaniom. W stosunku do roku poprzedniego w roku szkolnym 2012/2013 liczba absolwentów spadła o 96 osoby (tj. o 7%).

Tabl. 27. Szkolnictwo ogólnokształcące, zawodowe i wyższe - szkoły, uczniowie i studenci, absolwenci

Wyszczególnienie		1990/91	1992/93	1998/99	1999/00	2001/02	2003/04	2005/06	2008/09	2009/10	2010/211	2011/12	2012/13
SZKOŁY	Podstawowe	31	37	44	39	38	38	32	31	32	33	33	35
	Gimnazja	-	-	-	33	35	35	35	34	33	34	33	31
	Zasadnicze zawodowe	29	17	17	17	17	12	11	11	12	11	11	11
	Licea ogólnokształcące	8	13	15	18	19	26	33	28	28	28	28	28
	Licea profilowane i technika	36	34	41	42	45	50	38	20	19	19	19	19
	Policealne	16	14	31	34	38	41	62	54	52	45	44	41
	Wyższe	1	1	2	2	3	4	4	5	7	7	7	7
UCZNIOWIE I STUDENCI	Podstawowe	27.943	28.538	23.952	19.310	14.747	13.111	12.240	10.890	10.606	10.549	10.560	10.754
	Gimnazja	-	-	-	3.255	8.947	8.387	7.973	6.799	6.559	6.095	5.992	5.815
	Zasadnicze zawodowe	7.478	6.447	4.933	4.764	2.988	1.398	1.396	1.313	1.381	1.306	1.305	1.196
	Licea ogólnokształcące	3.654	4.690	8.239	9.108	7.712	8.558	8.310	8.099	8.018	5.758	7.302	7.124
	Licea profilowane i technika	7.800	7.584	8.347	8.097	7.090	7.330	6.070	5.076	4.867	4.340	4.746	4.442
	Policealne	1.970	1.805	2.961	2.862	3.335	4.303	4.703	5.171	4.390	4.621	5.245	4.663
	Wyższe	9.207	10.250	27.996	29.228	32.891	34.733	37.075	31.954	32.092	32.184	31.925	30.385
ABSOLWENCI	Podstawowe	3.020	3.301	3.663	3.648	2.665	2.668	2.323	1.976	1.881	1.768	1.748	1.634
	Gimnazja	-	-	-	-	-	2.833	2.724	2.271	2.126	2.149	2.004	1.859
	Zasadnicze zawodowe	2.084	2.059	1.373	1.372	1.358	1.235	518	389	388	492	434	441
	Licea ogólnokształcące	745	902	1.685	1.574	2.152	2.999	3.278	2.473	2.404	2.265	2.305	2.182
	Licea profilowane i technika	1.362	1.421	1.936	1.982	1.618	1.752	1.688	986	1.014	1.122	1.045	1.016
	Policealne	630	988	1.516	1.340	1.020	1.674	1.785	1.228	1.142	1.169	1.246	1.067
	Wyższe	1.067	1.431	4.105	5.294	6.128	7.087	8.026	7.807	8.790	8.792	8.361	8.351

Tabl. 28. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)

Wyszczególnienie	1990/91	1991/92	1996/97	1999/00	2000/01	2002/03	2003/04	2005/06	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Szkoły	26	27	36	35	35	35	35	29	28	29	30	30	31
Pomieszczenia do nauczania	612	658	835	762	629	582	578	546	728	737	680	745	693
Oddziały	992	1.010	1.005	797	656	616	571	503	458	450	453	457	462
Uczniowie	27.117	27.382	25.335	18.912	14.941	13.874	13.111	11.966	10.639	10.380	10.325	10.369	10.570
Absolwenci z poprzedniego roku szkolnego	2.875	3.069	3.363	3.460	6.041	2.605	2.628	2.275	1.941	1.831	1.738	1.692	1.596
Liczba uczniów na szkołę	1.043	1.014	704	540	427	396	375	413	380	358	344	346	341
Liczba uczniów na oddział	27	27	25	24	23	23	23	24	23	23	23	23	23

Tabl. 29. Gimnazja dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)

Wyszczególnienie	1999/00	2000/01	2002/03	2003/04	2005/06	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Szkoły	29	30	32	32	30	29	28	29	30	26
Pomieszczenia do nauczania	205	220	300	323	362	337	334	334	327	293
Oddziały	124	224	350	341	306	271	261	251	240	234
Uczniowie	3.164	5.944	8.507	8.387	7.685	6.559	6.308	5.925	5.819	5.535
Absolwenci z poprzedniego roku szkolnego			2.893	2.790	2.643	2.187	2.042	2.085	1.932	1.808
Liczba uczniów na szkołę	109	198	266	262	256	226	225	204	194	212
Liczba uczniów na oddział	26	24	24	25	25	24	24	24	24	24

Tabl. 30. Licea ogólnokształcące dla młodzieży (bez specjalnych)

Stan w dniu 31 XII 2012 r

Wyszczególnienie	1990/91	1991/92	1996/97	1999/00	2000/01	2002/03	2003/04	2005/06	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Szkoły	7	12	13	15	15	16	17	16	16	15	15	15	15
Pomieszczenia do nauczania	115	134	204	270	304	359	342	282	322	322	325	328	366
Oddziały	113	139	205	269	289	242	249	235	210	204	198	193	183
Uczniowie	3.392	4.271	6.468	8.408	9.069	7.460	7.570	7.088	6.256	5.954	5.758	5.578	5.347
Absolwenci z poprzedniego roku szkolnego	676	831	1.219	1.464	1.593	2.060	2.343	2.442	2.163	2.084	1.916	1.888	1.794
Liczba uczniów na szkołę	485	356	498	561	605	466	445	443	391	397	384	372	356
Liczba uczniów na oddział	30	31	32	31	31	31	30	30	30	29	29	29	29

Tabl. 31. Szkoły zawodowe dla młodzieży

Stan w dniu 31 XII 2012 r

Wyszczególnienie	1990/91	1991/92	1996/97	1999/00	2000/01	2002/03	2003/04	2005/06	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Szkoły ogółem	65	58	59	60	61	65	56	43	23	23	22	23	26
Zasadnicze zawodowe	26	21	16	16	16	18	12	11	9	9	9	9	10
Średnie / ponadgimnazjalne	28	27	29	29	28	33	33	20	12	12	11	12	13
Policealne	11	10	14	15	17	14	11	12	2	2	2	2	3
Pomieszczenie do nauczania ogółem	400	414	377	415	422	344	315	383	292	285	284	293	
Zasadnicze zawodowe	144	101	137	115	114	88	41	48	40	45	45	47	62
Średnie / ponadgimnazjalne	235	266	188	234	240	172	221	265	230	223	222	229	239
Policealne	21	47	52	66	68	84	53	70	22	17	17	17	
Uczniowie ogółem	14.809	14.095	13.034	12.491	12.104	8.596	8.320	7.299	5.834	5.900	5.791	5.735	5.443
Zasadnicze zawodowe	7.381	6.580	5.082	4.715	4.553	2.064	1.398	1.396	1.109	1.159	1.145	1.251	1.170
Średnie / ponadgimnazjalne	6.374	6.260	6.533	6.286	6.208	5.037	5.519	4.809	4.442	4.453	4.340	4.211	3.975
Policealne	1.054	1.255	1.419	1.305	1.343	1.495	1.403	1.094	283	288	306	273	298
Absolwenci ogółem	3.409	3.506	3.439	3.362	3.104	3.202	2.824	2.211	1.368	1.385	1.636	1.487	1.487
Zasadnicze zawodowe	1.946	1.923	1.582	1.286	1.383	1.296	1.208	518	340	328	430	409	424
Średnie / ponadgimnazjalne	1.101	1.049	1.362	1.455	1.271	1.389	1.100	1.192	892	1.057	1.071	947	935
Policealne	362	534	495	621	450	517	516	501	136	133	135	131	128

Gimnazja

Rok szkolny 1999/2000 był pierwszym rokiem, w którym – zgodnie z wprowadzoną reformą oświaty – zaczęły funkcjonować gimnazja. Gimnazja liczyły wtedy 3.164 uczniów w klasach pierwszych.

W porównaniu do ubiegłego roku liczba szkół gimnazjalnych spadła o cztery placówki. Maleje liczba oddziałów i uczniów. Liczba uczniów w roku 2012/13, w porównaniu z poprzednim spadła o 284 (tj. 5%) i wyniosła 5.535 osób. Liczba oddziałów zmalała w roku szkolnym 2012/13 w porównaniu do roku ubiegłego o 6 (2,5%).

Licea ogólnokształcące

W stosunku do roku szkolnego 1990/91 liczba liceów ogólnokształcących dla młodzieży wzrosła ponad dwukrotnie - z 7 do 15 placówek. W tym samym czasie wahała się liczba uczniów i oddziałów. Wartości te były największe w roku szkolnym 2000/01. Mimo spadku w kolejnych latach nadal są wyraźnie większe od wielkości z początku lat 90-tych.

Znaczące wzrosty notuje się również w liczbie pomieszczeń do nauczania. W porównaniu z rokiem 1990/91 liczba ta zwiększyła się o 218% (w 1990/91 pomieszczeń było 115, w 2012/13 – 366). W ostatnim 2012/13 roku szkolnym, znacząco, bo aż o 70, w porównaniu do roku szkolnego 1990/91, wzrosła liczba oddziałów (w 1990/91 liczba ta równała się 113, natomiast w 2012/13 – 183).

Wskaźnik liczby uczniów na szkołę wykazywał tendencję rosnącą do roku 2000/01, natomiast w kolejnych latach znacząco się zmniejszał i wyniósł w roku 2012/13 - 356 osoby. W roku szkolnym 2012/13 liczba ta zmniejszyła się do roku poprzedniego o 4,3%.

Od 1998 roku pod patronatem UMK działa jedyne w Polsce Gimnazjum i Liceum Akademickie kształcące szczególnie uzdolnioną młodzież.

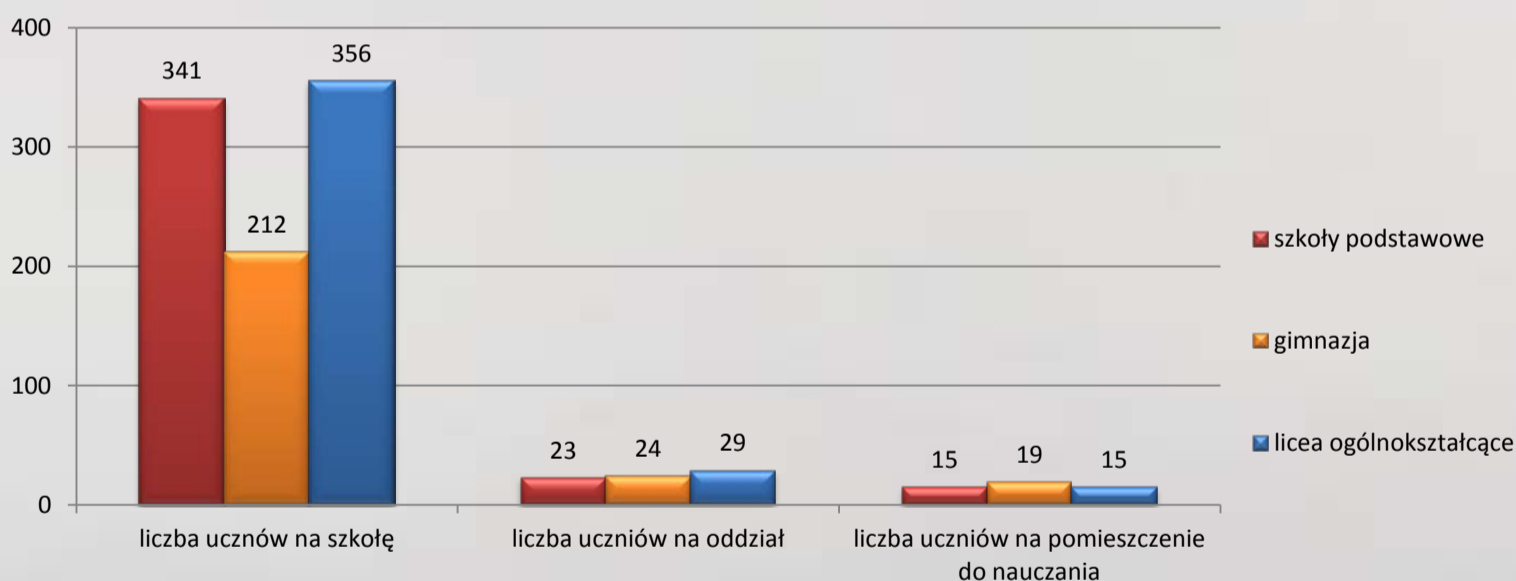
C. SZKOLNICTWO ZAWODOWE

Ze względu na zmianę metodologii klasyfikacji szkół artystycznych (jedynie w roku szkolnym 1990/91 szkoły artystyczne I stopnia zaliczono do szkolnictwa zawodowego) nie jest możliwe dokładne określenie skali zmian w szkołach zawodowych w stosunku do roku szkolnego 1990/91.

W roku 2012/13 w porównaniu z rokiem szkolnym 1990/91 odnotowano spadek liczby placówek o 39 (60%). Niemal trzykrotnie spadła liczba szkół zasadniczych oraz średnich/ponadgimnazjalnych, 4-krotnie policealnych dla młodzieży. W stosunku do roku 2011/12 liczba szkół zawodowych i policealnych zwiększyła się o 2.

Odnosić należy również znaczący spadek uczniów, który najbardziej widoczny jest w szkołach zasadniczych zawodowych. W roku szkolnym 2012/13 uczniów zasadniczych szkół zawodowych było 1.170, co przy 7.381 w roku szkolnym 1990/91 daje prawie 6-krotny spadek młodzieży uczącej się w tego typu szkołach. W szkołach średnich/ponadgimnazjalnych również zauważa się spadki w liczbie uczniów. W porównaniu do roku 1990/91 liczba młodzieży pobierającej naukę w szkołach średnich w 2012/2013 spadła o 2.399 (t.j 37,6%).

Rys. 22. Uczniowie w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach ogólnokształcących

D. SZKOLNICTWO WYŻSZE

W Toruniu działają dwie wyższe uczelnie publiczne – Uniwersytet Mikołaja Kopernika i Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Toruńskiej oraz pięć niepublicznych – Wyższa Szkoła Bankowa, Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej, Toruńska Szkoła Wyższa, Wyższa Szkoła Filologii Hebrajskiej oraz utworzona w 2009 roku Toruńska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości.

W latach 1990-2012 wzrosła liczba studentów zarówno na studiach stacjonarnych (wcześniej określanych jako dzienne) jak i na studiach niestacjonarnych (wcześniej określanych jako studia dla pracujących – wieczorowe, zaoczne i eksternistyczne), co spowodowało ponad czterokrotny przyrost liczby studentów ogółem (o 29.287 osób). Od kilku lat liczba studentów była stabilna, w ostatnim roku spadła w porównaniu z rokiem poprzednim o 1.652 osoby - 4,1%.

Studujący na studiach stacjonarnych stanowili w roku akademickim 2012/13 - 65,4% ogółu studentów. W roku akademickim 1990/91 udział ten kształtował się na poziomie 72,9%. Studiujące w Toruniu kobiety stanowiły 66,8% ogółu studentów. W roku akademickim 2012/13 najliczniejszą grupę absolwentów pod względem kierunku studiów (wliczając filie i wydziały zamiejscowe toruńskich uczelni) stanowiła grupa nauki społeczne, gospodarka i prawo (5.469 osób co stanowiło 51,2% ogółu absolwentów). Dominującą podgrupą absolwentów zanotowano na kierunkach ekonomicznych i administracyjnych – 3.817, co stanowiło 35,7% ogółu.

Przyrost liczby studentów skutkował wzrostem liczby absolwentów. W latach 1990-2011 nastąpił dziesięciokrotny przyrost liczby absolwentów ogółem.

W latach 1998-2008 liczba absolwentów studiów niestacjonarnych stanowiła większość ogółu absolwentów. W roku akademickim 2012/2013 przeważali absolwenci studiów stacjonarnych stanowiąc 65,4%, ciągle jednak mniej niż w roku 1990, gdy udział ten wynosił 74,3%.

W 2012 roku kobiety stanowiły 72,3% ogólnej liczby absolwentów.

Liczba nauczycieli akademickich zatrudnionych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w analizowanym okresie systematycznie rosła. W stosunku do 1990 roku przyrost liczby nauczycieli akademickich w 2012 roku wyniósł 439 osób, co wynosi 44,5% (dane nie obejmują pracowników zatrudnionych w Akademii Medycznej im. L. Rydygiera w Bydgoszczy).

E. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

W roku 2012 funkcjonowało w Toruniu 42 przedszkola. W porównaniu do 1995 nastąpił wzrost o 8 tego typu placówek. Z ogólnej liczby 42 przedszkoli, 17 prowadzonych jest przez jednostki samorządu gminnego, których liczba od 1995 roku utrzymuje się na stałym poziomie (poza 2007 rokiem, w którym funkcjonowało 15 placówek).

Stabilna w ostatnich latach sytuacja - zarówno w zakresie liczby placówek jak i liczby uczęszczających dzieci - skutkowałą wskaźnikiem 117 dzieci przypadających na jedno przedszkole w roku szkolnym 2012/13.

Tabl. 32. Studenci i absolwenci szkół wyższych

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1990/91	1996/97	1998/99	2000/01	2002/03	2004/05	2006/07	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
OGÓŁEM												
Studenci	9.207	23.661	27.899	30.468	34.034	36.545	34.552	38.243	39.192	39.850	40.146	38.494
Absolwenci	1.067	2.856	4.166	6.236	7.333	7.602	8.209	9.111	10.376	10.419	10.297	10.687
STUDIA STACJONARNE												
Studenci	6.709	11.054	12.938	14.749	17.745	19.538	18.561	21.820	23.897	24.180	25.184	25.163
Absolwenci	793	1.662	2.058	2.566	2.947	3.080	3.609	4.352	6.289	5.882	5.950	6.259
STUDIA NIESTACJONARNE												
Studenci	2.498	12.607	14.961	15.719	16.289	17.007	15.991	16.423	15.295	15.670	14.962	13.331
Absolwenci	274	1.194	2.108	3.670	4.386	4.522	4.600	4.759	4.087	4.537	4.347	4.428

Tabl. 33. Nauczyciele akademicki pełnozatrudnieni UMK

Wyszczególnienie	1990/91	1998/99	2000/01	2002/03	2004/05*	2006/07*	2007/08*	2008/09*	2009/10*	2010/11*	2011/12*	2012/13*
Ogółem w tym:	987	1.187	1.253	1.329	1.879	1.980	2.028	2.058	2.014	2.000	2.010	2.011
- profesorowie	159	270	288	319	444	469	476	486	475	482	475	487
- docenci, adiunkci dr hab.	73	77	80	94	109	111	114	129	132	131	163	173
- pozostali	755	840	885	916	1.326	1.400	1.438	1.443	1.407	1.387	1.372	1.351

* w tym Collegium Medicum w Bydgoszczy (2012/2013 - 100 profesorów, 26 docentów i adiunktów dr hab., 459 pozostałych)

Tabl. 34. Przedszkola

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1995	1996	1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem	34	34	34	35	35	34	33	33	32	32	33	33	35	38	41	42
Gminne	17	17	17	17	17	17	17	17	15	17	17	17	17	17	17	17
miejsca	4117	4096	4318	4381	4240	4128	4260	4069	3916	4022	4141	4360	4361	4780	4896	5206
dzieci	5067	5203	5042	4894	4586	4567	4506	4155	3992	4115	4275	4414	4377	4603	4683	4928

OCHRONA ZDROWIA

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu i Kujawsko-Pomorskiego Centrum Zdrowia Publicznego.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

3. Do zakładów cywilnej służby zdrowia zaliczono placówki nadzorowane przez Ministerstwo Zdrowia i Polityki Społecznej, samorząd terytorialny oraz inne placówki. Na mocy ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 roku (Dz. U. Nr 91, poz. 408 z póź. zm.) mogą być tworzone publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej. Publiczny zakład opieki zdrowotnej - utworzony przez: ministra lub centralny organ administracji rządowej, wojewodę lub jednostkę samorządu terytorialnego. Niepubliczny zakład opieki zdrowotnej - utworzony przez: kościół lub związek wyznaniowy, pracodawcę, fundację, związek zawodowy, samorząd zawodowy, stowarzyszenie, inną krajową lub zagraniczną osobę prawną lub fizyczną, a także spółkę nie mającą osobowości prawnej.

4. Dane dotyczące personelu służby zdrowia obejmują personel zatrudniony podstawowo (etatowo) w zakładach służby zdrowia udzielających świadczeń ludności. Dane o pracownikach medycznych nie obejmują osób, dla których głównym miejscem pracy są gabinety prywatne. Nieuwzględniony został personel medyczny zatrudniony m.in. w stacjach sanitarno-epidemiologicznych, w średnich szkołach medycznych, na stanowiskach administracyjnych, w Wydziałach Zdrowia i Polityki Społecznej.

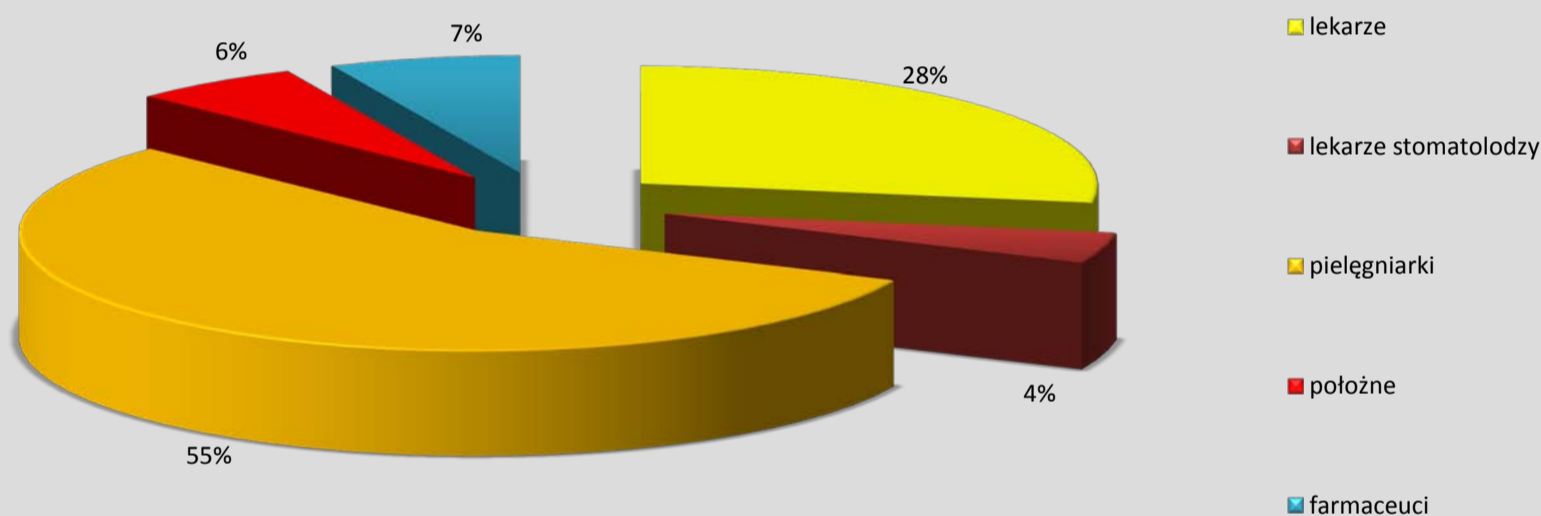
Personel służby zdrowia

W latach 1990-2012 występowały wahania wielkości zatrudnienia we wszystkich grupach personelu służby zdrowia. W ostatnim analizowanym okresie ubyło lekarzy stomatologów (w stosunku do 1990 roku ubyło 16 dentystów, tj. 15%).

W stosunku do 1990 roku liczba lekarzy wzrosła o 159 (tj. o 29,6%), liczba pielęgniarek o 219 (tj. o 18,5%), a liczba położnych o 8 (tj. o 5,6%). W stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego ubyło 10 stomatologów i 8 położnych, zaś przybyło 7 lekarzy i 17 pielęgniarek.

Rys. 23. Personel służby zdrowia

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Tabl. 35. Personel służby zdrowia

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012
Lekarze	538	572	557	578	632	622	642	655	586	608	629	601	690	697
Lekarze stomatolodzy	125	109	108	97	121	99	94	99	100	101	97	88	116	106
Pielęgniarki	1.182	1.176	1.205	1.237	1.297	1.313	1.393	1.419	1.366	1.399	1.450	1.446	1.384	1.401
Położne	143	158	141	141	150	147	150	148	146	161	186	153	159	151
	na 10.000 ludności													
Lekarze	26,6	28,3	27,3	28,2	30,7	30,4	30,5	31,4	28,3	29,5	30,6	29,3	33,7	34,1
Lekarze stomatolodzy	6,2	5,4	5,3	4,7	5,9	4,8	4,5	4,8	4,8	4,9	4,7	4,3	5,7	5,2
Pielęgniarki	58,5	58,3	59,1	60,3	62,9	64,3	66,1	68,1	65,9	67,9	70,5	70,4	67,5	68,6
Położne	7,1	7,8	6,9	6,9	7,3	7,2	7,1	7,1	7,0	7,8	9,0	7,5	7,8	7,4

Tabl. 36. Apteeki
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1990	1994	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012
Apteeki	23	34	44	53	60	59	62	63	58	60	66	64
- w tym prywatne	-	-	-	50	57	-	61	62	58	60	66	64
Liczba ludności w tys. na 1 aptekę	8,8	6,0	4,7	3,9	3,5	3,5	3,3	3,3	3,5	3,4	3,1	3,1

W analizowanym okresie liczba personelu służby zdrowia przypadająca na 10.000 mieszkańców również ulegała wahaniom. W stosunku do 2011 roku wskaźnik liczby lekarzy wzrósł o 0,4 osoby na 10.000 ludności i w 2012 roku wyniósł 34,1. W stosunku do 1990 roku spadła liczba lekarzy stomatologów na 10 tys. i wyniosła w 2012 roku 5,2 (nastąpił spadek o 0,5 osoby na 10 tys. ludności). Analogiczny wskaźnik dla pielęgniarek wynosi 68,6 i w stosunku do 1990 roku nastąpił znaczny wzrost, bo aż o 10,1 osoby na 10 tys. ludności. W stosunku do analogicznego okresu 2011 roku nastąpił spadek liczby położnych na 10 tys. ludności (o 0, osoby). Wszystkie wskaźniki dla Torunia w całym analizowanym okresie były korzystniejsze od wskaźników krajowych.

Stacjonarna opieka zdrowotna

W Toruniu funkcjonuje 6 szpitali: Szpital Miejski im. Mikołaja Kopernika z Przychodnią Specjalistyczną, Wojewódzki Szpital Zespolony im. L. Rydygiera, Wojewódzki Szpital Dziecięcy, Wojewódzki Szpital Obserwacyjno-Zakaźny, MATOPAT Szpital Specjalistyczny Niepubliczny. W ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej w Toruniu działa również Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Psychiatrycznego.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Lecznictwo ambulatoryjne w Toruniu realizowane było w 2012 roku w 113 zakładach: w 74 przychodniach i w ramach 39 praktyk

lekarskich, działających na podstawie umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia. Liczba porad udzielonych ogółem w 2012 roku wyniosła 2,024,1 tys. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w Toruniu udzielono ponad 10 porad lekarskich.

Apteeki

Od 1990 roku liczba aptek wzrosła o 41 placówki (tj. o 178%). W 2012 roku apteki prywatne stanowiły 100% ogólnej liczby aptek. W wyniku wzrostu liczby aptek spadła liczba ludności przypadającej na aptekę. W 2012 roku wyniosła 3,2 tys. i spadła w porównaniu z rokiem 1990 o 5,6 tys.

Żłobki

Funkcję opiekuńczo-wychowawczą dla najmłodszych dzieci sprawują w Toruniu żłobki miejskie. Ich liczba, w porównaniu z rokiem 1990, spadła o 8 placówek (tj. o 66,7%) w 1999 roku. W roku 2000 liczba żłobków zmniejszyła się do trzech i nie zmieniła się do roku 2010. W roku 2012 równocześnie do żłobków miejskich funkcjonowały 4 żłobki prywatne dofinansowane przez Gminę Miasta Toruń, co dało łączną liczbę 7 żłobków w 2012 r.

Skutkiem spadku liczby placówek było zmniejszenie liczby miejsc rzeczywistych w żłobkach w stosunku do 1990 roku o 237 (tj. o 34,8%). Liczba dzieci przebywających w żłobkach ulega wahaniom. W 2012 roku w żłobkach przebywało 642 dzieci.

Tabl. 37. Ambulatoryjna opieka zdrowotna
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnieni	1994	1998	Wyszczególnienie	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
ZAKŁADY (przychodnie) stan w dniu 31.XII.2010 r.										
- rejonowe	15	15	- ogólne	39	47	56	47	71	78	74
- specjalistyczne	11	14	- medycyny pracy	8	13	11	18	x	x	x
- inne	6	5	- praktyki lekar-	43	35	43	34	41	40	39
PORADY UDZIELONE W PRZYCHODNIACH (w tysiącach)										
- rejonowe	624	702	- ogólne	1.365	1.677	2.306	1.736	1.906,8	1.962,3	2.024,1
- specjalistyczne	358	523	- medycyny pracy	77	87	-	114	x	x	x
- inne	77	65	- praktyki lekar-	160	147	-	89	135,5	-	-

*) działające na podstawie umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia

Tabl. 38. Żłobki
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1990	1993	1996	1999	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Żłobki	12	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3	6	7
Miejsca rzeczywiste	680	280	280	285	235	220	220	220	220	220	240	392	443
Dzieci przebywające	-	492	525	518	423	425	444	415	400	430	439	527	642

Statystyczna ocena stanu zdrowia mieszkańców

Do oceny wykorzystano negatywne mierniki zdrowia - umieralność, chorobowość i zachorowalność. Prezentowane w materiale dane pochodzą z opracowań Kujawsko-Pomorskiego Centrum Zdrowia Publicznego w Bydgoszczy.

Zestawienia danych dokonano w oparciu o dane publicznych

i niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej udzielających świadczeń zdrowotnych oraz w oparciu o dane indywidualnych, indywidualnych specjalistycznych i grupowych praktyk lekarskich, pielęgniarek i położnych udzielających świadczeń zdrowotnych w ramach środków publicznych.

Tabl. 39. Zgony wg głównych przyczyn (wybranych grup chorób) i współczynnik zgonów w przeliczeniu na 10 tys. ludności w Toruniu

Rok	Zgony ogółem		Choroby ukł. krążenia		Nowotwory		Choroby ukł. Oddechowego		Choroby ukł. trawiennego	
	Liczba	wsp.	Liczba	wsp.	Liczba	wsp.	Liczba	wsp.	Liczba	wsp.
1999	1.746	87,2	718	35,9	489	24,4	139	6,9	69	3,5
2000	1.703	84,9	675	33,6	490	24,4	118	5,9	72	3,6
2002	1.663	80,6	677	32,8	494	23,9	83	4,0	70	3,4
2004	1.661	81,2	678	33,1	513	25,1	89	4,4	57	2,8
2005	1.786	87,6	705	34,6	528	25,9	100	4,9	93	4,6
2006	1.721	85,2	669	33,1	526	26,1	95	4,7	87	4,3
2007	1.879	93,3	688	34,2	566	28,1	143	7,1	90	4,5
2008	1.747	86,8	691	34,3	519	25,8	90	4,5	93	4,6
2009	1.852	92,1	755	37,6	572	28,5	140	7,0	76	3,8
2010	1.855	90,3	711	34,6	601	29,3	144	7,0	60	2,9
2011	1.812	88,4	653	31,8	551	26,9	168	8,2	79	3,9
2012	1.903	92,9	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Podstawowymi przyczynami zgonów w Toruniu, tak jak w woj. kujawsko-pomorskim i Polsce, są choroby układu krążenia, stanowiące w naszym mieście 31,8% oraz nowotwory stanowiące ok. 26,9% ogółu przyczyn. W chorobach układu krążenia najczęściej jest zgonów z powodu miażdżycy, choroby niedokrwiennej serca, zawału serca oraz chorób naczyń mózgowych. Wśród nowotworów dominują umiejscowione w obrębie narządów oddechowych (oskrzela i płuca), narządów trawiennych oraz piersi i narządów płciowych kobiet.

W 2012 roku pod opieką lekarzy podstawowej opieki

zdrowotnej było 96.327 osób w wieku 19 lat i więcej, u których stwierdzono schorzenia. Oznacza to, że na 10 tys. ludności w tej grupie wiekowej przypadało 4.717,3 osób z różnymi schorzeniami (w 2011 r. 4.246,5).

Podobnie jak w latach poprzednich najczęstszymi problemami zdrowotnymi były choroby układu krążenia. Znaczącą grupę pacjentów stanowią osoby leczone z powodu chorób układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej, cukrzycy, przewlekłych chorób układu trawiennego, przewlekłego nieżyty oskrzeli.

Tabl. 40. Dane o stanie zdrowia osób w wieku 19 lat i więcej (u których stwierdzono schorzenie będących pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w Toruniu)

Rozpoznanie	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nowotwory	780	1.020	1.286	1.334	1.976	2.133	2.437	2.822	3.788
Gruźlica	75	87	103	79	92	59	59	140	67
Choroby tarczycy	1.822	2.334	2.809	2.552	3.143	3.944	3.837	4.326	5.742
Cukrzyca	3.274	4.176	5.339	6.300	7.123	7.348	7.618	8.002	9.480
Niedokrwistość	1.140	1.040	1.443	1.110	1.386	1.284	1.466	1.728	2.039
Choroby obwodowego układu nerwowego	3.886	4.116	5.002	4.618	5.359	6.740	6.677	8.372	10.234
Choroby układu krążenia w tym:	19.961	25.517	28.553	29.002	37.599	38.314	39.267	41.916	51.417
- przewlekła choroba reumatyczna	1.610	1.460	1.589	1.446	1.529	1.213	1.361	1.169	1.167
- choroba nadciśnieniowa	9.576	13.664	16.253	19.081	23.356	25.360	26.600	29.394	38.700
- choroby naczyń mózgowych	1.835	1.606	1.536	1.892	1.473	1.444	1.115	1.455	1.528
- niedokrwienna choroba serca	6.242	7.927	9.468	10.502	12.006	8.236	8.992	8.635	10.460
Przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa	2.683	4.363	4.497	4.436	6.116	6.479	5.609	6.088	7.221
Przewlekłe choroby układu trawiennego	3.843	4.808	5.041	5.322	6.204	7.635	8.612	10.485	11.815
Choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej	7.268	8.252	9.029	9.284	11.345	13.268	13.492	16.987	22.178
Pacjenci z innymi schorzeniami wymagający opieki czynnej	2.153	2.287	3.457	2.963	3.095	3.127	2.993	3.031	3.920
Ogółem	41.378	49.750	58.223	56.232	62.180	68.303	65.047	77.622	96.327

Tabl. 41. Zapadalność mieszkańców Torunia na choroby zakaźne i zatrucia

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Jednostka chorobowa	2003	2005	2008	2009	2010	2011	2012
Salmonellozy-zatrucia pokarmowe	135	166	100	85	182	52	82
Ospa wietrzna	749	1.172	637	918	2069	801	885
Różyczka	27	63	53	20	26	23	21
Wirusowe zapalenie wątroby:							
typu A	3	-	-	-	-	-	-
typu B	10	17	26	8	4	3	6
typu C	20	32	18	17	5	8	8
typu B+C	1	1	-	-	-	-	-
Szczepienia p/wścieklicznie osób pokąsanych	59	48	54	46	66	52	66
Świnka	x	110	27	18	24	18	14

W 2012 roku w Toruniu wskaźniki zachorowań na 10 tys. ludności dla poszczególnych jednostek chorobowych przedstawiają się na poziomie zbliżonym do wskaźników wojewódzkich, i tak:

- wskaźnik na 10 tys. ludności zachorowań na salmonellozy i zatrucia pokarmowe (wskaźnik wojewódzki – 2,7, wskaźnik toruński – 4,0),

- wskaźnik na 10 tys. ludności zachorowań na ospę wietrzną (wskaźnik wojewódzki – 75,7 wskaźnik toruński – 43,3),

- wskaźnik na 10 tys. ludności zachorowań dla osób zaszczepionych z powodu narażenia na wścieklicznę (wskaźnik wojewódzki – 2,3, wskaźnik toruński – 3,2).

POMOC SPOŁECZNA

Zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje w Toruniu Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, który jest jednostką organizacyjną Gminy Miasta Toruń, powołaną do realizacji zadań określonych przez ustawę o pomocy społecznej i inne ustawy.

W dniu 6 kwietnia 2006 roku została przyjęta „Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Torunia na lata 2006-2013”. Strategia jest jednym z kluczowych dokumentów, na podstawie których realizowana jest polityka społeczna w gminie. Zawiera ona cele strategiczne i operacyjne oraz wskaźniki służące do monitorowania działań podejmowanych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia niekorzystnych dla nich sytuacji życiowych, których nie są oni w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Zadania realizowane są poprzez wykwalifikowaną kadrę pracowników socjalnych.

Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, poza trudną sytuacją materialną, dotknięte są różnymi dysfunkcjami jak: bezrobocie, długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zwłaszcza w rodzinach wielodzietnych i niepełnych, sieroctwo, potrzeba ochrony macierzyństwa, samotności osób starszych, różnego rodzaju dysfunkcje i trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

W roku 2012 pomocą w formie zadań własnych i zadań zleconych objęto 5.518 osób, którym przyznano świadczenie w formie decyzji na ogólną liczbę osób w tych rodzinach – 11.434. W porównaniu do ubiegłego roku nastąpił niewielki spadek o 11 rodzin (prawie 0,2%) korzystających ze świadczeń MOPR.

Najwięcej rodzin otrzymujących pomoc to rodziny, których głównym powodem trudnej sytuacji życiowej było bezrobocie. Ten czynnik występował w 2.909 przypadkach rodzin (w 2011-2.474) i dotyczył 6.918 osób. Równie istotną przyczyną trudnej sytuacji życiowej była niepełnosprawność, która wystąpiła w 1.838 rodzinach (3.351 osób). Działania skierowane bezpośrednio do dzieci to: dożywianie w formie obiadu, z czego skorzystało 1.854 dzieci w szkołach, oraz wypoczynek letni dla dzieci z rodzin zagrożonych patologią społeczną, a w szczególności problemem alkoholowym. Z takiego wypoczynku w roku 2012 skorzystało 405 dzieci, których udział był finansowany ze środków Gminy Miasta Toruń.

W 2012 roku z pomocy finansowej Ośrodka skorzystało 243 bezdomnych. Ogólną liczbę bezdomnych na terenie Torunia ocenia się na około 380 osób. Problem ten dotyczy głównie mężczyzn nadużywających alkoholu. Liczba bezdomnych zmienna w zależności od pory roku oraz sytuacji na rynku pracy.

Dział Interwencji Kryzysowej i Poradnictwa Specjalistycznego pracuje ze środowiskami szczególnie trudnymi, niewydolnymi wychowawczo, najczęściej dotkniętymi zjawiskami przemocy związanymi z problemem alkoholizmu w rodzinie. Liczba korzystających z poradnictwa specjalistycznego Działu w 2012 roku wyniosła 1.194 środowiska. W 2012 roku pracownicy Działu Interwencji Kryzysowej i Poradnictwa Specjalistycznego podjęli 2.759 działań w związku ze zgłaszanymi sytuacjami kryzysowymi.

Z dniem 1 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która spowodowała liczne zmiany i uregulowania zawarte w ustawie z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. W konsekwencji spowodowało to zmiany w regulaminie organizacyjnym Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Toruniu, który został wyznaczony na Organizatora Pieczy Zastępczej.

W związku z powyższym dotychczasowy Dział zajmujący się problematyką pieczy zastępczej, od dnia 1 stycznia 2012 roku funkcjonuje jako Dział Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej.

Przyjęte do realizacji przez Dział Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej zadania w oparciu o w/w ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej mają na celu w szczególności:

- a) zapewnienie wsparcia rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- b) kompleksowe załatwianie spraw w zakresie zapewnienia opieki i wychowania dzieciom pozbawionym opieki rodziców oraz dzieciom niedostosowanym społecznie poprzez:
- c) kierowanie dzieci i młodzieży do placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- d) tworzenie form rodzinnej pieczy zastępczej, w postaci:
  - rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych,
  - rodzin zastępczych zawodowych, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i rodzin specjalistycznych
  - rodzinnych domów dziecka
- e) przyznawanie pomocy na usamodzielnienie oraz pokrywanie wydatków związanych z kontynuowaniem nauki osobom opuszczającym rodzinną i instytucjonalną formę pieczy zastępczej.

W 2012 roku na terenie Gminy Miasta Torunia funkcjonowało 289 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w których umieszczonych było łącznie 412 dzieci, w tym 52 dzieci posiadających orzeczenie o niepełnosprawności.

Rodziny zastępcze:

- a) spokrewnione – 210 (247 dzieci)
- b) niezawodowe (w świetle nowej ustawy) – 62 (83 dzieci)
- c) rodziny zawodowe – 14 (61 dzieci), w tym:
  - specjalistyczne – 5 rodzin (14 dzieci)
  - pełniące zadania pogotowia rodzinnego – 5 rodzin (30 dzieci)
  - wielodzietne – 4 rodziny (17 dzieci), które mogą funkcjonować maksymalnie przez 3 lata od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy; następnie zobowiązane są złożyć wniosek o przekształcenie ich w Rodzinne Domy Dziecka

Rodzinne Domy Dziecka – 3 (21 dzieci),

Ustanowionych zostało 29 nowych rodzin zastępczych (23 spokrewnione i 6 niezawodowych), w których umieszczono łącznie 36 dzieci.

W 2012 roku rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka funkcjonującymi na terenie Gminy Miasta Torunia zajmowało się pięcioro specjalistów pracy z rodziną, którzy wykonują zadania koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej

Na terenie GMT w okresie od stycznia do grudnia 2012 roku funkcjonowało 83 usamodzielnionych wychowanków z rodzin zastępczych, z czego 11 osób zostało usamodzielnionych w oparciu o przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zaś pozostałe osoby otrzymują jakiegokolwiek świadczenia w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej (w oparciu o art. 240 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

Natomiast w 2012 roku, proces usamodzielnienia, w oparciu o przepisy cytowanej wyżej ustawy rozpoczęło 11 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych (pod opieką MOPR w Toruniu znajdowało się łącznie 48 wychowanków). Liczba ta się systematycznie powiększa, co jest związane z ukończeniem przez wielu wychowanków 18 roku życia.

KULTURA

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz informacji Wydziału Kultury Urzędu Miasta.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą miasta Torunia
3. Stan księgozbioru w bibliotekach wykazany jest w woluminach (tomach). Do księgozbioru zaliczono druki zwarte (książki i broszury) oraz gazety i czasopisma.
4. Muzea - dane dotyczą muzeów podległych samorządowi wojewódzkiemu i gminnemu oraz Uniwersytetowi Mikołaja Kopernika.

Teatry

W Toruniu istnieją dwa teatry samorządowe tj. Teatr im. W. Horzycy podległy samorządowi województwa kujawsko – pomorskiego oraz Teatr Baj Pomorski podległy samorządowi gminnemu. Ofertę kulturalną wzbogacają instytucje prywatne: Teatr Lalek „Zaczarowany Świat”, Teatr Impresaryjny AFISZ, Teatr VASKA oraz Teatr Wiczy – działający w ramach Stowarzyszenia Teatr Wiczy.

Teatr Baj Pomorski

Do zakresu działania Teatru należy zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa, tworzenia i upowszechnianie kultury teatralnej szczególnie wśród dzieci i młodzieży, upowszechnianie narodowego dziedzictwa kulturalnego oraz godne reprezentowanie kultury polskiej za granicą.

Na mocy uchwały nr 332/12 Rady Miasta Torunia z dnia 28 czerwca 2012r w sprawie nadania statutu samorządowej instytucji artystycznej Teatr Baj Pomorski w Toruniu został nadany nowy statut, uwzględniający zmiany wprowadzone w ustawie o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Tym samym Teatr zyskał status instytucji artystycznej. W roku 2012 Teatr przygotował 4 premiery teatralne, wystawił 372 widowiska dla 59.635 widzów. W repertuarze Teatru były też przedstawienia z poprzednich sezonów. Wystawiano spektakle dla dzieci i dla dorosłych. Realizowane były działania edukacyjne i popularyzatorskie (warsztaty, spotkania, zajęcia teatralne), konferencje dla nauczycieli, działania okolicznościowe. Teatr brał udział w festiwalach i przeglądach teatralnych.

W 2012 roku Teatr zorganizował dwa festiwale teatralne: XIX Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek SPOTKANIA oraz VII Toruńskie Spotkania Teatrów Jednego Aktora. Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek SPOTKANIA odbył się w dniach 13-19 października 2012 roku. W trakcie festiwalowego tygodnia odbyły się w sumie 31 wydarzeń artystyczne, na które złożyły się prezentacje konkursowe uczestników festiwalu z sześciu krajów: Włoch, Niemiec, Białorusi, Grecji, Portugalii i Polski. Przedstawienia prezentowano w dwóch nurtach: dla dzieci (przed południem) oraz dla młodzieży i dorosłych (wieczorem). Odbyła się także siódma edycja przeglądu współczesnych animacji filmowych „Akcja. Animacja. Prezentacja” oraz dziewiąta edycja Przeglądu Twórczości Teatralnej Osób Niepełnosprawnych, w którym udział wzięło siedem zespołów z regionu kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego

W wydarzeniach festiwalowych wzięło udział około 4500 widzów z całego regionu kujawsko-pomorskiego, ponadto goście – dyrektorzy polskich i zagranicznych scen teatralnych, krytycy teatralni z całej Polski.

VII Toruńskie Spotkania Teatrów Jednego Aktora odbyły się w dniach 23-25 listopada 2012 roku. Na scenie „Baja Pomorskiego” wystąpili artyści z Armenii, Litwy i Polski. Program składał się z 10 monodramów.

W okresie wakacyjnym Teatr „Baj Pomorski” realizował projekt „Lato w teatrze” zainicjowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Instytut Teatralny im. Z. Raszewskiego w Warszawie. W dwóch turnusach półkolonii „Lato w teatrze” wzięło udział 80 dzieci w wieku 10-16 lat.

Instytucje muzyczne

W Toruniu działa Toruńska Orkiestra Symfoniczna będąca samorządową instytucją kultury oraz Zespół Kameralny „Multicamerata” – podmiot prywatny. Do zakresu działania Orkiestry należy rozwijanie i zaspokajanie potrzeb muzycznych, upowszechnianie muzyki, rozwój kultury, pozyskiwanie i przygotowywanie społeczeństwa do aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz współtworzenie jej wartości.

Na mocy uchwały nr 333/12 Rady Miasta Torunia z dnia 28 czerwca 2012r w sprawie nadania statutu samorządowej instytucji artystycznej Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej został nadany nowy statut, uwzględniający zmiany wprowadzone w ustawie o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Tym samym Orkiestra zyskała status instytucji artystycznej.

W 2012 roku Orkiestra wykonała 67 koncertów dla ok. 18.655 słuchaczy. Wśród koncertów zorganizowanych w 2012 roku przez instytucję wyróżnić należy koncert w wykonaniu znakomitego polskiego pianisty Piotra Palecznego oraz plenerowy koncert z okazji obchodów Dni Torunia. W miesiącach letnich orkiestra zorganizowała dwa koncerty promenadowe w różnych dzielnicach miasta. W okresie od czerwca do sierpnia 2012 miała miejsce szesnasta edycja Festiwalu „Europa – Toruń. Muzyka i Architektura”. W czasie festiwalu odbyło się 8 koncertów o zróżnicowanym repertuarze. Orkiestra uczestniczyła także w projekcie realizowanym przez Towarzystwo im. I. J. Paderewskiego w Bydgoszczy – „Paderewski Piano Academy”.

W roku 2012 kontynuowano realizację programów edukacyjnych. Zrealizowano 454 audycje, w których wzięło udział 60.453 słuchaczy. Audycje muzyczne odbywały się w szkołach i przedszkolach na terenie całego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Uczniowie toruńskich szkół mieli także okazję uczestniczyć w 12 otwartych próbach generalnych orkiestry. Kontynuowano zapoczątkowany w roku 2011 specjalny cykl koncertów wielopokoleniowych pn. „Czas dla nas”. Projekt skierowany do dzieci od 0 do 5 roku życia oraz ich opiekunów cieszy się niesłabnącą popularnością. W I połowie 2012 roku trwała kolejna edycja konkursu skierowanego do uczniów szkół ogólnokształcących. Tym razem młodzież poznawała życie i twórczość Clauda Debussy. Do finału, który odbył się w czerwcu zakwalifikowało się 60 uczniów z 17 szkół.

Niezależnie od koncertów realizowanych zgodnie z planem, orkiestra wykonała 120 koncertów dla 18.060 osób w ramach projektu: „Dziedzictwo kulturowe Województwa Kujawsko – Pomorskiego – wsparcie nad zabytkami w 2012 roku”. Przedsięwzięcie było realizowane ze środków regionalnego programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007-2013.

Instytucje kultury

W Toruniu działają domy, ogródki i kluby kultury, stowarzyszenia kulturalne, związki twórcze i fundacje kultury. Miasto jest organizatorem w stosunku do dwóch placówek edukacyjnych tj. Młodzieżowego Domu Kultury i Ogniska Pracy Pozaszkolnej „Dom Harcerza” oraz instytucji kultury: Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej, Centrum Kultury „Dwór Artusa”, Domu Muz, Centrum Kultury „Zamek Krzyżacki” oraz „Toruńskiej Agendy Kulturalnej”.

Działalność galeryjną w Toruniu prowadziły w roku 2012 Galeria Sztuki Wozownia, Galeria i Ośrodek Plastycznej Twórczości Dziecka (instytucje samorządu województwa kujawsko – pomorskiego) oraz Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” (współprowadzone przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, samorząd województwa kujawsko – pomorskiego oraz samorząd miasta Toruń). Wystawy prezentowane były także w innych instytucjach kultury jak np. Domu Muz, Centrum Kultury „Dwór Artusa” czy Muzeum Okręgowym w Toruniu.

Centrum Sztuki Współczesnej

Podstawowym celem Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu jest realizacja tworzenie, zarządzanie i udostępnianie regionalnej kolekcji sztuki współczesnej zapoczątkowanej Narodowym Programem Kultury „Znaki Czasu”, a także prowadzenie działalności wystawienniczej i wydawniczej, prowadzenie działalności edukacyjnej i promocyjnej na rzecz sztuki współczesnej, organizowanie krajowej i międzynarodowej wymiany artystycznej oraz festiwali, koncertów, wykładów, warsztatów, konferencji, seminariów i programu filmowego, prowadzenie biblioteki oraz bazy danych dotyczących twórców i dzieł sztuki współczesnej. Instytucja prowadząc swą działalność współpracuje ze środowiskami twórczymi oraz z polskimi i zagranicznymi podmiotami publicznymi i prywatnymi w zakresie rozwoju sztuki współczesnej.

Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu od 1 stycznia 2010 roku jest instytucją kultury, wpisaną do rejestru prowadzonego przez Gminę Miasta Toruń. Centrum prowadzone jest jako wspólna instytucja przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Województwo Kujawsko – Pomorskie i Gminę Miasta Toruń.

W 2012 roku w 1.426 wydarzeniach artystycznych i edukacyjnych organizowanych przez CSW Toruniu uczestniczyło 96.580 osób. Bogata i różnorodna oferta Centrum była kierowana do dorosłych, młodzieży i dzieci. W ramach działalności wystawienniczej prezentowanych było piętnaście dużych wystaw, które odwiedziło 57.931 widzów. Były to m.in. „WORLD PRESS PHOTO 2011”, „Dyplom 2011”, „Jan Berdyszak. Gęstość cienia. Pomiędzy światłem a ciemnością”, „Józef Robakowski. Moje Własne Kino”. W roku 2012 odbyły się kolejne edycje COCART Music Festiwalu, Międzynarodowego Festiwalu Plakatu i Typografii PLASTER, Festiwalu Performance Koło Czasu. Instytucja organizowała wydarzenia wpisujące się w Europejską Noc Muzeów oraz Święto Muzyki. Instytucja realizowała liczne działania edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych. W 211 warsztatach edukacyjnych uczestniczyło 5.838 osób Regionalna kolekcja sztuki tworzona przez instytucję wzbogaciła się o 37 prac o wartości 488.621 zł.. W działającym w instytucji Kinie CENTRUM odbywały się seanse i tematyczne przeglądy filmów. Podczas roku 20.018 miłośników filmu zobaczyło 1.052 seanse filmowe. Widzowie Kina Centrum mieli okazję uczestniczyć w festiwalach: Tournée Nowe Horyzonty, pokazach shortów, retrospektywie filmów Jima Scheridana, festiwalu filmów rosyjskich „Sputnik nad Toruniem”, Międzynarodowym Festiwalu Filmowym TOFIFEST 2012.

Centrum Kultury Dwór Artusa

Do zakresu działalności Dworu Artusa należy inicjowanie i wspieranie działalności kulturalnej sprzyjającej kreowaniu postaw twórczych oraz powstawaniu różnorodnych form i przejawów aktywności twórczej, a tym samym zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa.

W 2012 roku w Centrum Kultury Dwór Artusa odbyło się 97 imprez własnych z udziałem ok. 15.798 odbiorców, w tym: 41 koncertów z udziałem 7.663 osób, 13 spotkań z udziałem 2.728 osób, 8 spotkań autorskich, 8 wystaw z udziałem 4.010 zwiedzających, 4 spektakle z udziałem 477 osób oraz 18 oprowadzań po Dworze Artusa z udziałem 505 osób.

W roku 2012 Dwór Artusa był organizatorem wydarzeń z cyklu Jazz w Artusie, Muzyczna Scena Młodych, Świat i okolice, Czwartki z filozofią, Pięciolinia dla Papieża.

Zorganizowano cykliczne imprezy festiwalowe: Artus Jazz Festiwal, Konkurs na rysunek satyryczny „Tuba Satyrica” oraz Forte Artus Festiwal. Instytucja współorganizowała XVIII Toruński Festiwal Książki, podczas którego rozstrzygnięto kolejną edycję Ogólnopolskiego Konkursu Poetyckiego „O liść konwalii” im. Zbigniewa Herberta oraz imprezy w ramach Toruńskiego Festiwalu Nauki i Sztuki.

Dom Muz

Dom Muz jest instytucją kultury prowadzącą działalność merytoryczną w obiektach przy ul. Podmurnej 1/3, ul. Poznańskiej 52, Okólnej 169 oraz na terenie miasta Torunia. Dom Muz organizuje imprezy artystyczne, popularyzuje i prezentuje dokonania amatorskiego ruchu artystycznego, stwarza warunki dla rozwoju kultury, organizuje konkursy i przeglądy, upowszechnia wiedzę o kulturze, sztuce i literaturze. Oferta programowa instytucji jest cały czas uaktualniana i poszerzana zgodnie z potrzebami uczestników i potencjalnych odbiorców. W 2012 roku w Domu Muz odbyły się 173 imprezy dla 11.240 osób. Otwarto 29 wystaw, które odwiedziło 4.650 osób, a 707 osób brało udział w zajęciach stałych przygotowanych przez instytucję.

W Domu Muz przy ulicy Podmurnej 1/3, praca merytoryczna skierowana jest głównie do młodzieży starszej, studentów i osób dorosłych. W filii Domu Muz przy ul. Poznańskiej 52 oraz przy ul. Okólnej 169 zajęcia i spotkania są skierowane do wszystkich grup wiekowych. Odbywają się one w formie zajęć stałych (zespoły wokalne, taneczne, muzyczne, Klub Seniora, AA, Modelarstwo Lotnicze), warsztatów teatralnych, wystaw, koncertów, klubów zainteresowań. W roku 2012 w filiach zorganizowano m.in. wystawy prac plastycznych, koncerty, przedstawienia teatralne, spotkania tematyczne i okolicznościowe, zajęcia wakacyjne. Ponadto w filii przy ul. Okólnej czynna jest świetlica środowiskowa dla dzieci i młodzieży, działająca w ramach projektu z zakresu psychoprofilaktyki, finansowanego przez Gminę Miasta Toruń.

Instytucja była organizatorem imprez cyklicznych tj. eliminacji miejskich i powiatowych 57 Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego, VI Ogólnopolskich Plenerowych Spotkań Fotografików Toruń 2012 oraz Zadaszek Jazzowych, a także włączyła się w organizację Toruńskiego Festiwalu Książki i Toruńskiego Festiwalu Nauki i Sztuki.

W okresie letnim instytucja zorganizowała 12 edycję Międzynarodowego Festiwalu Harmonijki Ustnej Harmonica Bridge Toruń 2012, który trwał od 24 do 26 sierpnia. W ramach festiwalu odbyło się 9 koncertów z udziałem 12 zespołów. Większość koncertów odbyła się w plenerze.

W ostatnim kwartale 2012 roku Dom Muz zrealizował projekt „Sztuka do szkoły puka”, który uzyskał dofinansowanie z Narodowego Centrum Kultury w ramach programu Dom Kultury + Edukacja artystyczna. W projekcie skierowanym był do dzieci z klas I-III szkoły podstawowej wzięło udział 343 dzieci.

Centrum Kultury Zamek Krzyżacki

Do zakresu działania Centrum Kultury Zamek Krzyżacki należy kulturalne i turystyczne zagospodarowanie terenu ruin zamku krzyżackiego wraz z otoczeniem, trwała ochrona powierzonego dziedzictwa kulturowego oraz promocja tego miejsca.

W 2012 roku sprzedano 12.147 biletów. Zamek odwiedziło łącznie 39 651 osób. Centrum Kultury Zamek Krzyżacki realizowało szereg działań mających na celu tworzenie i popularyzację stałej ekspozycji na terenie ruin zamku (sala strachów, dziedziniec). Instytucja zorganizowała imprezy plenerowe popularyzujące miejsce i jego historię. Były to m.in. inscenizacje zamkowe, festyny średniowieczne, zamkowe spotkania z historią, koncerty.

Zorganizowano V Bieg Zamkowy upamiętniający zdobycie zamku krzyżackiego przez mieszkańców Torunia, a także imprezy w ramach Nocy Muzeów, Europejskich Dni Dziedzictwa, V Toruńskich Medievaliów. Instytucja współorganizowała imprezy odbywające się w ramach Toruńskiego Festiwalu Nauki i Sztuki.

W ramach zadania: „Zamek krzyżacki – konserwacja, rewitalizacja i zagospodarowanie turystyczne” zrealizowano multimedialny, wieczorny spektakl typu „światło i dźwięk” pt. „Komturia”, opowiadający historię założenia miasta, przybycia zakonu krzyżackiego i budowy zamku, a także powstania antykrzyżackiego i zniszczenia komturskiej budowli. Spektakl został zaprezentowany

po raz pierwszy 19 kwietnia 2012 roku. W pokazach widowiska w roku 2012 wzięło udział 2.952 osoby.

Toruńska Agenda Kulturalna

Do zakresu działania Toruńskiej Agendy Kulturalnej należy prowadzenie działalności w zakresie kreowania i rozwijania działalności kulturalnej prowadzonej na terenie miasta Torunia, w także promocja miasta Torunia ukierunkowana na zbudowanie kulturalnej marki miasta.

W roku 2012 instytucja zrealizowała kilkanaście projektów kulturalnych, w tym m.in.: Święto Trzech Króli, Święto Miasta, Święto Tańca, widowisko „Odwołanie końca świata”, Święto Muzyki oraz obchody z okazji 15-lecia wpisania Torunia na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Ponadto instytucja zorganizowała kolejną edycję Festiwalu Piosenki i Ballady Filmowej, na który złożyły się cztery wydarzenia – w tym koncert otwarcia, konkurs dla młodych obiecujących wykonawców, recital piosenki aktorskiej oraz Koncert Galowy.

Między 21 a 25 sierpnia 2012r. tysiące widzów podziwiało widowiskowe projekcje i niezwykle instalacje świetlne przygotowane przez artystów czwartej edycji Międzynarodowego Festiwalu Światła Skyway. Niezwykle liczna publiczność festiwalu miała okazję podziwiać 3 widowiskowe projekcje i 9 instalacji świetlnych przygotowanych przez artystów z Węgier, Czech, Polski, Wielkiej Brytanii, Belgii, Portugalii i Francji. Festiwalowi towarzyszyły trzy akcje specjalne: cykl koncertów LuLu, Świetlna Rowerowa Masa Krytyczna i koncert „Voices of the Cosmos”.

W roku 2012 Toruńska Agenda Kulturalna kontynuowała realizację programu „Mikrowsparcia”, umożliwiającego ubieganie się o pomoc przy realizacji projektów kulturalnych. Z tej formy wsparcia działalności kulturalnej skorzystało w ciągu roku 49 podmiotów.

Biblioteki

W Toruniu działa Wojewódzka Biblioteka Publiczna - Książnica Kopernikańska posiadająca 15 filii znajdujących się w różnych dzielnicach miasta, Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej (instytucje samorządu województwa kujawsko – pomorskiego) oraz Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Biblioteki działają także w strukturach pozostałych szkół wyższych istniejących w Toruniu jak np. przy Wyższej Szkole Bankowej. Ponadto istnieje Biblioteka Diecezjalna im. ks. Stanisława Kujota, która jest agendą diecezjalną i podlega Biskupowi Toruńskiemu. Możliwość korzystania ze zbiorów bibliotecznych stwarzają także biblioteki działające w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i średnich.

Biblioteki publiczne

Liczba placówek bibliotecznych (bibliotek, filii i punktów bibliotecznych) w porównaniu do 2010 roku zmalała o 5. Księgozbiór bibliotek ulegał wahaniom. Od 1990 roku liczba woluminów spadła o 117,7 tys. (tj. o 13,6%). W porównaniu do 2010 roku liczba woluminów spadła o 17,1 tys.

Na przestrzeni ostatnich lat liczba wypożyczeń ulega wahaniom. Należy jednak zauważyć, iż w 2010 roku wypożyczono o 54,4 tys. woluminów (tj. o 8,8%), mniej niż w roku poprzednim. W roku 2012 ilość wypożyczenia spadła o 22,8 tys. woluminów (tj. o 3,9%) w stosunku do roku poprzedniego.

Muzea

W Toruniu działają cztery placówki muzealne: Muzeum Okręgowe (instytucja samorządu gminy), Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej – Prúfferowej (instytucja samorządu województwa kujawsko – pomorskiego) oraz Muzeum Uniwersyteckie i Muzeum Przyrodnicze UMK. Ofertę kulturalną w tym zakresie wzbogacają podmioty prywatne: Żywe Muzeum Piernika, Muzeum Piśmiennictwa i Drukarstwa oraz Muzeum Pomorskie Armii Krajowej i Wojskowej Służby Polek prowadzone przez organizację pozarządową.

Muzeum Okręgowe

W skład Muzeum Okręgowego wchodzi Ratusz Staromiejski, Kamienica Mieszczańska (Dom Kopernika), Kamienica pod Gwiazdą, Dom Eskenów oraz Muzeum Podróżników im. Tony Halika, obiekt przy ul. św. Jakuba 20a oraz spichrze przy ul. Ciasnej 4/6/8.

Muzeum prowadzi działalność, która obejmuje ochronę dziedzictwa kulturowego poprzez gromadzenie, przechowywanie, konserwowanie, opracowanie naukowe oraz udostępnianie dóbr kultury do celów naukowych i edukacyjnych. Muzeum prowadzi badania naukowe i działalność oświatową oraz popularyzatorską w zakresie podstawowych wartości sztuki, historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej.

W ramach działalności konserwatorskiej w 2012 roku wykonano w Muzeum konserwację obrazów, obiektów, eksponatów na podłożu papierowym, rzeźb, zabytków rzemiosła artystycznego. Konserwatorzy zabytków na bieżąco wykonywali i sprawdzali opisy konserwatorskie związane z użyczeniami oraz zwrotami zabytków. Zbiory muzealne wzbogaciły się o 349 pozycji.

W 2012 roku udostępniono publiczności 35 wystaw m.in. „Ratusz Staromiejski w Toruniu – arcydzieło architektury europejskiej”, Toruń – 15. lat na liście UNESCO”, „Urodzony dla przygody – pamiątki z podróży Elżbiety Dzikowskiej i Tony’ego Halika”, „Leonard Torwirt (1912–1967). Artysta malarz, konserwator zabytków”. Muzeum wydało 10 pozycji m.in. katalogi i foldery towarzyszące wystawom czasowym.

W 2012 roku ekspozycje Muzeum Okręgowego w Toruniu zwiedziło 344.578 osób. W roku 2012 przeprowadzono 1898 lekcji muzealnych, warsztatów, oprowadzeń i zajęć. W zajęciach muzealnych uczestniczyło 7.217 osób. W wernisażach wystaw i innych spotkaniach udział wzięło 30.260 osób. Prelekcję na makiecie Torunia w Domu Kopernika obejrzało 15.661 osób. Nową projekcją w Domu Eskenów – „Księga Toruń” 3D obejrzało 4.743 osób.

Muzeum zorganizowało m.in. cztery edycje Nocy Muzealnej, imprezy w ramach Festiwalu Nauki i Sztuki, obchody inauguracji Roku Chińskiego, Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków, kolejną edycję konkursu „Moja przygoda w Muzeum”.

W ramach projektów inwestycyjnych miało miejsce Wykonanie remontu konserwatorskiego i adaptacji na cele muzealne budynku przy ul. Franciszkańskiej 9, zakończenie realizacji nowej wystawy stałej w kompleksie muzealnym oddziału Muzeum – Muzeum Podróżników mieszczącym się w dwóch historycznych kamienicach przy ul. Franciszkańskiej 9 i 11, zakończenie realizacji I części ekspozycji stałej Toruń i jego historia w oddziale Muzeum – Domu Eskenów, dotyczącej prehistorii i średniowiecza.

Tabl. 42. Biblioteki publiczne

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1990	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012
Placówki biblioteczne (stan w dniu 31 XII)	54	44	50	53	44	43	46	43	39	44	41	38	36
Liczba ludności na 1 placówkę	3.745	4.633	4.102	3.682	4.644	4.900	4.528	4.818	5.282	4.198	5.008	5.393	5.675
Księgozbiór (tys.)	863,4	851,4	823,4	812,2	796,8	786,3	774,7	794,3	773,9	769,2	762,8	752,6	745,7
Czytelnicy zarejestrowani w ciągu roku (tys.)	37,6	41,0	41,5	42,6	41,2	45,1	44,1	37,4	32,1	31,4	30,5	30,0	29,1
Wypożyczenia w ciągu roku (tys.)	792,2	898,9	876,2	781,8	791,0	895,5	874,7	717,6	660,0	642,1	587,7	590,1	567,3
Księgozbiór na 1.000 ludności	4.270	4.177	4.014	3.938	3.899	3.732	3.719	3.785	3.756	3.739	3.715,4	3.672,6	3.649,9
Czytelnicy na 1.000 ludności	186	202	203	206	202	214	212	181	156	152	148	146	142
Wypożyczenia na 1.000 ludności	3.915	4.412	4.272	3.791	3.871	4.240	4.198	3.463	3.206	3.121	2.862,6	2.879,8	2.769,6

Wydarzenia kulturalne

W mieście odbywa się wiele cyklicznych imprez o charakterze międzynarodowym, ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym. Są to m.in. Międzynarodowy Festiwal Filmowy TOFIFEST, Artus Jazz Festiwal, Toruń Blues Meeting Festival, Międzynarodowy Festiwal Harmonijki Ustnej Toruń – Bydgoszcz Harmonica Bridge, Jazz Od Nowa Festiwal, Świętojański Festiwal Organowy, Artus Forte Festiwal, Akademickie Spotkania Teatrów Alternatywnych KLAMRA, Festiwal Sztuki Bilbordowej Art.Moves, Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek SPOTKANIA, Toruński Festiwal Książki, Międzynarodowy Festiwal „Europa – Toruń. Muzyka i Architektura”, Międzynarodowy Festiwal Światła Skyway, Festiwal Piosenki i Ballady Filmowej oraz Toruńskie Spotkania Teatrów Jednego Aktora. XIX edycja Międzynarodowego Festiwalu Muzyki i Sztuki Krajów Bałtyckich Probaltica zasłynęła wydarzeniem o randze ogólnopolskiej jakim był koncert Narodowej Orkiestry Symfonicznej Ukrainy z Kijowa. W roku 2012 kolejny raz rozstrzygnięto plebiscyt pn. Toruńskie Gwiazdy. Wręczono nagrody Prezydenta Miasta Torunia w kategoriach: Nadzieja, Zespół, Płyta i Dj Roku.

Nagrodę Miast Partnerskich Torunia i Getyngi im. Samuela Bogumiła Lindego w roku 2012 otrzymali polski pisarz i scenarzysta filmowy Andrzej Bart oraz niemiecki prozaik i eseista Stefan Wackwitz. Nagroda została wręczona 3 lipca 2012 roku w Getyndze.

Ważnym wydarzeniem 2012 roku był udział Torunia w XII edycji Programu Społecznego Mistrz Mowy Polskiej. Celem programu jest wyróżnienie i promowanie osób publicznych mówiących poprawnie, mądrze i pięknie po polsku. Gala Finałowa programu miała miejsce w Centrum Kultury „Dwór Artusa” w dniu 24 września 2012 roku i okazała się bardzo owocna dla torunian – Piotra Majewskiego i Dariusza Bereska, którzy uzyskali tytuły Mistrzów Mowy Polskiej 2012.

Wydarzeniem roku 2012 był projekt „Cosmic Underground” realizowany przez Fundację Platon im. Kuby Rumińskiego. Projekt był realizowany w formie artystycznego pociągu odbywającego podróż z Estonii do Portugalii. Realizacja projektu miała miejsce przez dwa miesiące począwszy od września 2012 roku. Podczas podróży artyści biorący udział w interdyscyplinarnym spektaklu Instytutu B61, zatrzymywali się na 13 stacjach kolejowych. W akcji wzięło udział 30 artystów z Polski, Estonii, Łotwy, Litwy i Portugalii. Nasz kraj reprezentowały w tym składzie m.in. L.U.C (Laureat Paszportu Polityki 2010), a także torunianie: zespół Sofa, Stefan Kornacki (laureat Talentów Trójki 2012), Mariusz Lubomski i Tomasz Cebo. Artyści przygotowali instalacje audiowizualne, teatralne performance i muzyczne happeningi, umieszczone w dziesięciu towarowych wagonach.

W grudniu 2012 roku odbył się doroczny koncert pamięci Grzegorza Ciechowskiego połączony z wręczeniem Nagrody Artystycznej Miasta Torunia im. Grzegorza Ciechowskiego. Laureatem Nagrody w roku 2012 została polska wokalistka Mela Koteluk.

Na trwałe do kalendarza imprez odbywających się co roku w Toruniu wpisał się organizowany przez Urząd Miasta Torunia, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Towarzystwo Naukowe w Toruniu – Toruński Festiwal Nauki i Sztuki, popularyzujący naukę, a także sztukę wśród mieszkańców Torunia i regionu. Na festiwal, który odbył się w dniach 20-24 kwietnia 2012 roku złożyły się 157 imprezy z 39 dziedzin nauki i sztuki.

Polityka kulturalna Miasta realizowana była poprzez Stypendia Miasta Torunia w dziedzinie kultury oraz dotacje dla organizacji pozarządowych. W roku 2012 stypendia na realizację projektów kulturalnych z dziedziny kultury otrzymały 24 osoby, a miasto wydatkowało na ten cel kwotę 150.000 zł. W wyniku rozstrzygnięcia otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych związanych z realizacją zadań gminy w zakresie wspierania rozwoju kultury i ochrony jej dóbr oraz podtrzymywania tradycji narodowej zawarto 70 umów dotacji z 48 podmiotami na łączną sumę 1.453.519,28 zł.

W dniu 13 grudnia 2012 roku Rada Miasta Torunia podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia strategii rozwoju kultury miasta Torunia do roku 2020. Celem opracowania strategii jest rozwój działalności kulturalnej w Toruniu, a także umocnienie wizerunku miasta, jako miejsca mogącego zaoferować bogaty i unikatowy w skali Polski program kulturalny, atrakcyjnego ze względu na ofertę kulturalną miejsca studiów i celu wyjazdów turystycznych. Dokument określa wizję i misję miasta oraz cele strategiczne i operacyjne, do których w tej sferze miasto ma zmierzać. Prace nad Strategią Rozwoju Kultury Miasta Torunia do roku 2020 przebiegały w trzech etapach. Pierwszy etap dotyczył przygotowania diagnozy – „Raportu o stanie kultury Torunia”. Następnie w ramach planowania strategii przeprowadzono trzy warsztaty strategiczne. Ostatni etap pracy nad strategią obejmował przeprowadzenie konsultacji społecznych dotyczących przygotowanych dokumentów. Od 1 sierpnia do 28 września wpłynęło łącznie 18 wniosków z uwagami, zarówno od mieszkańców, jak i grup organizacji pozarządowych. Wszystkie zostały poddane wnikliwej analizie, a zestawienie ich treści wraz z komentarzem wykonawcy strategii zostały zawarte w „Raporcie z konsultacji społecznych dot. projektu Strategii Rozwoju Kultury Miasta Torunia do roku 2020” opublikowanym na stronie internetowej Urzędu Miasta Torunia. Prace nad strategią były realizowane przy współpracy z Zespołem Konsultacyjnym ds. Opracowania Strategii Rozwoju Kultury Miasta Torunia do roku 2020. W jego 15-osobowym składzie znaleźli się znani twórcy

i animatorzy kultury, przedstawiciele organizacji pozarządowych, a także osoby kierujące instytucjami kultury.

Kina

W latach 1990-2004 roku liczba kin spadła o 5 (tj. o 71,4%). W Toruniu w roku 2012 były 4 kina w których znajdowało się łącznie 22 sale. Na 1 miejsce, których w sumie jest 4.256, przypada 48 mieszkańców Torunia.

Planetarium

Od 1994 roku działa toruńskie Planetarium im. Władysława Dzięwulskiego. Cieszy się ono dużą frekwencją turystyczną, szczególnie w okresie maj-czerwiec. Poza sezonem turystycznym odwiedzane jest przez uczniów i nauczycieli, ze względu na swoją bogatą ofertę edukacyjną, wspomagającą nauczanie przedmiotów przyrodniczych. Od lipca 2005 roku udostępniona zwiedzającym jest Sala Orbitarium, w której można sterować urządzeniami sondy kosmicznej Cassini, tylko o połowę mniejszej od oryginalnej, która cały czas pracuje na orbicie Saturna. Na zawieszonych ekranach można wyświetlić krótkie animacje komputerowe i prześledzić losy innych misji kosmicznych oraz poznać bliżej planety Układu Słonecznego. W kwietniu 2012 r. udostępniono dla zwiedzających salę Geodium z interaktywną wy-

stawą. Wystawa oświetlona jest Ziemi jako planecie. Jej centralnym elementem jest obracający się i odpowiednio oświetlony model kuli ziemskiej o średnicy 2,15 m. Dzięki grze świateł w łatwy sposób można przekonać się, dlaczego mamy cztery pory roku, a po dniu następuje noc. Wokół globusa znajdują się interaktywne urządzenia, dzięki którym można samodzielnie eksperymentować, włączając odpowiednie przyciski. Na wystawie są też 2 stanowiska z kolekcją skał i minerałów.

Cztery narożniki sali Geodium to plastyczne instalacje pokazujące, jak na przestrzeni dziejów zmieniała się nasza planeta. Odwiedzający znajdą tam wybuchający wulkan, ocean będący kolebką życia, monumentalny lodowiec z zorzami polarnymi, czy wreszcie makietę cywilizacji człowieka. Wykaz stanowisk interaktywnych w sali Geodium: pole magnetyczne, trzęsienie Ziemi, konwekcja, atmosfera Ziemi, efekt Coriolisa, precesja osi ziemskiej, płyty litosferyczne, lepkość cieczy, cyklon, krążek Newtona, tworzenie wydm, źródła energii odnawialnej i start rakiety. W 2012 roku w seansach Planetarium uczestniczyło 209.123, natomiast w wystawie interaktywnej w sali Orbitarium – 52.217 osób. W nowotwartej sali Geodium od 28 kwietnia 2012 r. wystawę odwiedziło 26.458 osób.

Tabl. 43. Muzea, kina

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1990	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Muzea (stan w dniu 31 XII)	2	2	2	3	3	3	3	3	3	4	4	4
Zwiedzający muzea i wystawy w tys.	322,7	213,8	192,4	237,9	198,4	146,7	158,2	137,9	252,8	247,0	271,2	266,5
- w tym młodzież szkolna	209,0	75,3	92,2	136,7	109,3	73,3	21,9	19,2	x	15,7	x	x
Kina (stan w dniu 31 XII)	7	3	3	3	3	4	2	3	3	3	4	4
Seanse	3.454	3.475	3.410	6.912	4.895	4.984	5.017	27.215	25.489	25.301	27.108	40.415
Widzowie w tys.	214,5	155,8	182,6	165,8	208,1	271,1	249,1	589,1	550,5	625,2	627,4	585,8

MIEJSCA NOCLEGOWE

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Do obiektów noclegowych turystyki zaliczono: hotele i inne obiekty wykorzystywane dla turystyki.
4. Dane o obiektach i miejscach noclegowych wykazano według stanu w dniu 31 XII. Dotyczą miejsc całorocznych i sezonowych.

Obiekty i miejsca noclegowe

Liczba obiektów noclegowych turystyki w 2012 w porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego nie uległa zmianie. W stosunku do 2011 wzrosła (o 194, tj. 6,9%) liczba miejsc noclegowych. Udział miejsc całorocznych wynosi 92,8% ogółu miejsc noclegowych.

Liczba korzystających z noclegów była w 2012 roku niższa niż w roku poprzednim o 3,4 tys., tj. 1,4%.

Tabl. 44. Obiekty noclegowe turystyki

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lata	Obiekty	Miejsca noclegowe ogółem	Miejsca noclegowe całoroczne	Korzystający z noclegów w tys.
1990	16	1.666	1.006	85,6
1996	19	2.048	1.291	84,4
2000	20	1.746	1.094	107,4
2002	26	1.729	1.322	124,7
2004	29	1.775	1.606	138,0
2006	30	2.108	1.930	158,8
2008	30	2.189	2.033	176,8
2009	33	2.570	2.420	169,5
2010	36	2.702	2.550	210,1
2011	37	2.803	2.651	235,5
2012	37	2.997	2.781	232,1

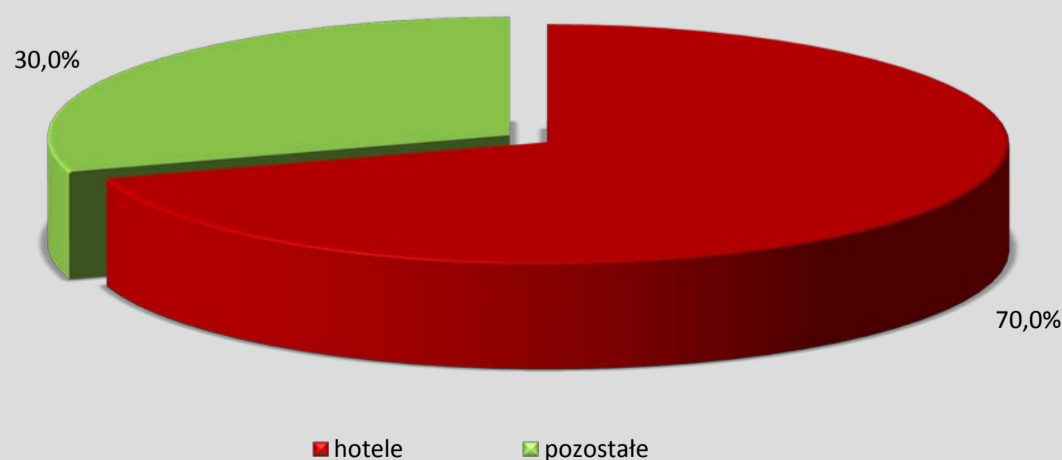
Rys. 24. Obiekty noclegowe turystyki

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Rys. 25. Miejsca noclegowe turystyki - ogółem

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

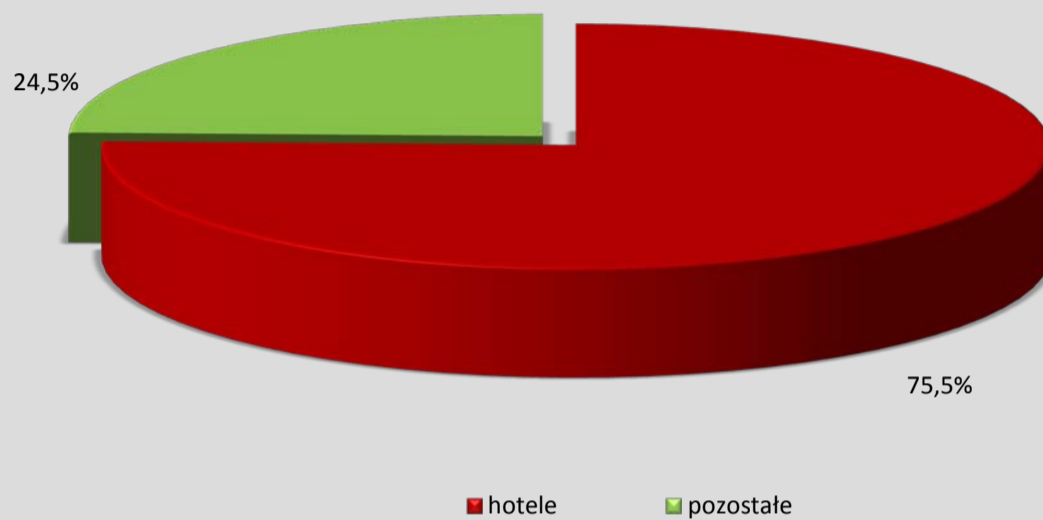

W strukturze bazy noclegowej dominowały hotele stanowiące 62,2% liczby obiektów ogółem.

Udział miejsc noclegowych w hotelach, w ogólnej liczbie miejsc noclegowych wyniósł 70%. Natomiast w przypadku miejsc noclegowych całorocznych hotele miały 75,5% udziału.

W 2012 roku najwięcej turystów skorzystało z noclegów w hotelach – 85%. Wskaźnik ten był jeszcze wyższy dla turystów zagranicznych – 88,9%.

Rys. 26. Miejsca noclegowe turystyki - całoroczne
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

SPORT I REKREACJA

W mieście funkcjonują instytucje i stowarzyszenia oraz kluby sportowe statutowo zajmujące się rekreacją, kulturą fizyczną i sportem.

Potencjał sportowo-rekreacyjny Torunia to blisko 200 stowarzyszeń. Miasto wspiera ok. 120 organizacji, z czego prawie 60 korzysta ze stałej pomocy Miasta. W stowarzyszeniach zrzeszonych jest ponad 5.500 osób, w tym: dzieci, młodzież i osoby dorosłe w ponad 40 dyscyplinach.

We współzawodnictwie sportowym dzieci i młodzieży objętym Systemem Sportu Młodzieżowego, w którym uczestniczyły 884 gminy - Toruń zajął 15 w klasyfikacji gmin.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, którego podstawowym zadaniem jest prowadzenie działalności i świadczenie usług w zakresie upowszechniania sportu, turystyki i rekreacji, zarządza m.in.: sztucznym lodowiskiem „Tor-Tor” pełniącym również rolę hali widowiskowo-sportowej, najnowocześniejszym na świecie stadionem z zadaszonym torem żużlowym pn: MOTOARENA TORUŃ im. M. ROSEGO, lekkoatletyczno-piłkarskim Stadionem Miejskim im. Grzegorza Duneckiego, stadionem do hokeja na trawie z nawierzchnią syntetyczną, skate-parkiem, boiskami wielofunkcyjnymi, halą sportową „Olimpijczyk”, campingiem „Tramp”, krytą pływalnią, Mini Aquaparkiem, dwoma centrami oraz sześcioma kompleksami sportowo-rekreacyjnymi z boiskami wybudowanymi w ramach programu „Moje Boisko – Orlik 2012”.

3 maja 2009 roku otwarto kolejny obiekt – uznawany za najnowocześniejszy na świecie stadion żużlowy - Motoarena Toruń im. Mariana Rosego. W październiku 2009 roku ogłoszono, że Toruń i Motoarena będą przez kolejne pięć lat (2010-2014) gospodarzem jednego z turniejów z cyklu Grand Prix.

Poza zarządzaniem gminną bazą sportową Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji współpracuje z organizacjami i stowarzyszeniami kultury fizycznej w zakresie realizacji przedsięwzięć sportowych. Jest organizatorem i współorganizatorem wielu masowych i otwartych imprez o charakterze sportowym oraz rekreacyjnym w trakcie całego roku. W okresie letnim organizuje sezonowe kąpielisko - baseny napowierzchniowe ul. Przy Skarpie, natomiast zimą dwa lodowiska sezonowe zapewniając atrakcyjną formę spędzenia wolnego czasu dla mieszkańców miasta, a w szczególności dzieci i młodzieży w okresie wakacji letnich i ferii zimowych.

W 2012 r. Prezydent Torunia uhonorował 226 zawodników w kategorii młodzieżowej i seniorskiej za wysokie osiągnięcia sportowe uzyskane w 2011 roku.

Jednocześnie 64 sportowców, w tym: 51 w kategorii młodzieżowej i 13 zawodników kategorii senior uprawiających różnorodne dyscypliny otrzymało stypendia sportowe dzięki czemu, szczególnie uzdolnieni sportowcy mogli kontynuować swoją dalszą karierę zawodniczą.

W mieście odbyło się wiele wydarzeń popularyzujących sport - imprez sportowych oraz rekreacyjnych o charakterze międzynarodowym i ogólnopolskim. Najważniejsze z nich to: „2012 FIM TORUŃ SPEEDWAY GRAND PRIX OF POLAND”, XI Międzynarodowe Zawody w Łyżwiarstwie Figurowym „Gam Nestle Nesquik Cup”, Międzynarodowy Turniej w Boksie im. Zygmunta Krygiera, Międzynarodowy Turniej bokserski „IX Memoriał Witolda Makacewicza”, Międzynarodowy Turniej Gwiazdkowy w Boksie, Międzynarodowy Turniej Tenisowy Kobiet Bella Cup, Międzynarodowe Mistrzostwa młodzików w Karate Tradycyjnym, Międzynarodowy Turniej Sponsor Cup w hokeju na lodzie, Mistrzostwa Polski Juniorów w Tenisie Stołowym, Mistrzostwa Polski Juniorek w boksie, Mistrzostwa Polski dzieci i młodzieży w skokach przez przeszkody, XV Jeździeckie Mi-

strzostwa Polski Amatorów w Skokach przez Przeszkody, Mistrzostwa Polski Drużyn Młodzieżowych w hokeju na lodzie, XVI Mistrzostwa Polski Redukcyjnych Modeli Lotniczych, 55 Samolotowe Nawigacyjne Mistrzostwa Polski, Mistrzostwa Polski w Akrobacji Samolotowej, 41 Samolotowe Nawigacyjne MP Juniorów, 13 Edycja Samolotowego Pucharu Polski, Puchar Polski w Jeździe na czas kolarzy oraz Maraton Szosowy "Rakietowa", 34 Memoriał m. G. Duneckiego Ogólnopolskie Zawody Lekkoatletyczne, Ogólnopolski Turniej w siatkówkę plażową pn. „Plaża Gotyku”, Ogólnopolski Turniej w Koszykówkę pn. Memoriał im. W. Michniewicza, Toruńskie Zawody Balonowe, Zawody Pływackie kat. masters „O błękitna wstęgę”.

Ważniejsze przedsięwzięcia z zakresu upowszechniania krajoznawstwa turystyki i rekreacji to m.in.: XXIX Ogólnopolski Rajd Kopernikański, „Co ma piernik do Kopernika” - VII edycja Rajdu Tubadei, XIII Rowerowy Rajd im. Marka Sawickiego „DOCENTA”, XI Otwarte Mistrzostwa Torunia w Trójkach Siatkarskich 2012, VIII Otwarte Mistrzostwa Torunia w Siatkówce Plażowej 2012, XXXII Wielkanocny rajd Rowerowy – Barbarka, V Międzynarodowe Mistrzostwa Polski Lig Amatorskich w koszykówce mężczyzn, Europejski Tydzień Sportu dla Wszystkich, Maraton rowerowy - Mazovia MTB, X Półmaraton Św. Mikołajów, XXX Maraton Toruński, II Turniej Halowej Piłki Nożnej Chorągwi Kujawsko-Pomorskiej ZHP, Deichmann Mini Mistrzostwa Europy 2012, Bieg na 10 km ulicami Torunia, Rodzinny Rajd Rowerowy z „Przygodą” - okolice Torunia, VI Toruński Bieg im. Jana Pawła II, Małe EURO Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Imprezy w zakresie turystyki kwalifikowanej dla dzieci i młodzieży, a także mieszkańców Torunia ze szczególnym uwzględnieniem edukacji w zakresie krajoznawstwa, ochrony przyrody oraz opieki nad zabytkami: Rajd Walentynkowy, III Międzynarodowy Rajd Citroena, Mistrzostwa Polski we freestyle w motocrossie, Samochodowe Mistrzostwa Torunia, XLI Rajd Topienia Marzanny, Spotkanie z zabytkami Torunia, 45. Toruński Rajd Samochodowy, Mercedes Sport Meeting IV, Rajd Martyrologii im. kpt. Drzewieckiego, V Międzynarodowy Złot Mercedesa Rajd Turystyczny "Mercedes Rally Toruń 2012", III Festyn rodziny - "Podziel się uśmiechem", Śladami Chopina – Chopin w Toruniu – przewodnik turystyki kulturalnej - GRA MIEJSKA, X Rajd Pierwszaka im. R. Sołtysińskiego, Festyn Imprez na Orientację '2012 VIII Szprycha Skarmatu, Urban Dance Meeting 4 – ogólnopolskie zawody tańca ulicznego, Regaty żeglarskie Toruń-Bydgoszcz, Śladami Herberta - GRA MIEJSKA, XX Mistrzostwa Torunia w Marsze na Orientację, XXXVII Rajd Barbórkowy, XXXV Nocne Marsze na Orientację, EURO PIKNIK, Grand Prix Torunia w futbolu stołowym, Euro Street Art.

Spółka Toruńska Infrastruktura Sportowa, której udziałowcem jest Miasto Toruń obecnie zajmuje się budową hali sportowo-widowiskowej, a docelowo jej administrowaniem. Budowana wielofunkcyjna hala widowiskowo-sportowa położona jest przy ulicy gen. Józefa Bema, w pobliżu lodowiska Tor-Tor i stadionu miejskiego. Budowę hali rozpoczęto w kwietniu 2011 roku, a zakończenie prac planowane jest w pierwszym kwartale 2014 roku. Po oddaniu obiektu będzie mógł on pomieścić od 5192 do 6248 osób. W przypadku imprez o charakterze widowiskowym będzie możliwe powiększenie liczby miejsc siedzących o 3000 krzeseł rozstawionych na płycie areny. Podstawową funkcją hali będzie obsługa zawodów sportowych. W 2015 roku obiekt będzie gospodarzem Halowych Mistrzostw Europy mężczyzn do lat 21 w hokeju na trawie oraz Halowych Mistrzostw Europy Weteranów w Lekkoatletyce. Poza funkcjami sportowymi w hali będzie istniała możliwość organizacji targów, konferencji oraz imprez o charakterze widowiskowym.

ZMIANY STRUKTURALNE W GOSPODARCE

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

Stan i struktura podmiotów gospodarki narodowej

Liczba podmiotów działających w mieście wzrosła od 1993 roku o 11.377 (tj. o 85,4%).

W strukturze podmiotów gospodarki narodowej według szczególnej formy prawnej, największy udział mają niezmiennie zakłady osób fizycznych – 70,4%, na drugim miejscu znajdują się spółki z o.o. – 9%, a zaraz zanymi spółki cywilne – 8,3%.

Od 1993 roku największy bezwzględny przyrost liczby podmiotów wystąpił wśród zakładów osób fizycznych – o 6.714 (tj. o 62,9%) i spółek z ograniczoną odpowiedzialnością – o 1.547 (tj. o 228,5%). Na odnotowanie zasługuje również fakt wysokiej dynamiki wzrostu organizacji społecznych, związków zawodowych i komunalnych jednostek organizacyjnych.

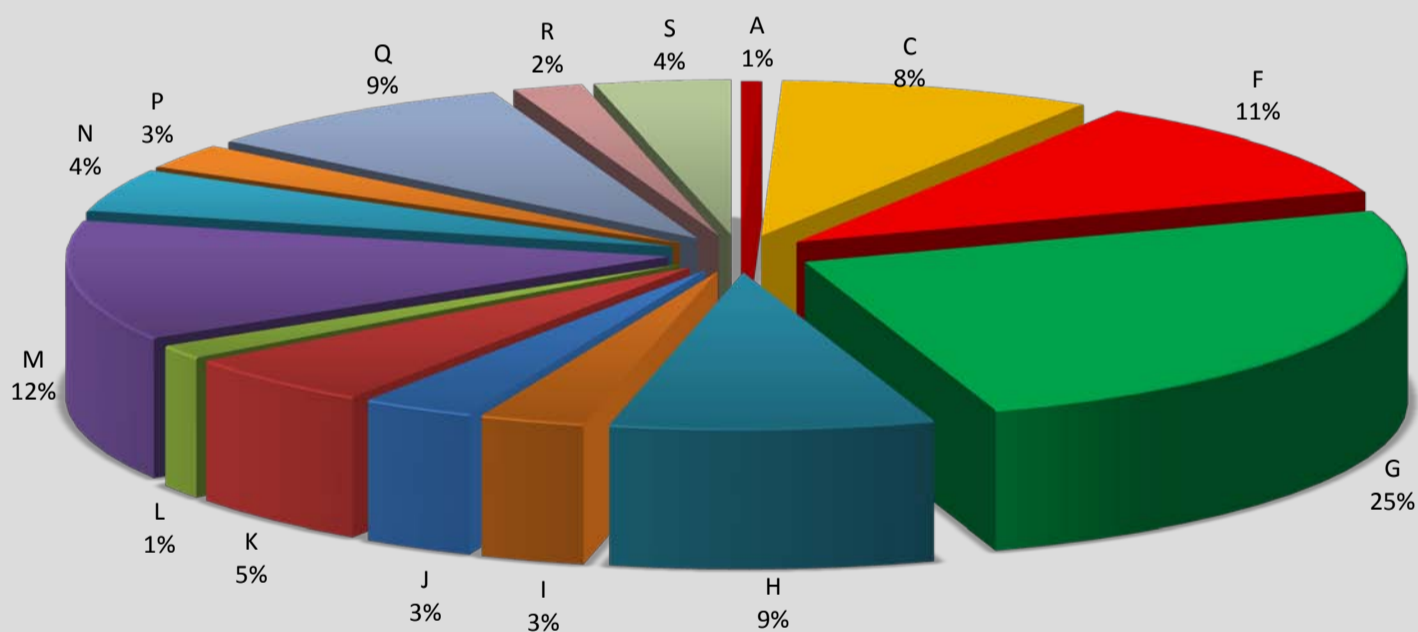
W roku 2012 w stosunku do roku poprzedniego, wzrost liczby podmiotów osiągnął poziom 709 nowych podmiotów - 2,95%.

W porównaniu do 1993 roku największy bezwzględny przyrost liczby zakładów osób fizycznych nastąpił w sekcji Działalność finansowa i ubezpieczeniowa – o 841 (1716,3%) Opieka zdrowotna i pomoc społeczna – o 1.081 (324,7%), Budownictwo – o 913 (95,3%).

Dane za 2009 rok, dotyczące zakładów osób fizycznych, przedstawione są wg nowej klasyfikacji - PKD 2007. W związku z tym brak możliwości porównania danych, w szczególności dla klas H, L, S oraz nowo wydzielonych J, M, N, R.

Wśród zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą dominują firmy działające w sekcji Handel hurtowy i detaliczny; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Porównując dane z 2011 do roku 2008, w którym to wartość podmiotów w tej sekcji równała się 6.070, można zauważyć znaczący spadek wynoszący 1599 (26,4%).

Rys. 27. Zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg sekcji PKD
Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Tabl. 45. Podmioty gospodarki narodowej według szczególnej formy prawnej

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1993	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012
Spółki akcyjne	31	55	73	86	93	89	85	83	85	89	92	93
Spółki z o.o.	677	858	999	1.204	1.371	1.467	1.612	1.722	1.827	1.967	2.073	2.224
Spółki cywilne	1.405	1.618	1.926	2.222	2.006	1.951	1.928	1.916	1.938	1.976	2.033	2.040
Przedsiębiorstwa państwowe	44	30	18	15	6	5	4	1	-	-	-	-
Państwowe jednostki organizacyjne	118	67	71	64	56	38	36	29	26	21	20	17
Samorządowe jednostki organizacyjne	33	94	97	151	151	233	228	222	222	198	132	56
Spółdzielnie	110	106	110	114	111	113	110	101	99	96	96	95
Fundacje	34	45	48	54	65	92	107	118	138	155	184	197
Kościół katolicki	26	34	36	38	41	42	43	46	46	47	47	45
Stowarzyszenia	92	168	242	315	387	437	496	557	579	606	626	653
Związki zawodowe	17	88	114	146	176	183	193	190	182	181	181	180
Samorząd gospodarczy i zawodowy	19	18	20	21	21	21	21	21	19	19	20	20
Bez szczególnej formy	10.678	13.214	15.971	18.151	20.027	20.008	19.382	19.340	16.552	17.195	17.140	17.392
- zakłady osób fizycznych	10.671	13.200	15.967	18.146	20.016	19.999	19.373	19.331	16.543	17.191	17.134	17.385
Pozostałe	42	63	143	271	850	940	1.002	1.118	1.165	1.225	1.350	1.691
Ogółem	13.326	16.458	19.868	22.836	25.361	25.619	25.247	25.464	22.878	23.775	23.994	24.703

Tabl. 46. Zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Sekcje PKD*	1993	1996	1999	2002	2003	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012
A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	36	47	53	94	115	111	126	134	89	100	100	97
C Przetwórstwo przemysłowe	1.306	1.368	1.625	1.878	1.906	1.846	1.702	1.668	1.376	1.460	1.446	1.462
F Budownictwo	958	1.212	1.845	2.038	2.037	1.992	1.943	2.070	1.779	1.844	1.871	1.846
G Handel ...; naprawa pojazdów ...	5.172	5.533	6.254	6.944	7.063	6.804	6.426	6.070	4.552	4.683	4.471	4.373
H Transport i gospodarka magazynowa	1.164	1.435	1.780	1.984	2.031	1.966	1.913	1.893	1.639	1.626	1.548	1.504
I Działalność zw. z zakwaterowaniem ...	321	327	440	587	635	636	619	601	478	502	509	489
J Informacja i komunikacja									452	476	506	528
K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	49	210	731	1.030	1.093	1.068	1.010	1.073	969	921	890	928
L Działaln. zw. z obsł. rynku nieruchomości	931	1.936	2.475	3.244	3.361	3.294	3.307	3.283	217	245	254	253
M Działaln. profesjonalna, naukowa i techn.									1.954	2.063	2.086	2.165
N Działaln. w zakr. usług administrowania ...									423	489	600	774
P Edukacja	58	133	263	296	322	316	324	336	375	412	440	447
Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	333	475	883	1.035	1.031	1.061	1.100	1.247	1.278	1.365	1.414	1.501
R Działaln. zw. z kulturą, rozrywką i rekreacją									308	325	323	325
S Pozostała działalność usługowa	343	520	756	882	918	895	892	945	609	629	625	637
Ogółem	10.671	13.200	15.967	18.146	20.016	20.519	19.373	19.331	16.543	17.140	17.134	17.385

* nazewnictwo wg PKD 2007, dane do roku 2008 wg wcześniejszych klasyfikacji

BEZPIECZEŃSTWO

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej i Komendy Rejonowej Policji.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

Požary

W 2012 roku zanotowano 826 pożarów. Podobnie jak w ubiegłym roku, zdecydowana ich większość (573) to pożary śmietników i traw. Kolejna grupa obiektów, w których powstawały pożary to obiekty mieszkalne - było ich 134. Pożary środków transportu występowały w 37 przypadkach, natomiast pożary w lasach – 43 razy. Główne przyczyny pożarów w obiektach mieszkalnych to: wady urządzeń elektrycznych i instalacji elektrycznych.

Ważniejsze pożary w 2012 r.:

- 12.06.2012 r. – pożar dachu budynku Energa-Operator-Toruń,
- 19.10.2012 r. - pożar dachu Kościoła pod wezwaniem Chrystusa Króla, ul. Bażyńskich,
- 29.12.2012 r. - pożar mieszkania przy ul. Bydgoskiej 48 (wybuch pieca).

Działania związane z usuwaniem miejscowych zagrożeń

W 2012 roku działania podejmowane przez jednostki Państwowej Straży Pożarnej w Toruniu związane z usuwaniem miejscowych zagrożeń były prowadzone najczęściej w obiektach mieszkalnych

(221), środkach transportu (98) oraz obiektach użyteczności publicznej (86).

Główne przyczyny powstawania miejscowych zagrożeń to najczęściej huragany, silne wiatry (78), nietypowe zachowania się zwierząt, owadów i ptaków stwarzające zagrożenie (58), niezachowanie zasad bezpieczeństwa ruchu środków transportu (54), wady środków transportu (28), oraz nieumyślne działania człowieka (16).

Przestępczość

W roku 2012 stwierdzono 11.842 przestępstw wobec 10.504 przestępstw odnotowanych w roku poprzednim, tj. więcej o 1.338 przestępstw (12,74%). Największy wzrost zanotowano w przestępstwach o charakterze kryminalnym. W 2011 roku przestępstw o tym charakterze wykryto 7.146, natomiast w 2012 roku stwierdzono 7.814 przestępstw (nastąpił wzrost o 668 tj. 9,35%).

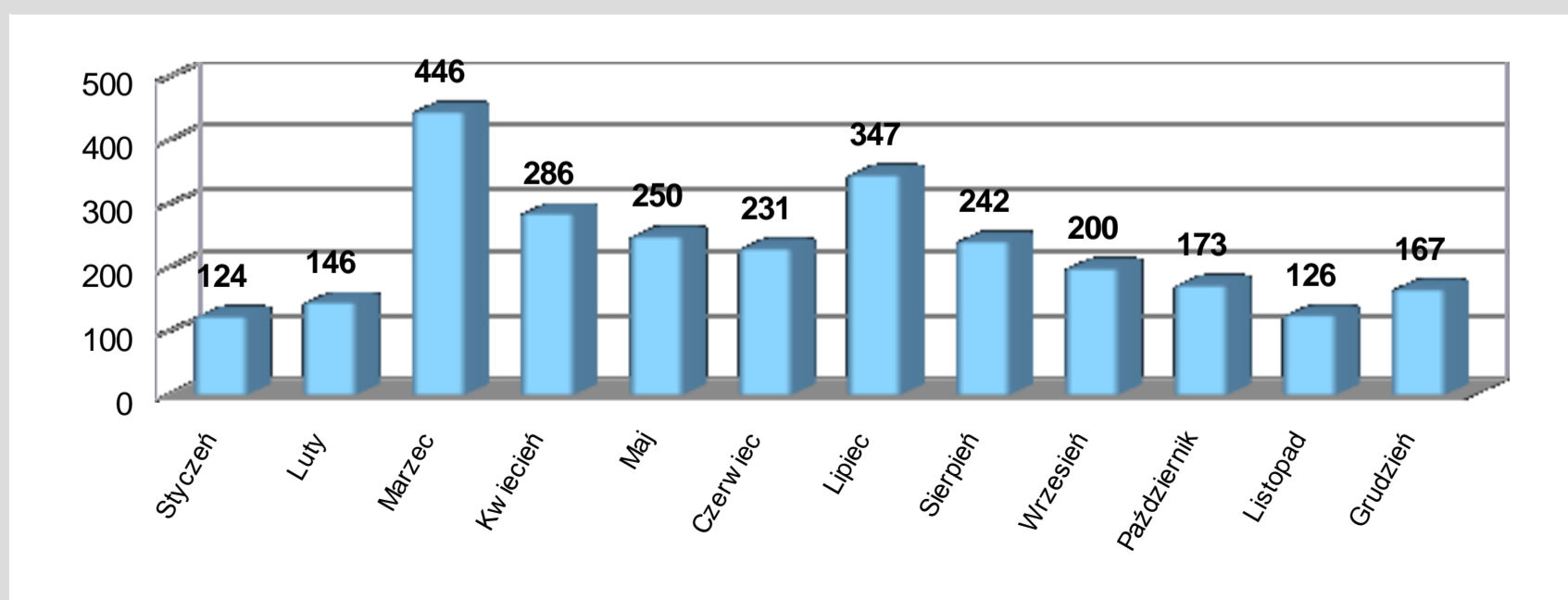
W prezentowanym okresie struktura przestępstw wyraźnie się zmieniła. Przestępczość gospodarcza ewoluowała od dominujących wcześniej wyłudzeń towarów w kierunku wyłudzeń i przywłaszczeń pieniędzy. Nastąpił także wzrost liczby przestępstw dokonywanych przez Internet, przeciwko prawom własności przemysłowej i przeciwko prawom autorskim. Spadła natomiast przestępczość w sektorze bankowym oraz ilość przestępstw pracowniczych. Zmiany w prawie spowodowały zwielokrotnienie liczby przestępstw drogowych.

Tabl. 47. Przyczyny powstawania pożarów

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1996	2000	2002	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem pożarów w tym:	375	624	698	934	775	764	783	723	775	826
- nieostrożność dorosłych z otw. ogniem	6	13	11	10	14	9	7	11	6	16
- niesprawność i wady środków transportu	10	13	13	16	14	15	11	13	9	13
- wady urządzeń grzewczych	24	11	6	8	24	13	9	3	10	11
- podpalenia	17	11	12	18	42	27	30	28	32	33
- wady urządzeń elektrycznych	21	17	28	33	24	18	23	21	12	18
- inne przyczyny	143	394	474	773	567	606	597	553	604	580
- nieustalone	154	145	127	76	94	76	106	96	102	113

Rys. 28. Ilość zdarzeń w poszczególnych miesiącach 2012 roku w KM PSP w Toruniu

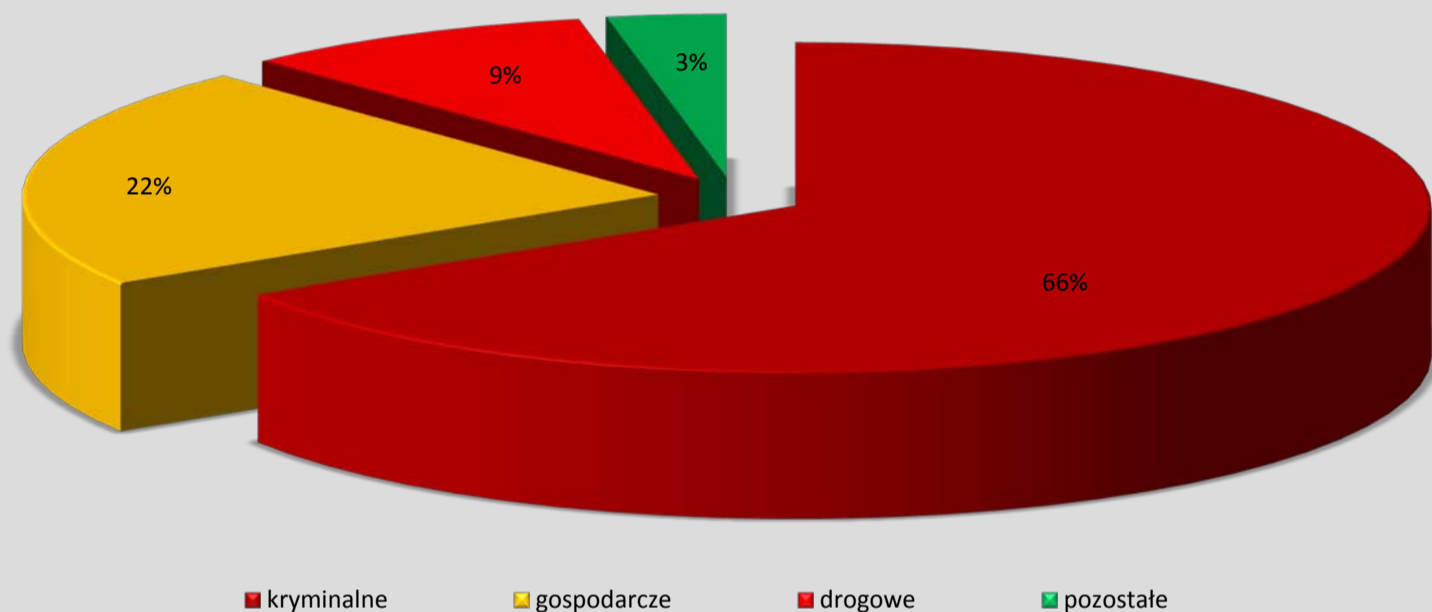
Tabl. 48. Przestępczość

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	1992	1996	2000	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Przestępstwa stwierdzone w tym o charakterze:	8.190	10.133	13.993	15.089	12.753	12.413	10.384	10.556	9.535	10.504	11.842
- kryminalnym	7.021	8.613	12.026	11.636	6.463	7.721	6.620	6.172	6.441	7.146	7.814
- gospodarczym	875	1.002	1.374	1.825	1.989	3.614	2.500	3.031	1.886	2.023	2.599
- drogowe	130	140	90	84	230	751	928	1.056	911	995	1.068
Wskaźnik wykrywalności	49,3%	53,6%	49,1%	51,3%	52,8%	60,7%	61,1%	63,3%	58,2%	59,8%	61,4%

Rys. 29. Struktura stwierdzonych przestępstw

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wypadki drogowe

W 2012 roku zanotowano niższą z poprzednim okresem ilość zdarzeń drogowych. Tendencje spadkowe w ilości zaistniałych zda-

rzeń to rezultat przeprowadzenia wielu akcji prewencyjnych, kontrolnych, oddziaływania na uczestników ruchu w miejscach szczególnie niebezpiecznych, zagrożonych pod względem wypadków i kolizji.

Tabl. 49. Sytuacja na drogach

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Wyszczególnienie	Rejon Toruń					Toruń					
	1992	1998	2004	2007	2008	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Wypadki	354	250	406	230	232	110	122	102	91	82	75
Zabici	49	46	46	54	36	12	15	11	10	6	6
Ranni	467	313	500	321	283	129	157	111	93	85	71

FINANSE MIASTA

Rok 2011 był kolejnym rokiem, w którym finanse publiczne od-czuwały skutki światowego kryzysu gospodarczego. Przełożyły się one na możliwość pozyskiwania dochodów przez budżet państwa i budżety miast, przede wszystkim w zakresie wpływów z podatku PIT i CIT oraz sprzedaży nieruchomości. Plan realizacji tych dochodów był w trakcie roku na bieżąco monitorowany, a tendencje spadkowe wpływów znalazły swoje odzwierciedlenie w zmniejszo-nym planie. W trakcie roku budżet został zmieniony sześcioma

uchwałami Rady Miasta Torunia i dziesięcioma zarządzeniami Prezy-denta Miasta Torunia.

W efekcie wprowadzonych zmian podstawowe wielkości planu, wg stanu na dzień 31.12.2012 r., przedstawiały się następująco:

- dochody ogółem 986.020.013 zł,
- wydatki ogółem 1.126.695.872 zł, (w tym wydatki majątko-we 422.788.626 zł),
- deficyt budżetowy 140.675.859 zł.

Tabl. 50. Wykonanie budżetów miasta w latach 2002-2012 (w tys. zł)

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lata	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	w tym majątkowe	Deficyt / nadwyżka	Deficyt planowany na początku roku
2002	409.311	447.774	57.553	-38.463	-57.150
2003	396.359	428.321	55.587	-31.962	-55.714
2004	457.445	474.444	86.012	-16.999	-42.229
2005	515.828	544.875	135.953	-29.047	-49.200
2006	574.771	620.064	182.977	-45.293	-62.700
2007	688.841	676.644	213.914	12.197	-33.500
2008	713.861	760.444	242.428	-46.583	-75.450
2009	734.928	802.229	254.825	-67.301	-78.450
2010	742.848	828.529	223.674	-85.681	-86.610
2011	832.946	1.008.188	357.753	-175.243	-175.300
2012	986.020	1.126.696	422.789	-140.676	-180.900

Wykonanie planu dochodów budżetu miasta

Plan dochodów budżetu miasta na rok 2012 został ustalony na poziomie 1.018.140 tys. zł i w trakcie roku zmniejszony o 32.120 tys. zł, tj. do kwoty 986.020 tys. zł. Plan wydatków budżetu miasta na rok 2012 został ustalony na poziomie 1.199.040 tys. zł i w trakcie roku zmniejszono je o 72.344 tys. zł.

Zmniejszenia dotyczyły min. wydatków inwestycyjnych o 97.711 tys. zł.

Zewnętrzne źródła zasiliły w roku 2012 miejską kasę kwotą 206.129 tys. zł, w tym z funduszy Unii Europejskiej kwotą 181.106 tys. zł.

Plan dochodów budżetu miasta na rok 2012 został wykonany na poziomie 100,4% planu w ramach zadań własnych i 98,7% w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej.

Wskazać należy, że pomimo utrzymującego się od kilku lat spo-wolnienia gospodarczego nie odnotowano w trakcie 2012 roku żadnych zagrożeń w odniesieniu do gromadzenia wpływów z podatków i opłat lokalnych. Pozycja, która w najistotniejszy sposób

zaważyła na poziomie realizacji planu były, tak jak w innych miastach Polski i w budżecie państwa, wpływy z podatków PIT i CIT. W trakcie 2012 roku pracownicy miejskich służb konsekwentnie przestrzegali zasady maksymalizacji dochodów poprzez wykorzystanie wszelkich źródeł w celu pozyskiwania zewnętrznych funduszy na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych, remontowych, projektów społecz-nych. Opisane wyżej zmniejszenia poziomu dotacji inwestycyjnych nie oznaczają trwałej utraty dochodów miasta, a jedynie przesunię-cie ich wpływu na rok następny.

Wykonanie planu wydatków budżetu miasta

Plan wydatków budżetu miasta na rok 2012 został ustalony na poziomie 1.199.040.000 tys. zł. Wykonanie planu w tym zakresie wyniosło 98,5%.

Plan wydatków budżetu miasta na rok 2012 w zakresie wydat-ków zadań własnych, został ustalony na poziomie 1.138.539 tys. zł. Wykonanie planu wyniosło 1.052.075 tys. zł.

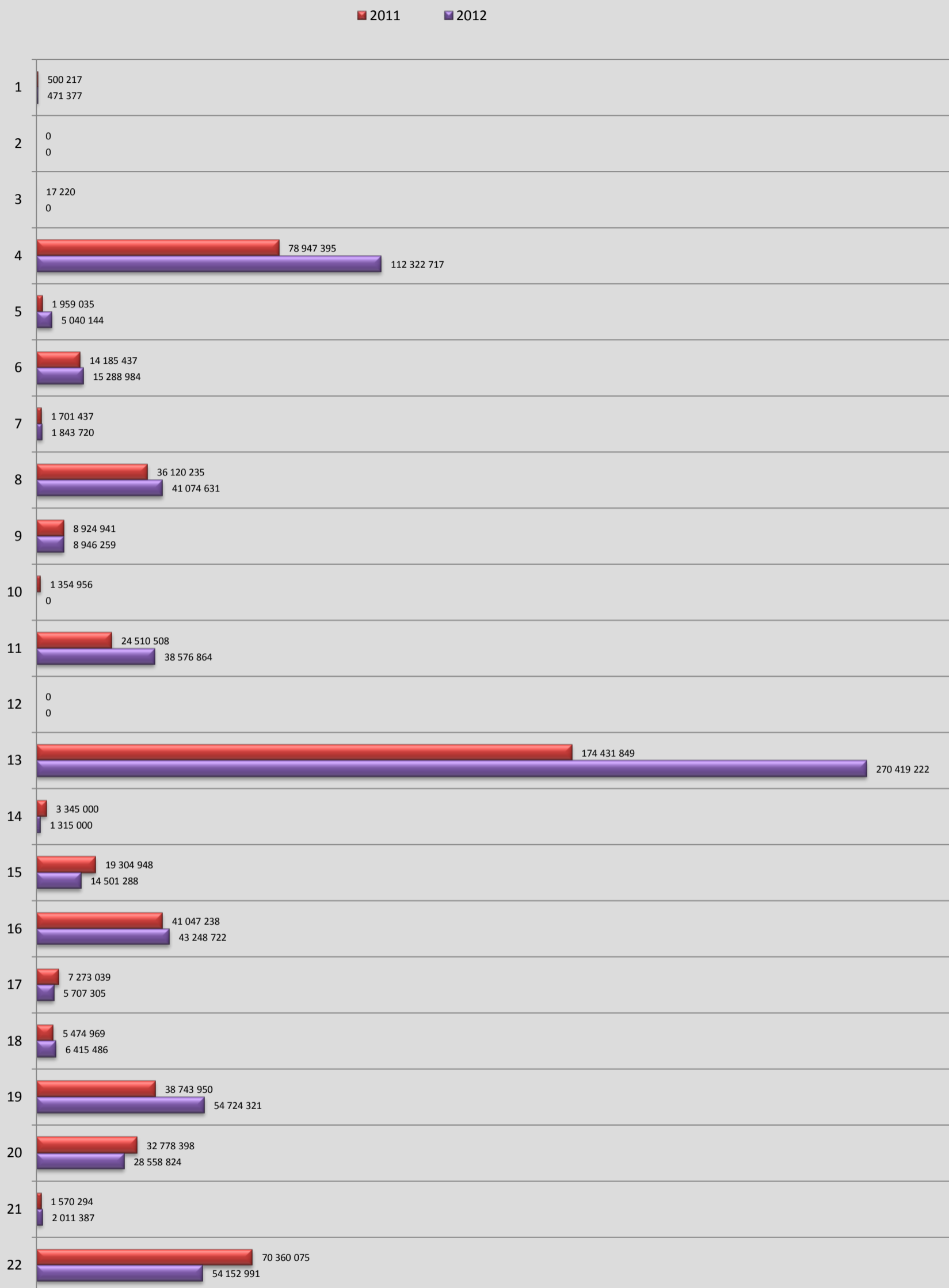
Tabl. 51. Wydatki zadań własnych budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lp.	Dział klasyfikacji budżetowej	2008	2009	2010	2011	2012	Wzrost /spadek*
1	Rolnictwo i łowiectwo	338.084	318.859	638.034	500.217	471.377	-5,76%
2	Leśnictwo	5.000	1.789	-	-	-	-
3	Górnictwo i kopalnictwo	35.546	26.000	19.940	17.220	-	-
4	Transport i łączność	125.836.789	161.212.343	138.996.271	78.947.395	112.322.717	42,27%
5	Turystyka	1.907.227	1.491.222	1.784.864	1.959.035	5.040.144	157,28%
6	Gospodarka mieszkaniowa	21.936.351	14.166.432	17.729.935	14.185.437	15.288.984	7,78%
7	Działalność usługowa	2.453.470	2.439.080	1.671.966	1.701.437	1.843.720	8,36%
8	Administracja publiczna	34.793.444	36.338.086	35.562.713	36.120.235	41.074.631	13,72%
9	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	8.648.567	9.122.688	9.546.463	8.924.941	8.946.259	0,24%
10	Dochody od osób prawnych, osób fizycznych i od jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	1.177.294	1.329.274	1.242.382	1.354.956	-	-
11	Obsługa długu publicznego	16.886.034	13.656.073	17.718.277	24.510.508	38.576.864	57,39%
12	Różne rozliczenia	4.262.903	4.746.085	3.960.827	-	-	-
13	Oświata i wychowanie	226.271.467	256.011.549	270.419.222	174.431.849	187.414.167	7,44%
14	Szkolnictwo wyższe	2.438.000	3.491.500	3.357.500	3.345.000	1.315.000	-60,69%
15	Ochrona zdrowia	9.262.143	19.778.042	22.229.087	19.304.948	14.501.288	-24,88%
16	Pomoc społeczna	47.042.350	49.628.951	56.523.298	41.047.238	43.248.722	5,36%
17	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	8.631.152	9.305.151	11.934.468	7.273.039	5.707.305	-21,53%
18	Edukacyjna opieka wychowawcza	14.528.622	15.470.405	18.199.457	5.474.969	6.415.486	17,18%
19	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	88.826.449	38.401.742	52.224.417	38.743.950	54.724.321	41,25%
20	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	34.629.618	36.749.897	50.306.896	32.778.398	28.558.823	-12,87%
21	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	1.286.911	980.964	1.053.462	1.570.294	2.011.387	28,09%
22	Kultura fizyczna i sport	50.157.825	67.078.604	49.519.424	70.360.075	54.152.991	23,03%

*Wzrost/spadek w stosunku do roku poprzedniego

Rys. 30. Wydatki zadań własnych budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2011 i 2012

Plan wydatków budżetu miasta na rok 2011 w zakresie wydatków zadań własnych – wydatki bieżące, został ustalony na poziomie

307.108 tys. zł. Wykonanie planu wyniosło 298.481 tys. zł, tj. 97,2%.

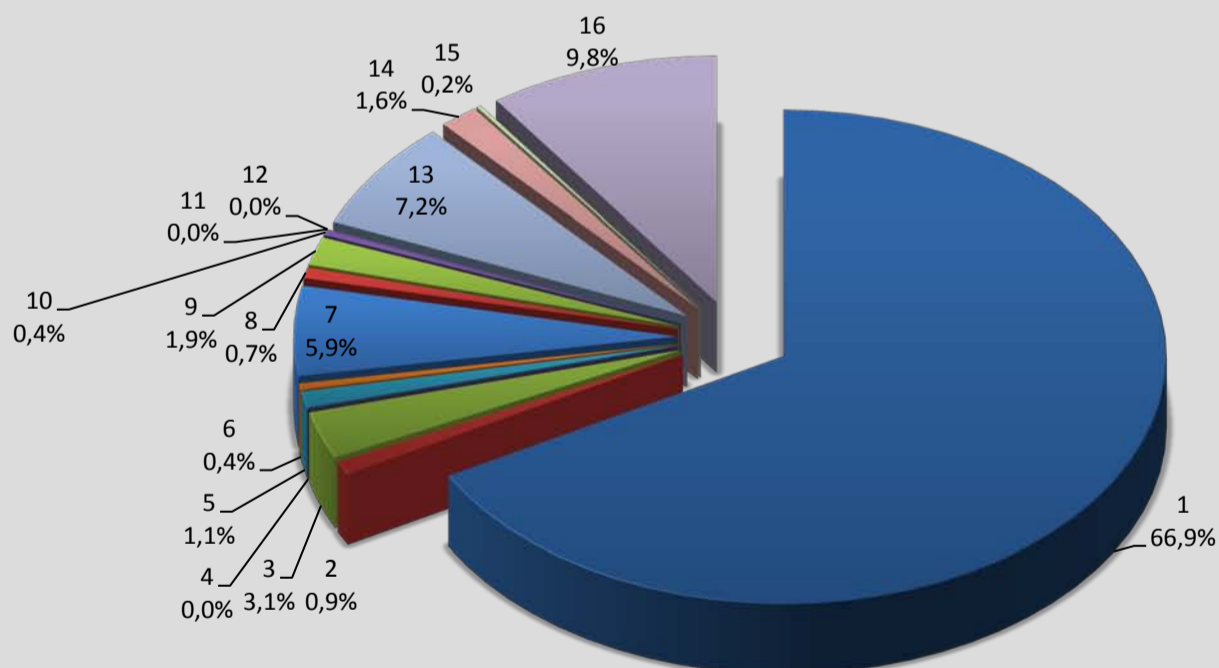
Tabl. 52. Wydatki majątkowe własne budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Lp.	Dział klasyfikacji budżetowej	2008	2009	2010	2011	2012	Wzrost /spadek*
1	Transport i łączność	73.535.127	109.974.389	87.165.763	209.016.090	280.519.657	34,21%
2	Turystyka	-	-	142.660	683.815	3.776.994	452,34%
3	Gospodarka mieszkaniowa	20.718.627	12.164.796	16.632.805	12.869.861	12.996.659	0,98%
4	Działalność usługowa	946.967	617.947	29.697	64.563	59.852	-7,3%
5	Administracja publiczna	1.732.574	1.374.095	560.495	1.554.789	4.447.895	186,08%
6	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	2.314.816	1.963.362	760.734	2.170.155	1.759.152	-18,94%
7	Oświata i wychowanie	9.982.301	23.944.084	27.560.434	21.284.878	24.674.277	15,92%
8	Szkolnictwo wyższe	2.438.000	3.491.500	3.357.500	4.145.000	2.915.000	-29,67%
9	Ochrona zdrowia	3.088.062	13.451.871	16.179.035	12.003.393	7.792.331	-35,08%
10	Pomoc społeczna	898.163	658.111	1.278.493	1.756.131	1.472.578	-16,15%
11	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	1.319.390	96.448	-	338.548	23.700	-93%
12	Edukacyjna opieka wychowawcza	99.888	48.499	1.440.843	1.026.776	27.994	-97,27%
13	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	70.286.046	19.748.071	8.499.445	11.358.646	30.066.103	164,7%
14	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	12.041.840	13.103.266	20.408.173	15.789.842	6.840.343	-56,68%
15	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	559.997	309.999	253.631	385.602	790.000	104,87%
16	Kultura fizyczna i sport	42.445.567	53.878.696	39.404.244	58.470.681	40.940.409	-29,98%

*Wzrost/spadek w stosunku do roku poprzedniego

Rys. 31. Wydatki majątkowe własne budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej w 2012 roku

Plan wydatków majątkowych własnych w kwocie 422.788.626 zł wykonany został na poziomie 99.13% (419.102.944 zł).

Przyjęte Zarządzenie Prezydenta Miasta Torunia nr 77 z 2013 r. w sprawie sprawozdania z wykonania budżetu miasta za rok 2012 wskazuje na plan dochodów i wydatków zadanych z zakresu

administracji rządowej, który został ustalony na poziomie 62.258 tys. zł. W trakcie roku wykonano w wysokości 61.458 tys. zł.

ŚRODKI UNIJNE

Gmina Miasta Toruń, jako jednostka samorządu terytorialnego intensywnie wykorzystuje środki funduszy unijnych w celu szybszego rozwoju miasta i podniesienia poziomu oraz jakości życia mieszkańców

Należy zauważyć, że już w okresie przedakcesyjnym Gmina Miasta Toruń skutecznie korzystała z dofinansowania ze środków unijnych. Dzięki Funduszowi Spójności zrealizowała dwa duże projekty: „Gospodarka odpadami komunalnymi w Toruniu” i „Gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta Torunia”. Wartość całkowita tych inwestycji to 443,3 mln zł – z czego ze środków Unii Europejskiej pozyskano 205,1 mln zł. Wykorzystane zostały również środki funduszu PHARE na realizację projektów społecznych: „Reintegracja zawodowa i społeczna osób bezrobotnych – zagrożonych wykluczeniem społecznym realizowana w Centrum Integracji Społecznej w Toruniu - CISTOR” i „Dynamiczne przygotowanie 70 młodych osób

bezrobotnych z powiatu grodzkiego Torunia oraz powiatu ziemskiego i grodzkiego Włocławka do wejścia na rynek pracy - SPRINTERZY”.

W okresie programowania 2004-2006 Gmina Miasta Toruń oraz jej jednostki organizacyjne pozyskiwały fundusze równie intensywnie na projekty infrastrukturalne, jak i społeczne. W ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego i Sektorowego Programu Operacyjnego Transport zrealizowano inwestycje infrastrukturalne o łącznej wartości 163,6 mln zł, przy dofinansowaniu na poziomie 101,7 mln zł. Natomiast dzięki środkom finansowym ZPORR i Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich zostały zrealizowane projekty społeczne o łącznej wartości 17,9 mln zł (przy dofinansowaniu w wysokości 14,5 mln zł). Zrealizowano także dwa projekty w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, jeden w ramach programu INTERREG III B oraz trzy dzięki Mechanizmowi Finansowemu Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Tabl. 53. Projekty europejskie okresu programowania 2004-2006

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Program operacyjny	Liczba projektów	Koszt całkowity projektów w tys. zł	Dofinansowanie projektów w tys. zł
ZPORR	16	124.030,7	75.664,9
SPOT	3	43.622,0	30.088,2
SPO WKP	2	14.398,7	10.000,0
SPO RZL	18	13.893,7	10.557,3
INTERREG III B	1	218,8	149,5
EOG	3	6.248,5	4.544,8
Razem	43	202.412,5	131.004,7

W omawianym okresie programowania Gmina Miasta Toruń i jej jednostki organizacyjne zrealizowały w ramach funduszy unijnych i innych źródeł zewnętrznych łącznie 43 projekty – ich średnie dofinansowanie stanowiło 65% kosztów tych inwestycji i przedsięwzięć.

W okresie programowania 2007-2013 Polska jest największym beneficjentem europejskiej polityki spójności. W celu podniesienia swojej atrakcyjności, jako miejsca dla inwestowania, życia i pracy, Toruń stara się pozyskać środki na realizację inwestycji zarówno o charakterze infrastrukturalnym, jak i społecznym m.in. z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz z INTERREG IVC.

W obecnym okresie programowania do końca 2012 roku podpisano łącznie 105 umów o dofinansowanie projektów. W omawianym roku podpisano 21 umów o łącznej wartości całkowitej 222854 zł, w tym w ramach:

- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko Pomorskiego – 11 umów,
- Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka - 4 umowy,
- Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – 9 umów.

Szczegółowe informacje dotyczące projektów realizowanych w Toruniu z udziałem środków finansowych Unii Europejskiej, znajdują się na stronie internetowej: www.torun.pl w zakładce Projekty Europejskie.

Tabl. 54. Projekty europejskie okresu programowania 2007-2013

Stan w dniu 31 XII 2012 r.

Program operacyjny	Liczba projektów*	Koszt całkowity projektów w tys. zł	Dofinansowanie projektów w tys. zł
Poliś	5	914 483, 44	416 002, 34
RPO WK-P	46	467 761, 89	203 602, 98
POIG	4	23 561, 62	12 789, 67
POKL	49	60 653, 77	58 824 ,75
INTERREG IVC	1	600,00	510,00
Razem	105	1 467 060, 72	691 729, 74

* liczba podpisanych umów o dofinansowanie do końca 2012 r.

SPIS TREŚCI

WARUNKI NATURALNE	3
STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA	4
LUDNOŚĆ	10
RYNEK PRACY	14
INFRASTRUKTURA	19
A. WODOCIĄGI I KANALIZACJA	19
B. ZAOPATRZENIE W GAZ	23
C. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ	23
D. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ CIEPLNĄ	23
E. KOMUNIKACJA MIEJSKA	23
F. ODPADY	24
G. TRANSPORT	24
MIESZKANIA	26
PRZEMYSŁ	29
BUDOWNICTWO	30
FINANSE PRZEDSIĘBIORSTW	31
EDUKACJA I WYCHOWANIE	34
A. DANE ZBIORCZE	34
B. SZKOLNICTWO OGÓLNOKSZTAŁCĄCE	35
C. SZKOLNICTWO ZAWODOWE	38
D. SZKOLNICTWO WYŻSZE	39
E. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE	39
OCHRONA ZDROWIA	40
POMOC SPOŁECZNA	44
KULTURA	45
MIEJSCA NOCLEGOWE	50
SPORT I REKREACJA	52
ZMIANY STRUKTURALNE W GOSPODARCE	53
BEZPIECZEŃSTWO	55
FINANSE MIASTA	57
ŚRODKI UNIJNE	61

SPIS TABLIC

Tabl. 1. Dane meteorologiczne	3
Tabl. 2. Emisja punktowa z terenu miasta Torunia	6
Tabl. 3. Roczna emisja zanieczyszczeń powietrza na terenie Torunia (mg/rok)	6
Tabl. 4. Ludność	10
Tabl. 5. Ludność według wieku	10
Tabl. 6. Ludność według ekonomicznych grup wieku	12
Tabl. 7. Ruch naturalny ludności	13
Tabl. 8. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD	15
Tabl. 9. Bezrobotni	17
Tabl. 10. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna	19
Tabl. 11. Awarie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	19
Tabl. 12. Produkcja wody	20
Tabl. 13. Ścieki odprowadzone według grup dostawców	21
Tabl. 14. Sieć gazowa, odbiorcy i zużycie gazu sieciowego w gospodarstwach domowych	22
Tabl. 15. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	22
Tabl. 16. Komunikacja miejska	22
Tabl. 17. Selektywna zbiórka nieczystości	24
Tabl. 18. Sieć drogowo-uliczna	24
Tabl. 19. Zasoby mieszkaniowe zamieszkane	26
Tabl. 20. Mieszkania oddane do użytku według inwestorów	27
Tabl. 21. Zasoby komunalne	28
Tabl. 22. Przemysł: produkcja sprzedana, zatrudnienie i wynagrodzenia	29
Tabl. 23. Przetwórstwo przemysłowe: produkcja sprzedana, zatrudnienie i wynagrodzenia	29
Tabl. 24. Produkcja budowlano-montażowa, zatrudnienie i wynagrodzenia w budownictwie	30
Tabl. 25. Przychody, koszty i wyniki finansowe przedsiębiorstw wg sekcji PKD	32
Tabl. 26. Majątek obrotowy i zobowiązania przedsiębiorstw	32
Tabl. 27. Szkolnictwo ogólnokształcące, zawodowe i wyższe - szkoły, uczniowie i studenci, absolwenci	36
Tabl. 28. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)	36
Tabl. 29. Gimnazja dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)	36
Tabl. 30. Licea ogólnokształcące dla młodzieży (bez specjalnych)	37
Tabl. 31. Szkoły zawodowe dla młodzieży	37
Tabl. 32. Studenci i absolwenci szkół wyższych	39
Tabl. 33. Nauczyciele akademicy pełnozatrudnieni UMK	39
Tabl. 34. Przedszkola	39
Tabl. 35. Personel służby zdrowia	40
Tabl. 36. Apteki	41
Tabl. 37. Ambulatoryjna opieka zdrowotna	41
Tabl. 38. Żłobki	41
Tabl. 39. Zgony wg głównych przyczyn (wybranych grup chorób) i współczynnik zgonów w przeliczeniu na 10 tys. ludności w Toruniu	42

Tabl. 40. Dane o stanie zdrowia osób w wieku 19 lat i więcej _____	42
Tabl. 41. Zapadalność mieszkańców Torunia na choroby zakaźne i zatrucia _____	43
Tabl. 42. Biblioteki publiczne _____	48
Tabl. 43. Muzea, kina _____	49
Tabl. 44. Obiekty noclegowe turystyki _____	50
Tabl. 45. Podmioty gospodarki narodowej według szczególnej formy prawnej _____	54
Tabl. 46. Zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności _____	54
Tabl. 47. Przyczyny powstawania pożarów _____	55
Tabl. 48. Przestępczość _____	56
Tabl. 49. Sytuacja na drogach _____	56
Tabl. 50. Wykonanie budżetów miasta w latach 2002-2012 (w tys. zł) _____	57
Tabl. 51. Wydatki zadań własnych budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej _____	58
Tabl. 52. Wydatki majątkowe własne budżetu miasta według działów _____	60
Tabl. 53. Projekty europejskie okresu programowania 2004-2006 _____	61
Tabl. 54. Projekty europejskie okresu programowania 2007-2013 _____	61

SPIS WYKRESÓW

Rys. 1. Użytkowanie gruntów nieobciążonych użytkowaniem wieczystym	4
Rys. 2. Ludność według wieku i płci	11
Rys. 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku	12
Rys. 4. Ruch naturalny ludności w latach 1990-2012	13
Rys. 5. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD	14
Rys. 6. Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów	15
Rys. 7. Pracujący zatrudnieni i przeciętne zatrudnienie według płci i grup sekcji PKD	16
Rys. 8. Bezrobotni według wieku	17
Rys. 9. Bezrobotni według wykształcenia	18
Rys. 10. Bezrobotni według czasu oczekiwania na pracę	18
Rys. 11. Ścieki odprowadzone według grup dostawców	21
Rys. 12. Przewozy pasażerów w latach 1990-2012	23
Rys. 13. Drogi na terenie Gminy Miasta Toruń	25
Rys. 14. Mieszkania oddane do użytku według inwestorów w latach 1996-2012	26
Rys. 15. Zasoby komunalne według kategorii	28
Rys. 16. Produkcja budowlano-montażowa wg grup PKD	30
Rys. 17. Przychody i koszty przedsiębiorstw wg sekcji PKD w 2012 roku (w mln zł)	31
Rys. 18. Majątek obrotowy i zobowiązania przedsiębiorstw wg sekcji PKD w 2012 roku (w mln zł)	33
Rys. 19. Szkolnictwo według typów szkół	34
Rys. 20. Szkolnictwo według liczby uczniów i studentów	35
Rys. 21. Szkolnictwo według liczby absolwentów	35
Rys. 22. Uczniowie w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach ogólnokształcących	38
Rys. 23. Personel służby zdrowia	40
Rys. 24. Obiekty noclegowe turystyki	50
Rys. 25. Miejsca noclegowe turystyki - ogółem	50
Rys. 26. Miejsca noclegowe turystyki - całoroczne	51
Rys. 27. Zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg sekcji PKD	53
Rys. 28. Ilość zdarzeń w poszczególnych miesiącach 2012 roku w KM PSP w Toruniu	55
Rys. 29. Struktura stwierdzonych przestępstw	56
Rys. 30. Wydatki zadań własnych budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2011 i 2012	59
Rys. 31. Wydatki majątkowe własne budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej w 2012 roku	60

SPIS MAP

MAPA 1 Mapa wrażliwości hałasowej _____	8
MAPA 2 Mapa terenów zagrożonych hałasem drogowym - Ldwn _____	8